

RP 101/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av bygglagen och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att bygglagen, som träder i kraft den 1 januari 2025, och markanvändnings- och bygglagen, vars rubrik vid nämnda tidpunkt ändras till lagen om områdesanvändning, ändras. Dessutom föreslås det att miljöskyddslagen och lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program, ändras.

Enligt propositionen ska den börda som skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och upprätta en materialspecifikation medför för de olika parterna i byggandet göras lättare och tillståndsförfarandet smidigare. Tillämpningsområdet för lagstiftningen om byggnaders koldioxidfotavtryck inskränks så att till exempel småhus och byggnader som genomgår en större renovering inte längre omfattas av det. Det föreslås att skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration inte heller ska omfatta utvidgningar. Tillståndsförfarandet ska göras smidigare genom att ett underskridande av gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från en byggnad inte ska visas förrän i den klimatdeklaration som utarbetas för slutsynen. Vid fastställandet av gränsvärdet kan sådana särskilda situationer beaktas där det exempelvis på grund av särdrag i anslutning till byggnaden eller byggnadens läge är särskilt svårt att underskrida gränsvärdet. Materialspecifikationen ska ersättas med en förteckning över byggprodukter på huvudritningsnivå. Den börda som upprättandet av förteckningen medför minskas inte bara av de avgränsningar som görs i dess innehåll utan också av inskränkningarna i tillämpningsområdet för klimatdeklarationen. Enligt förslaget ska förteckningen läggas fram vid ansökan om bygglov, om det enligt propositionen ska utarbetas en klimatdeklaration för byggnaden, och förteckningen ska uppdateras för slutsynen i fråga om sådana väsentliga ändringar som gjorts under byggtiden.

En del av de uppgifter som för närvarande ska fogas till ansökan om bygglov ska läggas fram endast av grundad anledning. I fråga om omfattningen av bilagorna till ansökan om bygglov ska det enligt förslaget återgå till förfarandet enligt den gällande markanvändnings- och bygglagen.

I lagstiftningen ska det tas in bestämmelser om ett nytt placeringstillstånd för omställning till ren energi inom industrin samt, efter ett långvarigt försök, en bestående möjlighet att bevilja bygglov innan tomtindelningen utarbetats och tomten styckats. Förutsättningarna för beviljande av rivningslov ska göras tydligare och möjligheten att riva byggnader som i minst tio år varit i en kommuns eller ett kommunägt bolags ägo och som är skyddade enligt en detaljplan görs lättare i situationer där byggnaden är i så dåligt skick att den inte längre kan användas. För behandlingen av en ansökan om bygglov ska det fastställas en tidsfrist och det införs påföljder för försummelse av tidsfristen. Den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet ska avskaffas. Museimyndigheternas besvärsmätt begränsas till sådana byggnadsobjekt som är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet, men besvärsmätten kommer även fortsättningsvis att vara mer omfattande än enligt den gällande markanvändnings- och bygglagen. Närings-, trafik- och miljöcentralens (NTM-centralens) besvärsmätt motsvarar bestämmelserna i markanvändnings- och bygglagen. Besvärsmätten i fråga om tillstånd för miljöåtgärder ska begränsas i situationer där en lagakraftvunnen detalj- eller generalplan genomförs.

Propositionen hänför sig till det mål i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering som syftar till att ändra bygglagen så att den administrativa bördan och byråkratin minskar.

I lagarna görs dessutom vissa främst lagtekniska korrigeringar.

De föreslagna lagarna avses huvudsakligen träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	6
1 Bakgrund och beredning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Beredning	7
2 Nuläge och bedömning av nuläget	7
2.1 Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper	7
2.2 Den byggda miljöns miljöpåverkan i nuläget	11
2.3 Uppgifterna i bygglovsansökan och digitalisering av ansökan	13
2.4 Tillståndsplikt för byggande och förhållandet till byggnadsordningen	13
2.5 Beviljande av bygglov före tomtindelning och styckning	14
2.6 Förutsättningar för rivningslov	14
2.7 Den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet	14
2.8 Besvär rätt	15
2.9 Miljöskyddslagen	15
3 Målsättning	15
4 Förslagen och deras konsekvenser	16
4.1 De viktigaste förslagen	16
4.1.1 Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper	16
4.1.2 Uppgifterna i bygglovsansökan och digitalisering av ansökan	18
4.1.3 Tillståndsplikt för byggande och förhållandet till byggnadsordningen	18
4.1.4 Placeringstillstånd för omställning till ren energi	18
4.1.5 Beviljande av bygglov före tomtindelning och styckning	18
4.1.6 Förutsättningar för rivningslov	19
4.1.7 Tidsfrist för behandling av ansökan om bygglov och påföljder av försummad tidsfrist	19
4.1.8 Den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet	19
4.1.9 Besvär rätt	19
4.1.10 Ändring av miljöskyddslagen	19
4.2 Huvudsakliga konsekvenser	20
4.2.1 Osäkerhet avseende konsekvenserna	20
4.2.2 Ekonomiska konsekvenser	20
4.2.2.1 Konsekvenser för hushållen	20
4.2.2.2 Konsekvenser för företagen	21
4.2.2.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna	22
4.2.2.4 Konsekvenser för kommunekonomin	22
4.2.2.5 Konsekvenser för samhällsekonomi	23
4.2.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	24
4.2.3.1 Konsekvenser för museimyndigheternas verksamhet	24
4.2.3.2 Klimatdeklaration	24
4.2.3.3 Miljöskyddslagen	25
4.2.3.4 Konsekvenser för kommunernas informationshantering	25
4.2.3.5 Byggande	26
4.2.4 Miljökonsekvenser	26

4.2.5 Övriga samhälleliga konsekvenser	28
5 Alternativa handlingsvägar.....	28
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	28
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	28
5.2.1 Byggande	28
5.2.1.1 Inledning	28
5.2.1.2 Sverige	29
5.2.1.3 Norge	31
5.2.1.4 Danmark	32
5.2.1.5 Island.....	34
5.2.2 Koldioxidsnålt byggande	34
5.2.2.1 Sverige	35
5.2.2.2 Danmark	36
5.2.2.3 Andra länder	36
5.2.3 Digitaliseringen av byggnadstillsynen i Europa	37
5.2.3.1 Inledning	37
5.2.3.2 Allmänt	38
6 Remissvar	41
6.1 Introduktion	41
6.2 Allmänt	41
6.3 Kommentarer till de föreslagna paragrafändringarna.....	42
6.4 Kommentarer om konsekvensbedömningarna	52
6.5 Särskilda frågor.....	52
7 Specialmotivering.....	53
7.1 Bygglagen	53
7.2 Lagen om ändring av markanvändnings- och bygglagen	79
7.3 Lagen om områdesanvändning	80
7.4 Miljöskyddslagen.....	80
7.5 Lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program	82
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	82
8.1 Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper	82
8.2 Fastställande av svårighetsklasser för projekteringsuppgifter och arbetsledningsuppgifter samt utbildningskrav	83
9 Ikraftträdande	84
10 Förhållande till andra propositioner	84
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	84
11.1 Demokrati samt rättsstatsprincipen.....	84
11.2 Rätt att delta.....	85
11.3 Ansvar för miljön.....	86
11.4 Rättssäkerhet.....	88
11.4.1 Tidsfrister.....	88
11.4.2 Begränsning av besvärsrätten	89
11.5 Bestämmelser på lägre nivå än lag	89
LAGFÖRSLAG.....	91
Lag om ändring av bygglagen	91

Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen	103
Lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen.....	104
Lag om ändring av 156 b § i miljöskyddslagen.....	106
Lag om ändring av lagen om ändring av 7 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna Lag av myndigheters planer och program	107
BILAGA	108
PARALLELLTEXT	108
Lag om ändring av bygglagen	108
Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av Lag markanvändnings- och bygglagen	129
Lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen.....	130
Lag om ändring av 156 b § i miljöskyddslagen.....	132
Lag om ändring av lagen om ändring av 7 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program	133

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Riksdagen godkände bygglagen (751/2023) den 1 mars 2023 och den stadfästes den 21 april 2023. Bygglagen träder i kraft den 1 januari 2025. Riksdagen gjorde i sitt svar Rsv 333/2022 rd ett flertal ändringar jämfört med regeringens proposition RP 139/2022 rd¹.

Den största förändringen jämfört med markanvändnings- och bygglagen var att bekämpningen av klimatförändringen infördes i bygglagstiftningen. I bygglagen infördes nya väsentliga tekniska krav på byggnaders livscykel och koldioxidsnålhet. Ett enklare tillståndsförfarande och en högre tröskel för bygglov gör byggandet smidigare. Tillståndsformerna bygglov och åtgärdstillstånd samt åtgärdsanmälan ersattes med en enda tillståndsform, bygglov. Jämfört med kommunernas byggnadsordningar sattes tillståndströskeln i genomsnitt högre än tidigare. Bygglov söks med en beskrivning i form av en informationsmodell eller annars i maskinläsbar form. Byggkvaliteten förbättrades genom att den huvudansvariga aktören påfördes ansvaret för genomförandet. Det stiftades ett kompetensregister över kompetenser hos projekterare och arbetsledare.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering² (2023) ska regeringen ändra bygglagen så att den administrativa bördan och byråkratin minskar, besvärsrätten förtydligas och den huvudansvariga aktörens ansvar preciseras. I lagen fastställs en garanti för behandlingstiden för bygglov.

Regeringen låter utreda metoder för att ingripa i antalet besvär som anförs över planer och bygglov och för att göra behandlingen av besvär snabbare. Exempelvis utreds möjligheten att precisera förutsättningarna för besvärsrätt.

Det fastställs en lagstadgad och bindande tidsfrist för myndigheternas behandlingstider. Tidsfristen börjar löpa när ansökan om tillstånd jämte bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna möjliggör att ansökan behandlas. Behandlingen betraktas som avslutad när beslutet fattas. Om den lagstadgade tidsfristen överskrids, ska tillstånds- eller behandlingsavgiften sänkas.

Enligt regeringsprogrammet förbinder sig regeringen till att svara på utsläppsminskningarna och ta steg mot målet om koldioxidneutralitet och därefter mot negativa koldioxidutsläpp så att den inte genom egna beslut eller politikåtgärder ökar finländarnas vardagliga utgifter eller försämrar näringslivets konkurrenskraft. Finland strävar efter koldioxidneutralitet senast 2035 och koldioxidnegativt på 2040-talet. För att målet ska nås krävs betydande utsläppsminskningar och koldioxidsnåla lösningar också i fråga om byggnader och byggande, eftersom dessa står för en betydande andel av de totala utsläppen. Regeringen påverkar klimatet genom effektiva utsläppsminskande åtgärder, genom åtgärder för att öka kolsänkorna och genom finländska lösningar för ren ekonomi. Finland har förbundit sig till målen i klimatlagen och avser bli en föregångare när det gäller ren energi och klimathandavtryck. Det framhålls särskilt att det globalt och i allt snabbare takt görs

¹ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till bygglag och till vissa lagar som har samband med den

² *Ett starkt och engagerat Finland. Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering*, 20.6.2023.

Finns på adressen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>.

investeringar som minskar utsläppen, och i denna industriella omvälvning konkurrerar Finland om investeringarna.

Regeringsprogrammet lyfter starkt fram behovet av aktiva åtgärder för att uppnå utsläppsmålen. Programmet understryker särskilt att klimatåtgärderna ska genomföras på ett ekonomiskt, ekologiskt, socialt och regionalt hållbart och rättvist sätt. Avsikten är att Finland ska uppfylla målen att minska utsläppen och gå mot koldioxidneutralitetsmålet och negativa koldioxidutsläpp utan att de dagliga kostnaderna ökar eller konkurrenskraften försämras. Särskild uppmärksamhet ska också fästas vid samarbetet med de övriga nordiska länderna när det gäller att bekämpa och anpassa sig till klimatförändringarna.

I 156 b § i miljöskyddslagen (527/2014) föreskrivs det om hur reningskravet på basnivå vid behandling av avloppsvatten ska iakttas på andra områden utanför avloppsnätet än i närheten av vattendrag och hav och på grundvattenområden. Bestämmelsen i 1 mom. bör ses över så att det nuvarande rättsläget bibehålls och så att dess termer motsvarar termerna i den nya bygglagen.

1.2 Beredning

Utifrån respons som intressentgrupper lämnade redan före lagens ikraftträdande korrigerar propositionen bygglagen så att den blir tydligare och mindre byråkratisk. Korrigeringsbehov har uppdagats i synnerhet i anslutning till klimatdeklarationen, materialspecifikationen samt ansökan om bygglov och de utredningar som ska lämnas till byggnadstillsynen. Förutsättningarna för rivningslov, rätten att överklaga och den huvudansvariga aktörens ansvar har väckt diskussion. Dessutom ger propositionen möjlighet till några lagtekniska korrigeringar.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag enligt en mycket snäv tidsplan. Det har bara funnits tid för tjänsteberedning några veckor före och efter remissbehandlingen, och tidsplanen gjorde det inte ens möjligt att utse en arbetsgrupp. Också konsekvenserna har bedömts som tjänsteuppdrag, eftersom det inom tidsplanen inte har funnits möjligheter till konsultutredningar, inklusive den konkurrensutsättning utredningarna skulle ha krävt. Trots den snäva tidsplanen har beredningen av propositionen följt normal remisstid och anmälningsförfarandet har tillämpats på propositionen. Justitiekanslern har förhandsgranskat regeringens proposition.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper

En av de viktigaste ändringarna i bygglagen av 2023 jämfört med markanvändnings- och bygglagen (132/1999) var att bekämpningen av klimatförändringen infördes i bygglagstiftningen. Avsikten är att bygglagen ska bidra till mer koldioxidsnålt byggande. Det betyder att man vid byggandet ska ta hänsyn till de klimatolägenheter och klimatfördelar som uppstår under byggnadens hela livscykel. I detta förslag föreslås sådana ändringar i styrningen av byggnaders koldioxidsnålhet som skulle göra tillståndsförfarandet enligt bygglagen smidigare och minska den börda som det medför för olika parter i byggandet att utarbeta en klimatdeklaration och en materialspecifikation. Dessutom är avsikten att delvis genomföra de nya krav på beräkning av koldioxidfotavtrycket som ingår i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 om byggnaders energiprestanda (omarbetning). Att lagen ändras

redan innan det har inhämtats erfarenheter av dess tillämpning försvårar givetvis bedömningen av nuläget.

Enligt 38 § 1 mom. ska den som påbörjar ett byggprojekt se till att byggnaden på det sätt som användningsändamålet förutsätter projekteras och uppförs så att den är koldioxidsnål. Skyldigheten att göra upp en klimatdeklaration gäller nästan alla nya byggnader och byggnader som genomgår en större renovering. I lagen anges särskilt för vilka byggnader det inte behöver utarbetas en klimatdeklaration. Någon klimatdeklaration behövs exempelvis inte för nya byggnader som inte ska projekteras och uppföras som nära-nollenergibygnader enligt 37 § eller för sådana fristående småhus som ska repareras eller sådana byggnader som genomgår en större renovering, vilkas energiprestanda enligt 37 § inte behöver förbättras i samband med reparationen. Det betyder att det till exempel för ett nytt fristående småhus ska göras en klimatutredning, men inte för ett fristående småhus som ska repareras. Klimatdeklarationen ska i enlighet med bygglagen utarbetas när bygglov söks och i den ska inte bara koldioxidfotavtrycket utan också koldioxidhandavtrycket anges.

För att bedömningen av koldioxidsnålheten ska vara enhetlig och tillförlitlig föreskrivs det i 38 § i bygglagen också om principerna för bedömningen. För det första ska beräkningen av koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket omfatta byggnadens hela livscykel eller, i fråga om en byggnad som genomgår en större renovering, de faser i byggnadens livscykel som infaller under och efter renoveringen. Vid beräkningen ska för det andra en metod för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet samt uppgifterna i den nationella utsläppsdatenbanken eller andra uppgifter om miljöegenskaper enligt en beräkningsmetod användas, exempelvis miljödeklarationer.

I 38 § i bygglagen föreskrivs det om gränsvärdena för koldioxidfotavtryck från nya byggnader så att de i princip gäller alla byggnader, om det inte i lag särskilt har gjorts undantag för dem. I lagen föreskrivs det särskilt att gränsvärdena inte gäller nya byggnader som inte ska projekteras och uppföras som nära-nollenergibygnader enligt 37 §, fristående småhus eller byggnader som genomgår en större renovering. Det innebär att även om det enligt bygglagen ska göras en klimatdeklaration för fristående småhus och byggnader som genomgår en större renovering, är avsikten inte att de ska omfattas av gränsvärdesstyrningen. Avsikten är att närmare bestämmelser om metoden för beräkning av koldioxidsnålheten utfärdas genom förordning av miljöministeriet. Förordningsutkastet har varit på remiss vid två tillfällen och kommer att utfärdas först efter behandlingen av detta lagförslag. Avsikten är att bestämmelser om gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

Styrningen av byggnaders koldioxidsnålhet har direkta kopplingar till unionslagstiftningen. Avsikten är att genom bygglagen delvis genomföra omarbetningen av direktivet om byggnaders energiprestanda som Europaparlamentet och Europeiska unionens råd antog den 12 april 2024³. Direktivet trädde i kraft den 28 maj 2024. Direktivet ska genomföras inom två år, det vill säga ändringar i Finlands lagstiftning måste göras före den 29 maj 2026. Omarbetningen av direktivet om byggnaders energiprestanda innebär att koldioxidsnålheten ska styras under byggnadernas hela livscykel. I det omarbetade direktivet har det framförts att kravet på att för nya byggnader beräkna den globala uppvärmningspotentialen under hela livscykeln (GWP) är ett första steg mot att bättre beakta dels klimateffekterna under byggnadernas hela livscykel, dels den cirkulära ekonomin. Enligt direktivet ska koldioxidfotavtrycket under byggnadens hela livscykel i fortsättningen anges i

³ Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (omarbetad), COM(2021) 802 final).

energicertifikatet. Enligt definitionen i artikel 2.24 i det omarbetade direktivet avses med 'växthusgasutsläpp under hela livscykeln' de sammanlagda växthusgasutsläpp som orsakas av byggnaden under alla skeden i dess livscykel, inklusive produktion och transport av byggmaterial, verksamheter på byggsplatsen, byggnadens energianvändning, ersättning av byggprodukter samt bortskaffande av avfall, transport av avfall, avfallshantering och återanvändning, återvinning och slutdeponering av avfall.

Det omarbetade direktivet kommer att påverka de bestämmelser om låga koldioxidutsläpp i byggnader och tillämpningsområdet för klimatdeklarationen samt gränsvärdesstyrning som föreslås i denna proposition. Det är sannolikt att genomförandet av direktivet förutsätter att bygglagen ändras snart efter det att regeringen har trätt i kraft. Som en del av genomförandet av direktivet måste antagligen också de sanktioner som anknyter till styrningen av byggnaders koldioxidsnålhet ses över. Genomförandet av direktivet kan också kräva ändringar i den nationella metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet och förteckningen över byggprodukter. I det följande presenteras innehållet i det omarbetade direktivet närmare.

I artikel 7.2 i direktivet föreskrivs det om den globala uppvärmningspotentialen under hela livscykeln (GWP). Enligt bestämmelsen ska medlemsstaterna beräkna uppvärmningspotentialen i enlighet med bilaga III till direktivet och ange värdet i byggnadens energicertifikat

a) från och med den 1 januari 2028 för alla nya byggnader med en användbar golvyta på över 1 000 m²,

b) från och med den 1 januari 2030 för alla nya byggnader.

Koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad ska uppges som en del av byggnadens energicertifikat. Det bör dock beaktas att det enligt direktivet inte krävs något energicertifikat för alla nya byggnader. Beräkningen av koldioxidfotavtrycket ska gälla byggnader enligt definitionen av byggnader i direktivet för vilka ett energicertifikat ska upprättas. I artikel 2 definieras användbar golvyta som den golvyta i en byggnad som behövs som parameter för att kvantifiera specifika användningsvillkor som uttrycks per enhet golvyta och för tillämpningen av förenklingarna och reglerna för zonindelning och (ändrad) tilldelning, med beaktande av gällande erkända nationella, europeiska och internationella standarder.

Närmare bestämmelser om beräkning av den globala uppvärmningspotentialen under hela livscykeln (GWP) för nya byggnader i enlighet med artikel 7.2 finns i bilaga III till direktivet. Kraven och ramvillkoren i bilagan ska beaktas i den nationella metoden för beräkning av koldioxidsnålhet, i klimatdeklarationen och möjligen också i förteckningen över byggprodukter. En väsentlig anmärkning i bilaga III är att nationella beräkningsverktyg får användas: *"Om det finns ett nationellt beräkningsverktyg, eller om det krävs för att lämna upplysningar eller för att erhålla bygglov, får detta verktyg användas för att tillhandahålla den information som krävs. Andra beräkningsverktyg får användas om de uppfyller de minimikriterier som fastställs i det gemensamma EU-ramverket Level(s)."* Andra synpunkter är till exempel:

- Enligt bilagan ska uppvärmningspotentialen under hela livscykeln rapporteras som en numerisk indikator för varje livscykelskede uttryckt som kg CO₂e/m² (för användbar golvyta) som genomsnitt för ett år under en referensperiod på 50 år.
- Dataurval, scenariodefinition och beräkningar ska utföras i enlighet med standarden EN 15978 (EN 15978:2011). Hållbarhet hos byggnadsverk. Värdering av byggnaders

miljöprestanda. Beräkningsmetod) och med beaktande av eventuella senare standarder som rör hållbarheten hos byggarbeten och beräkningsmetoden för värdering av byggnaders miljöprestanda.

- Omfattningen av byggnadselement och teknisk utrustning definieras i EU:s gemensamma ramverk Level(s) för indikator 1.2.
- Data om specifika byggprodukter beräknade i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 ska användas när de finns tillgängliga.

Dessutom ska det beaktas att kommissionen genom direktivet ges befogenhet att anta delegerade akter för att ändra bilaga III genom att fastställa en unionsram för nationell beräkning av livscykel-GWP i syfte att uppnå klimatneutralitet. En första sådan delegerad akt ska antas senast den 31 december 2025, vilket ska beaktas i den nationella beräkningsmetoden för koldioxidsnålhet. Den delegerade akten kan medföra ett behov av att ändra förordningen om den nationella metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet, vilket i sin tur kan ha direkta konsekvenser för gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket.

Nya är också bestämmelserna i direktivets artikel 7.5–7.6 om riktlinjer för gränsvärdesstyrningen av det nationella koldioxidfotavtrycket. Enligt artikeln ska medlemsstaterna senast den 1 januari 2027 offentliggöra och till kommissionen anmäla en färdplan med närmare uppgifter om införandet av gränsvärden för total kumulativ livscykel-GWP för alla nya byggnader och fastställa mål för nya byggnader från och med 2030, med beaktande av en progressiv nedåtgående trend, samt högsta gränsvärden, specificerat för olika klimatzoner och byggnadstyper. Dessa högsta gränsvärden ska överensstämma med unionens mål att uppnå klimatneutralitet. Direktivet kommer sannolikt om några år att påverka också den gränsvärdesreglering som föreslås i denna proposition. Det är värt att notera att ordalydelsen i direktivet lämnar några viktiga frågor öppna som kommer att preciseras först när direktivet genomförs. De viktigaste frågorna gäller tillämpningsområdet för gränsvärdena och de mål för unionen som nämns i artikeln. Kommissionen ska också utfärda vägledning, utbyta dokumentation om befintlig nationell politik och erbjuda tekniskt stöd till medlemsstaterna på deras begäran. Det kan särskilt noteras att medlemsstaterna ska beakta koldioxidupptag i samband med koldioxidlagring i eller på byggnader. Uppgifter om koldioxidlagringen fås uttryckligen i och med rapporteringen av koldioxidhandavtrycket.

Även revideringen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG (*byggproduktförordningen*), som indirekt hänför sig till styrningen av koldioxidsnålhet, väntar på slutligt godkännande. Avsikten är att man efter revisionen också ska uppge byggprodukternas koldioxidfotavtryck i prestandadeklarationen. Denna tillverkarspecifika information skulle kunna användas för att beräkna koldioxidsnålheten, när den är tillgänglig. Avsikten med den nya byggproduktförordningen är också att stödja återanvändning av byggprodukter, vilket är av betydelse med tanke på beräkningen av koldioxidsnålhet, eftersom avsikten är att det för de produkter som återvinns ska göras eftergifter i fråga om koldioxidfotavtrycket.

Ett tekniskt bedömningskriterium för nya byggnader inom EU-taxonomin är beräkning av den globala uppvärmningspotential i atmosfären (GWP) som byggandet orsakar i varje livscykelskede. Enligt den delegerade förordningen (EU) 2021/2139 ska beräkningen göras i enlighet med EN 15978 (BS EN 15978:2011) med hjälp av beräkningsmetoden (Level(s) indikator 1.2: Life cycle Global Warming Potential (GWP)) eller med hjälp av ett nationellt beräkningsverktyg. Det är viktigt att skapa en enhetlig beräkningsmetod för att underlätta de

nationella aktörernas verksamhet. Bestämmelser om byggnaders materialspecifikation finns i 38 § 2 mom. i bygglagen. Som ovan sagt är bestämmelsen inte i kraft förrän den 1 januari 2025. I fråga om materialspecifikationen finns ingen direkt tillämplig reglering på EU-nivå. Omarbetningen av direktivet om byggnaders energiprestanda innefattar visserligen beräkning av koldioxidsnålheten för byggnader, vilket förteckningen över produkter och material naturligtvis indirekt hänför sig till. Enligt 38 § 2 mom. i bygglagen ska den som påbörjar ett byggprojekt se till att det för en ny byggnad eller en byggnad som genomgår en större renovering som kräver bygglov upprättas en materialspecifikation som i maskinläsbart format innehåller uppgifter om de material och produkter som använts vid byggandet. Uppgifterna i materialspecifikationen används i första hand för utarbetandet av byggnadens klimatdeklaration. En materialspecifikation är en förutsättning för bygglov. I materialspecifikationen förtecknas delarna i byggnaden och byggplatsens konstruktioner, åtminstone byggnadens bärande och kompletterande konstruktioner, de centrala delarna av installationstekniken samt konstruktionerna på tomten. Materialspecifikationen ska också innehålla uppgifter om byggnadens och byggplatsens delar, de material som använts i dem och materialens ursprung. I denna proposition föreslås det utifrån den respons som fås från intressentgrupperna att materialspecifikationen enligt bygglagen ersätts med en förteckning över byggprodukter på huvudritningsnivå. Avsikten är att utifrån remissvaren slå samman de närmare bestämmelserna om förteckningen över byggprodukter i en förordning där det föreskrivs om klimatdeklarationer för byggnader och beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet.

Materialspecifikationen anknyter indirekt till den utredning av rivningsmaterial och byggavfall som avses i 16 § i bygglagen, även om specifikationen och utredningen utarbetas i olika skeden av byggnadens livscykel och har olika användningsändamål. En materialspecifikation enligt bygglagen är en sammanställning med uppgifter om de material och byggnadsdelar som ingår i en ny byggnad. Specifikationen görs i byggfasen (tillståndsfasen) och används i planerings- och byggfasen för beräkning av byggnadens koldioxidfotavtryck, i användningsfasen som stöd för byggnadens fastighetshållning (uppgifter om byggnadsdelar och anordningar som en del av as built-modellen hjälper fastighetsägaren i underhållsarbetet) samt i slutet av livscykeln för anmälan av material- och byggnadsdelsinnehållet. Materialuppgifterna finns alltså med under hela byggnadens livscykel och stöder också en systematisk rivning och återanvändning av konstruktioner. Kraven på innehållet i förteckningen över byggprodukter föreslås i denna proposition bli snävare utifrån de ovan nämnda utgångspunkterna så att förteckningen endast är på huvudritningsnivå. Utredningen av rivningsmaterial och byggavfall är däremot en utredning av engångsnatur som lämnas antingen i samband med ansökan om tillstånd att riva hela byggnaden eller göra en större renovering som innefattar rivning. Den information som erhålls används både för att främja utnyttjandet av rivningsmaterial samt jord- och stenmaterial (återanvändning eller materialåtervinning), förbättra statistikföringen (bl.a. EU-mål och rapportering) och förbättra förutsättningarna för myndighetsstyrning (bättre kontroll av avfallsflödena, vilket bl.a. gör det lättare att förhindra dumpning).

2.2 Den byggda miljöns miljöpåverkan i nuläget

Byggande och den byggda miljön är en betydande resurskonsument. Varje år står byggsektorn för ungefär hälften av världens konsumtion av råmaterial⁴. Inom byggverksamhet och

⁴ Herczeg, McKinnon, Milios, et al. (2014). *Resource efficiency in the building sector*. Slutrapport till DG Miljö.

byggnader förbrukas omkring 40 procent av den primärenergi som används⁵. Samtidigt producerar den byggda miljön (byggande, uppvärmning av byggnader och elförbrukning) cirka en tredjedel av de globala växthusgasutsläppen⁶, och andelen är densamma också i Finland⁷. Byggnadernas så kallade inbäddade utsläpps⁸ relativa andel av utsläppen under byggnadens livscykel ökar i och med att byggnadernas energiprestanda förbättras och växthusgasutsläppen under byggnadens användningstid minskar.⁹ Byggmaterialens andel av växthusgasutsläppen under byggnadens livscykel är betydande. Beroende på byggnadens storlek varierar i nuläget andelen inbäddade utsläpp i energieffektiva nordiska byggnader från omkring 30 procent till rentav över 80 procent¹⁰. På grund av den byggda miljöns betydande inverkan på utsläppen har forskare framhållit att ett uppnående av klimatavtalet från Paris förutsätter att nya byggnader uppförs klimatneutralt efter 2030¹¹ och att i synnerhet utsläppen från tillverkningen av byggmaterial minskas betydligt¹².

⁵ Cao, Dai & Liu (2016). "Building energy-consumption status worldwide and the state-of-the-art technologies for zero-energy buildings during the past decade", *Energy and Buildings* 128:198-213.

⁶ Pomponi & Moncaster (2016). "Embodied carbon mitigation and reduction in the built environment – what does the evidence say?" *Journal of Environmental Management* 181 (687-700).

⁷ Gaia Consulting (2020). *Vähähiilinen rakennusteollisuus 2035. Osa 1. Rakennetun ympäristön hiilielinkaaren nykytila*. Byggnadsindustrin RT rf.

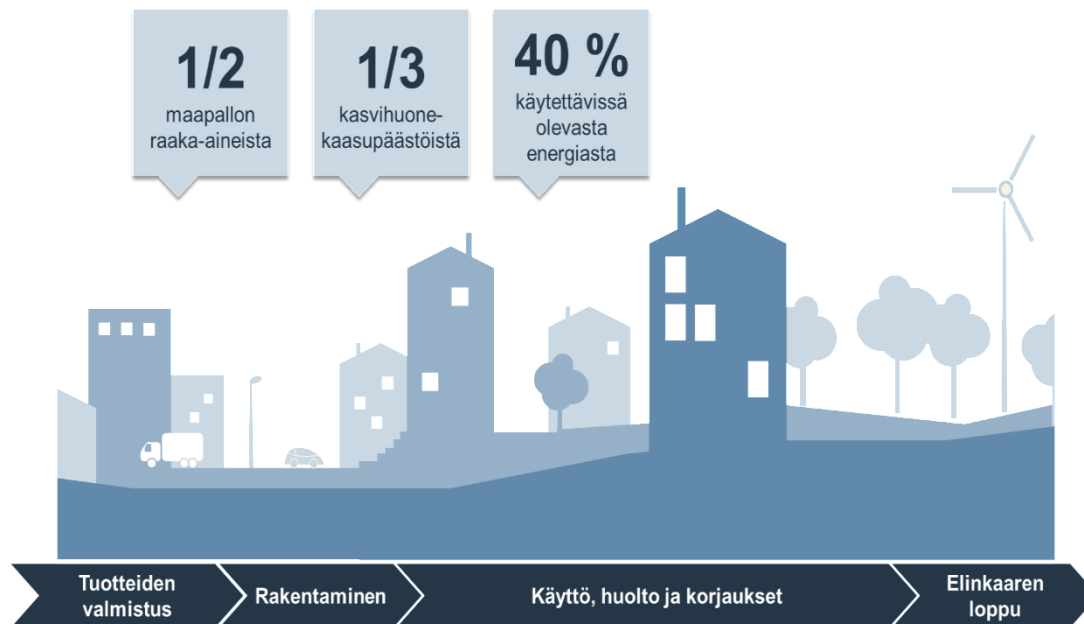
⁸ Till inbäddade utsläpp räknas tillverkning, transport och återvinning av byggmaterial samt utsläpp till följd av byggande, renovering och rivning.

⁹ Röck, Mendes Saade, Balouktsi, m.fl. (2019). "Embodied GHG emissions of buildings – The hidden challenge for effective climate change mitigation". *Applied Energy* 258:114107.

¹⁰ Kuittinen & Häkkinen (2020). *Kohti vähähiilistä rakentamista. Opas arviointiin ja suunnitteluun*. Rakennustieto.

¹¹ Rockström, Gaffney, Rogelj et al. (2017). "A roadmap for rapid decarbonization". *Science* 355 (6331).

¹² Material Economics (2018). *Circular Economy – A Powerful Force for Climate Mitigation*. Sitra.

Figur 1. Den byggda miljöns miljöpåverkan.

2.3 Uppgifterna i bygglovsansökan och digitalisering av ansökan

En central reform som den nya bygglagen medförde var kravet att bygglovsansökan ska göras i ett interoperabelt informationsmodellformat. Genom projektering i form av informationsmodeller och enhetliga informationsstrukturer tillgodoses samhällets behov av att få informationsmaterial till förfogande och som underlag för olika processer. Gemensamma informationsstrukturer som baserar sig på internationella standarder möjliggör leverantörsoberoende och en flexibel systemutveckling. Byggnadsinformation som baserar sig på informationsmodeller skapar tillsammans med de permanenta byggnads- och lägenhetsbeteckningar som ges i samband med bygglovsförfarandet en grund för en nationell informationssäker hantering av byggnadsinformation. Avsikten är att uppgifter som behandlas i samband med bygglov ska överföras via ett gränssnitt till det nationella datasystemet för den byggda miljön, där de är tillgängliga för olika myndighetsbehov.

Den gällande lagstiftningen innehåller ett bemyndigande för miljöministeriet att utfärda förordning om innehållet i huvudritningar och utredningar samt om beskrivningar i form av informationsmodeller. Förordningen avses reglera omfattningen av och strukturen för de uppgifter som avses i lagen. Utöver de obligatoriska uppgifterna i bygglovet kan byggnadstillsynsmyndigheten kräva också annan väsentlig utredning (61 § 1 mom. 10 punkten i bygglagen) som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Bestämmelsen ger byggnadstillsynsmyndigheten omfattande prövningsrätt i fråga om de väsentliga utredningar som behövs för bygglov, vilket kan öka den sökandes administrativa börda. Dessutom ska de uppgifter som förutsätts i 61 § ingå i alla ansökningar om bygglov oberoende av projekt. Det är inte nödvändigtvis ändamålsenligt att i varje projekt som kräver

bygglov ta fram och behandla alla de uppgifter som lagstiftningen förutsätter. Det är ändamålsenligt att omfattningen av och kvaliteten på de uppgifter som krävs är enhetliga mellan olika byggprojekt, i den mån detta inte orsakar extra administrativ börda.

2.4 Tillståndsplikt för byggande och förhållandet till byggnadsordningen

I 42 § 1 mom. i bygglagen finns en förteckning i åtta punkter över byggnadsobjekt som kräver bygglov. Eftersom förteckningen inte är uttömmande finns det i 42 § 2 mom. i bygglagen en så kallad restgrupp för allt annat byggande än sådant som avses i 1 mom. och som kommunen kan kräva bygglov för. Kommunen kan i sin byggnadsordning bestämma att bygglov inte behövs i kommunen för byggande enligt 2 mom. Byggnadsordningen kan inte föreskriva om byggande så att tillståndsplikten för byggande enligt 1 mom. inskränks. Tolkningen av möjligheten att bestämma om byggandet genom byggnadsordningen har väckt frågor i situationer där kommunen genom sin byggnadsordning till exempel vill begränsa antalet andra byggnader än bostadsbyggnader eller anser att byggande enligt 1 mom. skulle ha konsekvenser exempelvis för stadsbilden eller landskapet.

Enligt 42 § 1 mom. 4 punkten i bygglagen krävs det bygglov för en konstruktion för allmänheten som kan användas av minst fem fysiska personer samtidigt. Evenemangsbranschen och byggnadstillsynen befarar att bygglagen börjar tolkas så att det krävs bygglov för uppförande av tillfälliga scener och tält i anslutning till evenemang.

2.5 Beviljande av bygglov före tomtindelning och styckning

Lagen om försök med förenklade bygg- och planbestämmelser (1257/2010, nedan *försökslagen*) gäller Helsingfors, Åbo och Vanda stads rätt att avvika från vissa bestämmelser i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). Försökslagen utfärdades i slutet av 2010 (RP 184/2010 rd) och gällde i sin ursprungliga form till och med den 1 januari 2014. Bakgrunden till lagen var det bostadspolitiska åtgärdsprogrammet från 2008 och lagens giltighetstid har förlängts flera gånger. Enligt 5 § i försökslagen kan bygglov med avvikelse från 81 § 2 mom. i markanvändnings- och bygglagen beviljas på detaljplaneområden i Helsingfors, Vanda och Åbo innan tomtindelningen utarbetats och tomten styckats. I bygglovet ska då anges att byggnaden inte får tas i bruk förrän tomten införts i fastighetsregistret. Kommunernas erfarenheter har varit så positiva att avsikten att göra förfarandet permanent.

2.6 Förutsättningar för rivningslov

Förutsättningarna för rivningslov enligt bygglagen ändrades jämfört med vad som gällde under markanvändnings- och bygglagen. Syftet med villkoren är att på motsvarande sätt som i fråga om undantagslov se till att rivningen inte medför olägenheter med tanke på planläggningen, genomförandet av en plan eller annan reglering av områdesanvändningen. Rivningen får inte heller försvåra möjligheterna att uppnå målen för skyddet av den byggda miljön. Genom de i bygglagen angivna förutsättningarna för rivningslov ville man också främja cirkulär ekonomi så att rivning är möjlig om den byggnad som ska rivas finns på ett område där byggnaderna har förlorat största delen av sitt värde. En förutsättning för rivning är då att rivningen leder till en betydande återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialen. Förutsättningarna för rivningslov enligt bygglagen har upplevts som svåra att tolka. Den nuvarande lagstiftningen möjliggör en situation där en skolbyggnad som ägs av kommunen kan vara skyddad, men i ett så dåligt skick att kommunen tvingats förbjuda att den används. Byggnaden får alltså varken användas eller rivas.

2.7 Den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet

I statsminister Marins regeringsprogram¹³ sades följande: ”Det ska föreskrivas att det är huvudentreprenören som har ansvar för genomförandet av byggandet. Detta omfattar ansvaret för byggfel och för att åtgärda dem.” I 95 § i bygglagen finns en bestämmelse om den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet av byggnadsobjektet. Den som påbörjar ett byggprojekt kan utse en huvudansvarig aktör för genomförandet av byggnadsobjektet. Om någon huvudansvarig aktör inte utses, svarar den som påbörjar byggprojektet själv för den huvudansvariga aktörens uppgifter. I ett byggprojekt kan den huvudansvariga aktören successivt bytas ut. Den huvudansvariga aktören ska se till att ett byggnadsobjekt som kräver bygglov genomförs i enlighet med beskrivningarna, bestämmelserna om genomförande av ett byggnadsobjekt, bygglovets och god byggnadssed. Den huvudansvariga aktören ska sörja för genomförandet som helhet och kvaliteten. Det har begärts att den huvudansvariga aktörens ansvar preciseras.

2.8 Besvärsmätt

Besvärsmätten enligt bygglagen utvidgades så att museismyndigheten har besvärsmätt när bygglovets gäller en byggnad som är skyddad med stöd av en plan eller lag. Besvärsmätten för bygglov utvidgades till registrerade sammanslutningar till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljös kvalitet. Närings-, trafik- och miljöcentralens besvärsmätt utvidgades från byggnader som är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet till byggnader som är skyddade med stöd av en plan eller lag och är historiskt eller arkitektoniskt värdefulla. Museismyndighetens besvärsmätt gäller även genomförandetillstånd. Besvärsmätt i fråga om rivningslov har närings-, trafik- och miljöcentralen, museismyndigheten och inom det egna verksamhetsområdet en sådan registrerad sammanslutning till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljös kvalitet, om beslutet gäller rivning av en byggnad som är skyddad med stöd av en plan eller lag eller någon annan historiskt eller arkitektoniskt värdefull byggnad.

2.9 Miljöskyddslagen

Paragraf 156 b § i miljöskyddslagen finns i 16 kap. i den lagen, där det föreskrivs om behandling och avledande av avloppsvatten i områden utanför avloppsnätet. I 156 b § föreskrivs det om när fastighetsägare ska se till att behandlingen av hushållsavloppsvatten effektiviseras. Paragrafen gäller funktionsdugliga avloppssystem som grundar sig på de krav som gällde vid byggnadstidpunkten före 2004 eller på bygglov som beviljats före 2004. I dessa fall är det platsen som är avgörande för när reningen av hushållsavloppsvattnet ska uppfylla de krav som ställs på behandlingen av avloppsvatten.

Inom tillämpningsområdet för 156 b § ska systemet för behandling av avloppsvatten uppfylla reningsskravet på basnivå eller, beroende på kommunens föreskrifter, en strängare reningseffekt först i samband med en annan renovering. Sådana renoveringar är bland annat byggande av en vattenklosett eller sådana tillståndspliktiga reparationer eller ändringar som gäller vatten- och avloppsanläggningar så att systemet förnyas eller repareras i dess helhet

¹³ Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering 10.12.2019. Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle. Finns på adressen <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

samt sådana reparationer och ändringar som kan jämföras med uppförande av en byggnad och som kräver bygglov.

De åtgärder som avses i paragrafen förutsätter antingen bygglov eller åtgärdstillstånd enligt markanvändnings- och bygglagen. När dessa fastställs har kommunens byggnadstillsynsmyndighet och miljöförvaltningsmyndighet en viktig roll.

Regleringen behöver ses över på grund av den nya bygglagen och å andra sidan också för att säkerställa att behandlingen av hushållsavloppsvatten också på andra områden än de som avses i 156 a § effektiviseras genom de åtgärder som avses i paragrafen.

3 Målsättning

Målet med beredningen har i enlighet med regeringsprogrammet varit att före bygglagens ikraftträdande ändra lagen så att den blir tydligare och mindre byråkratisk och minskar den administrativa bördan.

Det föreslås att praxis enligt den försökslag som tillämpades i Helsingfors, Åbo och Vanda för att påskynda behandlingen av bygglov ska bli bestående och utvidgas till hela landet. Förhållandet mellan tillståndsplikten för byggande och byggnadsordningen förtydligas. Lagen preciseras så att tillfälliga evenemangskonstruktioner inte kräver bygglov. Enligt ett nytt förslag ska det i lagen införas ett placeringstillstånd för omställning till ren energi, som underlättar genomförandet av industriprojekt som bidrar omställningen till ren energi.

Det främsta syftet med förslaget är att göra regleringen smidigare och avveckla normerna så att den administrativa bördan och byråkratin i anslutning till koldioxidsnålt byggande minskar. Den börda som utarbetandet av en klimatdeklaration och en materialspecifikation och rapporteringen av resultaten medför kan i enlighet med förslaget minskas så att man samtidigt säkerställer en faktisk och fungerande författningsbaserad styrning som påverkar växthusgasutsläppen. Genom reglering kan en stor del av de nya byggobjekten styras så att koldioxidsnålheten under deras livscykel förbättras utan att byggkostnaderna eller de dagliga kostnaderna ökar betydligt. En effektiv styrning kan genomföras genom gränsvärdesstyrning, vilket i förslaget baserar sig på samma utgångspunkter som i regeringens proposition till riksdagen med förslag till bygglag och till vissa lagar som har samband med den (RP 139/2022 rd). Målet är också att bereda sig på omarbetningen av direktivet om byggnaders energiprestanda. Nytt i direktivet blir skyldigheten att beräkna koldioxidfotavtrycket och att ange det i energicertifikatet. Omfattningen av de uppgifter som krävs i samband med bygglov begränsas, och för behandlingen av bygglov föreskrivs en tidsfrist på tre månader, med undantag av placeringstillståndet för omställning till ren energi och exceptionellt krävande projekt. För dessa är behandlingstiden sex månader från det att ansökan om bygglov jämte bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna gör det möjligt att behandla ansökan.

Med anledning av remissvaren beslöt man, i stället för att precisera den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet i enlighet med Orpos regeringsprogram, att helt och hållet upphäva den huvudansvariga aktörens ansvar sådant det avsågs i Marins regeringsprogram.

I paragrafen om förutsättningar för rivningslov görs ändringar som förtydligar tolkningarna, och i besvärslagen föreslås ändringar som underlättar planläggnings-, tillstånds- och besvärprocesserna.

Syftet med den föreslagna ändringen av 156 b § i miljöskyddslagen är att anpassa regleringen till den nuvarande nivån på miljöskyddet och samtidigt beakta tillståndssystemet enligt den nya bygglagen.

I fråga om paragrafens 1 mom. 1 punkt är målet att bevara den nuvarande nivån på miljöskyddet. När det gäller 1 mom. 2 punkten är syftet med ändringen att se över punkten så att den motsvarar terminologin i den nya bygglagen, varvid det nuvarande rättsläget kvarstår. Ändringen av 2 punkten är av teknisk natur.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper

De viktigaste ändringsförslagen för att minska bördan och byråkratin hänför sig till en minskning av tillämpningsområdet för skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och en materialspecifikation: en klimatdeklaration och en materialspecifikation behöver inte läggas fram för småhus och inte heller för byggnader som genomgår en större renovering, och skyldigheten gäller inte heller andra ändringsarbeten eller utbyggnader. Materialspecifikationen ändras till en förteckning över byggprodukter. Dessutom föreslås det i propositionen att bygglagen ändras så att klimatdeklarationen för en byggnad eller byggplats ska utarbetas och läggas fram först för slutsynen av byggnaden. Enligt propositionen ska en klimatdeklaration alltså inte läggas fram när bygglov söks, utan det ska visas att gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket underskrids först när projektet är klart. Förteckningen över byggprodukter ska fortfarande visas upp när bygglov söks.

I propositionen föreslås det att klimatdeklarationen och gränsvärdena ska gälla följande nya byggnader: radhus, flervåningsbostadshus, kontorsbyggnader, hälsovårdscentraler, affärsbyggnader, varuhus, köpcentrum, butiksbyggnader, butikshallar, teatrar, opera-, konsert- och kongresshus, biografier, bibliotek, arkiv, museer, konstgallerier, utställningshallar, inkvarteringsbyggnader, hotell, internat, servicehus, äldreboenden, vårdinrättningar, undervisningsbyggnader och daghem, idrottshallar, sjukhus samt lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter. Klimatdeklarationen och gränsvärdena gäller inte följande nya byggnader: fristående småhus, flyttbara byggnader samt lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en nettoarea på mindre än 1000 kvadratmeter. Förslaget slopar därmed skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration för en viss grupp byggnader. Dessutom krävs det i fortsättningen inte längre någon klimatdeklaration för byggnader som genomgår större renoveringar. Förutom att begränsningen av tillämpningsområdet i betydande grad minskar kostnaderna för den som påbörjar ett byggprojekt, har den också direkta verkningar för byggnadstillsynsmyndighetens arbetsmängd. Den minskande arbetsmängden bidrar till att göra tillståndsförfarandet något smidigare.

Samtidigt föreslås det i propositionen några justeringar i lagen för att precisera utgångspunkterna för utvecklandet av beräkningen av koldioxidsnålhet och fastställandet av gränsvärden. I propositionen föreslås det att det till lagen fogas en grundläggande bestämmelse med stöd av vilken man vid utfärdandet av gränsvärden kan beakta särskilda situationer där det är särskilt svårt att underskrida gränsvärdena på grund av byggnadens särdrag i anslutning till dess användningsändamål eller placeringsort eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt 29 § i denna lag. Avsikten med det föreslagna tillägget är att göra förfarandet smidigare.

I propositionen föreslås det att bygglagen ändras så att det i stället för en materialspecifikation ska uppvisas en förteckning över byggprodukter. Förteckningen ska göras upp i bygglovsfasen och i fråga om centrala ändringar uppdateras för slutsynen av byggnaden. Skyldigheten att utarbeta en förteckning över byggprodukter inskränks i och med förslaget i samma omfattning som skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration, vilket beskrivs närmare ovan. Enligt förslaget ska omfattningen av innehållet i förteckningen över byggprodukter regleras utifrån huvudritningsnivån. Det bidrar till att man i bygglovsfasen inte behöver stödja sig alltför mycket på specialbeskrivningarna. Samtidigt minskar den börda som utarbetandet medför för den som påbörjar ett byggprojekt. Förteckningen över byggprodukter ska i stället för materialuppgifter innehålla uppgifter om de produkter som används i byggnaden.

I 59 § i bygglagen föreskrivs om tillstånd till mindre undantag i samband med bygglov. Underskridandet av gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket ska enligt propositionen inte verifieras ännu i bygglovsfasen, och därför föreslås det att kommunens rätt utvidgas så att mindre undantag från bestämmelsen kan göras också vid slutsynen. En sådan bestämmelse, från vilken det kan göras mindre undantag, är exempelvis gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad. I övrigt har det inte föreslagits några innehållsmässiga utvidgningar eller preciseringar av rätten enligt 59 §, utan den utsträcks bara till slutsynen med samma innehåll.

Det föreslås att övergångsperioden för skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och en förteckning över byggprodukter samt för gränsvärdeskravet för koldioxidfotavtrycket förlängs med ett år till den 1 januari 2026. Skyldigheterna gäller projekt där ansökan om bygglov har blivit anhängig efter ikraftträdandet den 1 januari 2026.

4.1.2 Uppgifterna i bygglovsansökan och digitalisering av ansökan

Den administrativa bördan för ansökan om bygglov minskas genom att mängden och arten av de uppgifter som ska tas in i bygglovet begränsas. Den projektinformationsmodell eller de uppgifter i maskinläsbar form som motsvarar byggnadsplanerna för byggnaden och som ska ingå i bygglovet ska utarbetas på huvudritningsnivå. Det räcker med uppgifter på huvudritningsnivå för att bedöma om projektbeskrivningarna uppfyller kraven i bestämmelserna och föreskrifterna om byggande och kraven på god byggnadssed. Projektinformationsmodellen innehåller de projekteringsuppgifter utifrån vilka huvudritningarnas projektbeskrivning har producerats som utskrift eller dataprodukt. Därmed undviks separata produktionsprocesser för information, eftersom uppgifterna i huvudritningarna har producerats med hjälp av en projektinformationsmodell eller motsvarande uppgifter. Förslaget syftar till att undvika att de projekteringsuppgifter om byggnaden som behandlas i bygglovet måste produceras separat i överlappande processer. För en del av de uppgifter som ska fogas till ansökan om bygglov förutsätts att byggnadstillsynsmyndigheten har grundad anledning att begära dem. På grund av yttrandena preciseras också 71 § så att också as built-modellen ska göras på huvudritningsnivå.

4.1.3 Tillståndsplikt för byggande och förhållandet till byggnadsordningen

Bygglovets förhållande till byggnadsordningen förtydligas genom att 17 § 2 och 3 mom. om byggnadsordningen ändas så att det som i 42 § 1 mom. föreskrivs om tillståndspliktens gränser inte kan ändras genom en bestämmelse i byggnadsordningen.

Bestämmelsen i 42 § 1 mom. 4 punkten i bygglagen ändras så att tillståndsplikten för konstruktioner för allmänheten inte gäller konstruktioner för evenemang.

4.1.4 Placeringstillstånd för omställning till ren energi

I bygglagen föreslås ett nytt placeringstillstånd som påskyndar byggandet av industriprojekt för omställning till ren energi. Genom placeringstillståndet kan granskningen av områdesanvändningen för ett industriprojekt för omställning till ren energi göras utan detaljplan eller generalplan, i vilken det bestäms att planen får användas som grund för beviljande av bygglov. Med placeringstillstånd för omställning till ren energi genomförs sådana investeringar för omställning till ren energi inom förädlingsindustrin, med undantag av vindkraft, som görs i de områden som avses i artiklarna 17 och 18 i EU:s förordning om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter. På grund av remissvaren föreslås det att det i separata paragrafer föreskrivs om förutsättningarna för placeringstillstånd för omställning till ren energi (46 a §), hörande och information (63 a §), utlåtande (67 a §), konsekvensbedömning (75 a §) och besvärsmått (179 a §).

4.1.5 Beviljande av bygglov före tomtindelning och styckning

Det föreslås att beviljande av bygglov före tomtindelning och styckning enligt försökslagen blir permanent praxis i hela landet.

4.1.6 Förutsättningar för rivningslov

Förutsättningarna för beviljande av rivningslov preciseras. Det föreslås att kommunen under vissa förutsättningar ska ges möjlighet att bevilja tillstånd för rivning av en byggnad som har skyddats i en detaljplan.

4.1.7 Tidsfrist för behandling av ansökan om bygglov och påföljder av försummad tidsfrist

Byggnadstillsynsmyndigheten ska ges en tidsfrist på tre månader för att avgöra en ansökan om bygglov från det att ansökan jämte bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna gör det möjligt att behandla ansökan. Ansökan om bygglov för exceptionellt krävande byggnadsprojekt och ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi ska avgöras inom sex månader. Om behandlingen av en tillståndsansökan fördröjs, ska kommunen betala tillbaka 20 procent av bygglovsavgiften för varje månads dröjsmål, om inte dröjsmålet beror på sökanden.

4.1.8 Den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet

Bestämmelserna om den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet upphävs. Till följd av upphävandet stryks omnämmandet av den huvudansvariga aktören i 71, 84, 93, 94, 109, 110 och 112 §.

4.1.9 Besvärsmått

Närings-, trafik- och miljöcentralens besvärsmått återställs så att den motsvarar det som föreskrivs i markanvändnings- och bygglagen. Museimyndighetens besvärsmått slopas i fråga om andra objekt än sådana som är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet. Likaså slopas besvärsmåtten för sådana registrerade sammanslutningar till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljös kvalitet.

4.1.10 Ändring av miljöskyddslagen

Miljöskyddslagens 156 b § gäller funktionsdugliga avloppssystem som grundar sig på de krav som gällde vid byggnadstidpunkten före 2004 eller på bygglov som beviljats före 2004. I dessa fall är det platsen som är avgörande för när reningen av hushållsavloppsvattnet ska uppfylla de krav som ställs på behandlingen av avloppsvatten. Bestämmelsen innehåller en skyldighet att effektivisera behandlingen av hushållsavloppsvatten i områden som ligger långt från stranden och utanför grundvattenområdena. Det måste också i fortsättningen förutsättas att dessa åtgärder vidtas på samma sätt som för närvarande. I princip alla betydande reparationer och ändringar av vatten- och avloppsanordningar är för närvarande antingen tillstånds- eller anmälningspliktiga.

Ett centralt förslag är att 156 b § 1 mom. i miljöskyddslagen ändras så att den nuvarande nivån på miljöskyddet bevaras. I fråga om 1 mom. 1 punkten innebär detta en övergång till miljöskyddslagens system. Den bindning till tillståndssystemet för markanvändning och byggande som för närvarande ingår i bestämmelsen slopas, eftersom de åtgärder som avses i momentet inte längre kräver bygglov med stöd av den nya bygglag som träder i kraft den 1 januari 2025.

Terminologin i 1 mom. 2 punkten i den finska språkdräkten ändras så att *rakennuslupa* ersätts med *rakentamislupa*. På svenska används också i fortsättningen termen bygglov.

4.2 Huvudsakliga konsekvenser

4.2.1 Osäkerhet avseende konsekvenserna

Förslagets konsekvenser har bedömts i förhållande till bygglagen. Bygglagen träder i kraft den 1 januari 2025 och det finns ännu inga erfarenheter av tillämpningen av lagen. Därför är konsekvensbedömningen förenad med osäkerhet.

4.2.2 Ekonomiska konsekvenser

4.2.2.1 Konsekvenser för hushållen

Förtydligandet av tillståndsförfarandet kan ha betydande positiva konsekvenser för hushållen. I synnerhet för småhusbyggare kan den behandlingstid som uppställts för tillståndsbehandlingen vara betydande. Mätt enligt våningsyta utgör egnahems- och parhusen över hälften och radhusen omkring 10 procent av byggandet. Flertalet av egnahemshusen, dvs. omkring 80 procent, produceras av husfabriker, och tidsfristen för tillståndsbehandlingen bidrar till att planera den förmånligaste tidpunkten för det egentliga byggandet. Tiden från beslutet att inleda ett byggprojekt till ett lagakraftvunnet bygglov är klar, vilket ter sig som en positiv konsekvens. Tillståndsprocessen har i fråga om behandlingstiden ansetts vara en svåröverskådlig helhet. Tidsfristen för behandling av ansökan om bygglov underlättar planeringen av byggprocessen.

De närmare bestämmelserna om ansökningshandlingarna för bygglov och behandlingen av dem förenhetligar byggnadstillsynsmyndigheternas behandlingsprocesser. Byggnadstillsynen kan endast av särskilt grundad anledning begära att de inlämnade handlingarna kompletteras. En tydlig åtskillnad mellan å ena sidan rådgivning och vägledning och å andra sidan tillsyn över att normerna följs gör byggnadstillsynens roll tydligare och minskar möjligheten att kräva att kommunspecifika ”tolkningar” tas med i planerna. Den tolkning av byggbestämmelserna och god byggnadssed som byggprojekteraren och huvudprojekteraren

gör i ansökningshandlingarna för bygglov är i princip korrekt. Kommunens byggnadstillsynsmyndighet måste specificera till vilka delar planen eller bilagorna till den strider mot bestämmelserna. Byggnadstillsynen kan givetvis ge råd och vägledning och uppmuntra särskilt engångsbyggare till en bättre lösning. Detta kan dock inte förutsättas. Genom att förtydliga förfarandet i kombination med den absoluta tidsfristen för tillståndsbehandlingen inbesparas också projekteringskostnader, eftersom det inte fördröjer tillståndsbehandlingen att varje anvisning från byggnadstillsynen inte följs.

I samband med tillståndsbehandlingen ska också den informationsmodell som använts vid byggnadsplaneringen lämnas in på huvudritningsnivå, om planeringen har gjorts i form av informationsmodeller. Förfarandet medför inga extra kostnader för sökanden, eftersom inlämningsskyldigheten endast gäller till den del som projektbeskrivningen och byggnadsritningarna har producerats med informationsmodellverktyg. Största delen av projekteringen görs numera med informationsmodeller. Användningen av en informationsmodell vid bedömningen av bygglov påskyndar behandlingen av tillståndet, eftersom det är möjligt att delvis eller helt maskinellt kontrollera att byggbestämmelserna uppfylls och planerna följs. Begränsningen av uppgifterna till huvudritningsnivå minskar den administrativa bördan för den som ansöker om tillstånd, eftersom byggnadstillsynsmyndigheten inte kan kräva en modell med exaktare uppgifter än vad som har upprättats i huvudritningshandlingarna. Uppgifterna i modellen bör dock vara tillräckliga för att man maskinellt ska kunna kontrollera att projektbeskrivningen överensstämmer med byggbestämmelserna och planerna samt fatta behövliga undantagsbeslut. Annars går nyttan av digitaliseringen förlorad, och vid kontrollen av huruvida projektet uppfyller tillståndsvillkoren krävs då manuell kontroll och därmed personarbete.

Enligt förslaget krävs i fortsättningen inte längre en klimatdeklaration eller en förteckning över byggprodukter för nya fristående småhus, vilket minskar kostnaderna för småhusbyggande något. Förteckningen över byggprodukter ersätter materialspecifikationen. Det finns inget hinder för att utarbeta en klimatdeklaration eller förteckning över byggprodukter, men de är inte längre en förutsättning för tillstånd att bygga fristående småhus.

Enligt bygglagen behövs det inte någon klimatdeklaration eller förteckning över byggprodukter i samband med reparationer av fristående småhus. Därför har det inte någon betydelse för dem som bor i egnahemshus att skyldigheten att utarbeta klimatdeklarationer och förteckningar över byggprodukter enligt förslaget slopas för alla byggnader som genomgår en större renovering.

I bostadshöghus eller radhus ska de enskilda boende eller aktieägarna inte upprätta en klimatdeklaration och en förteckning över byggprodukter, utan skyldigheten innehas av det bolag som inleder byggprojektet. För rad- och höghus gäller också gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket.

Garantin för behandlingstiden för bygglov underlättar hushållens möjligheter att planera byggnadsprocessen för småhus, vilket kan ha positiva konsekvenser med tanke på byggprojektets ekonomiska genomförbarhet.

Slopadet av den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet undanröjer möjligheten för hushållen att genom ett privaträttsligt avtal överföra ansvaret för genomförandet på en huvudansvarig aktör och säkerställer således att det finns en ansvarig aktör i fråga om eventuella byggfel. Å andra sidan orsakas hushållen inte heller några kostnader för en huvudansvarig aktör.

En begränsning av besvärsrätten kan bidra till att den som påbörjar ett projekt kan börja bygga snabbare.

4.2.2.2 Konsekvenser för företagen

Ändringarna i fråga om bilagorna till tillståndsansökan och de uppgifter som ska lämnas innebär en tydligare och mer förutsägbar process för företagen inom byggbranschen. En enhetlig längsta behandlingstid förenhetligar ofrånkomligen också byggnadstillsynens verksamhet. De företag som ansöker om tillstånd förväntas delvis möta en enhetligare tillståndspraxis vid olika byggnadstillsynsmyndigheter i Finland. Begäran om ytterligare utredningar ska motiveras särskilt för varje begäran.

En eventuell återbetalning av tillståndsavgiften har ingen större betydelse. Avgiften för bygglov utgör också som helhet i genomsnitt endast 0,5 procent av projektets värde och återbetalningen gäller endast en del av det. Den största betydelsen för ägarna och aktörerna inom byggbranschen är att behandlingstiden för tillståndsansökan förkortas och behandlingen blir mer förutsägbar.

Affärsrisken minskar när det gäller den tid som används för tillståndsbehandlingen. Byggherren får en bättre uppfattning av när byggarbetet kan börja och större säkerhet om att entreprenadens tidsplaner hålls. Kostnaderna för tilläggs- och ändringsarbeten på grund av fördröjningar i tillståndsbehandlingen minskar. En snabbare behandling av bygglov kan inverka på hur snabbt företaget kan investera i det planerade projektet, varvid ekonomisk nytta uppkommer genom att produktionen kan tidigareläggas.

Placeringstillståndet för industriprojekt för omställning till ren energi påskyndar processen eftersom planläggningsfasen inte behövs. Härigenom kan byggandet mer förutsägbart planeras tidsmässigt med hänsyn till konjunkturerna, även om samma utredningar måste göras som i samband med planläggning.

Verksamheten inom evenemangsbranschen blir mer förutsägbar när det råder säkerhet om att scenkonstruktioner och tältkonstruktioner inte kräver byggnadstillstånd.

Ändringen av tillämpningsområdet för klimatdeklarationen och den förteckning över byggprodukter som ersätter materialspecifikationen torde ha marginella konsekvenser för företagens ekonomi. I fråga om byggprojekt som startats av företag faller kostnaderna för att utarbeta en klimatdeklaration och en förteckning över byggprodukter bort. Det är dock mycket svårt att uppskatta dessa kostnader, eftersom antalet omfattande reparationsprojekt inte har statistikförts. Detta kostnadsbortfall gäller företag som äger de byggnader som genomgår större renoveringar.

För byggprojekt som startats av företag och som gäller ishallar, simhallar, trafikbyggnader och lagerbyggnader som är större än 1 000 kvadratmeter ska det enligt propositionen sättas upp ett gränsvärde för koldioxidfotavtrycket. Det är för närvarande omöjligt för dessa företag att bedöma konsekvenserna av gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket, eftersom ambitionsnivån för gränsvärdet ännu inte har fastställts.

Enligt förslaget ska materialspecifikationen ersättas med en förteckning över byggprodukter som utarbetas på huvudritningsnivå. I och med förslaget förblir behovet av specialbeskrivningar måttfullt när bygglov söks, och tillståndsbehandlingen ändras inte genom de nya kraven.

De föreslagna begränsningarna av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration kan något fördröja utvecklingen av nya, koldioxidsnåla innovationer till exempel inom sektorn för småhusbyggnad och i fråga om byggnader som genomgår större renoveringar.

4.2.2.3 Konsekvenser för de offentliga finanserna

De ändringsförslag som hänför sig till bygglovsprocessen medför inga betydande kostnader för de offentliga finanserna. Ändringsförslagen om byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper skulle inte ha några betydande konsekvenser för de offentliga finanserna.

4.2.2.4 Konsekvenser för kommunekonomin

Byggnadstillsynens personalresurser låg på ungefär samma nivå från början av 2000-talet fram till början av 2010-talet. Åren 2012–2017 var antalet enheter som minskade sin expertpersonal inom byggsektorn fler än de enheter som ökade personalen. De kommuner som ökade sin personal var i regel kommuner där byggandet hade ökat. Byggnadstillsynens totalkostnad på årsnivå är cirka 90 miljoner euro. År 2016 täcktes största delen av byggnadstillsynens omkostnader i hela landet genom avgifter.

De kostnader som tillståndsbehandlingen orsakar kommunerna täcks i huvudsak genom tillståndsavgifter. Konsekvenserna av de ändringsförslag som gäller processen är neutrala för den kommunala ekonomin. Återbetalningen av byggnadstillsynsavgifter kan på kort sikt ha betydande konsekvenser för vissa enskilda kommuner. Kravet i fråga om behandlingstiden kan främja samarbetet mellan byggnadstillsynsmyndigheterna när det gäller utjämning av kapaciteten. På lång sikt kan en sådan nätverksbaserad byggnadstillsyn ha en positiv inverkan på omkostnaderna för hela byggnadstillsynsfältet. Att kravet på tillstånd för små ekonomibyggnader som är mindre än 30 kvadratmeter slopas genom bygglagen minskar tillståndsavgifterna särskilt på små orter. Den garanti för behandlingstiden som föreslås i propositionen kan medföra extra kostnader för kommunerna, om fler tillståndshandläggare måste rekryteras. En del av kommunerna kan också få kostnader på grund av tillståndsansökningar i informationsmodellformat.

Ändringsförslagen om byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper skulle inte medföra några betydande tilläggs kostnader för kommunerna. De föreslagna inskränkningarna av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och den förteckning över byggprodukter som ersätter materialspecifikationen minskar dock något de administrativa kostnaderna för kommunernas byggnadstillsynsmyndigheter. Enligt förslaget ska byggnadstillsynsmyndigheten fortfarande vara skyldig att i samband med behandlingen av bygglov kontrollera att den klimatdeklaration och den förteckning över byggprodukter som krävs har gjorts, men endast för ett mindre antal byggprojekt än tidigare. Klimatdeklarationen ska utarbetas endast för slutsynen av byggnaden och behöver alltså inte längre kontrolleras under bygglovsfasen. Byggnadstillsynsmyndigheternas arbetsbörda minskar jämfört med det ursprungliga förslaget. Å andra sidan kontrolleras det att gränsvärdet för byggnadens koldioxidfotavtryck underskrids först när byggnaden är färdig, vilket innebär att eventuella överskridningar av gränsvärdet och ytterligare utredningar och beslut i anslutning till dem i vissa fall kan öka byggnadstillsynsmyndigheternas arbete. Jämfört med den ursprungliga propositionen behöver kommunerna inte lika omfattande kompetens och utbildning i bedömningen av koldioxidsnålheten vid större renoveringar.

Kommunens egna kostnader i egenskap av fastighetsägare och den som påbörjar ett byggprojekt kan stiga något jämfört med den bygglag som godkändes 2023, eftersom en

klimatdeklaration enligt propositionen också ska göras för lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar vars uppvärmda nettoarea överstiger 1 000 kvadratmeter. Avsikten är att det i enlighet med propositionen också ska föreskrivas om ett gränsvärde för koldioxidfotavtrycket för dessa byggnader. Beroende på nivån på gränsvärdet kan det medföra en liten kostnadsökning, om kommunen inte tidigare har uppställt några mål för koldioxidsnålheten i sina projekt.

Eftersom förutsättningarna för rivningstillstånd förenklas kan kommunen spara kostnader, om den kan riva en skyddad byggnad som är i oanvändbart skick och inte behöver investera i reparation av byggnaden.

4.2.2.5 Konsekvenser för samhällsekonomin

Byggandet står för en betydande del av produktiviteten i samhällsekonomin. År 2023 arbetade cirka 180 000 personer inom byggbranschen och branschens andel av Finlands bruttonationalprodukt utgjorde cirka 6,8 procent. Bestämmelserna om behandlingstiden för tillstånd kan ha en positiv inverkan på investeringstakten och därmed på samhällsekonomin.

Placeringstillståndet för industriprojekt för omställning till ren energi påskyndar genomförandet av investeringar, vilket kan ha en positiv inverkan på sysselsättningen och skatteutfallet.

Bestämmelserna om byggnaders koldioxidsnålhet kan anses ha positiva konsekvenser för utvecklingen av koldioxidsnåla lösningar i Finland, för erhållande av önskvärda investeringar och för konkurrenskraften i ett läge där rent och hållbart byggande redan nu påverkar byggsektorns arbetstillfällen globalt och på alla nivåer. Utvecklandet av koldioxidsnåla byggmaterial har stor potential. I relation till invånarantalet är Finland Europas största exportör av byggprodukter.

Slopandet av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och en materialspecifikation för fristående småhus innebär att klimatdeklaration inte görs för cirka 6 600 fristående småhus på årsnivå¹⁴. Utarbetandet av en klimatdeklaration och en materialspecifikation för småhus har uppskattats kosta i genomsnitt några hundra euro¹⁵. Sammanlagt kostar utarbetandet av klimatdeklarationer för fristående småhus cirka 1,3 miljoner euro per år. Största delen av dessa byggnader färdigställs dock direkt i husfabriken eller levereras som nyckelfärdiga byggnader, varvid samma klimatdeklaration kan utnyttjas för flera olika byggnader med små ändringar, vilket avsevärt minskar kostnaderna för deklarationen. Effekten på samhällsekonomin är därför sannolikt mindre än vad som anförts ovan.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

4.2.3.1 Konsekvenser för museimyndigheternas verksamhet

Museimyndigheternas verksamhet försvåras jämfört med bygglagen i och med att besvärsrätten begränsas.

¹⁴ Antalet motsvarar antalet sökta bygglov för småhus år 2022, enligt statistik från småhusindustrins branschförening Pientaloteollisuus.

¹⁵ Uppskattningen av priset baserar sig på FIGBC:s utredning 2020 om klimatdeklarationens konsekvenser för byggprojekten, ”Vaikutusarvio ilmastoselvityksen laatimisesta rakennushankkeelle”.

4.2.3.2 Klimatdeklaration

Enligt bygglagen ska en klimatdeklaration och en materialspecifikation vid ansökan om bygglov läggas fram också för sådana byggnader som hör till kategori 9 i 4 § i miljöministeriets förordning om nya byggnaders energiprestanda (1010/2017), trots att det inte var meningen att föreskriva om ett gränsvärde för dem. Användningskategori 9 omfattar omkring tusen byggnader per år. I detta förslag föreslås en avgränsning av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration för kategori 9, enligt vilken en klimatdeklaration endast ska upprättas om det är fråga om en ishall, simhall, trafikbyggnad eller lagerbyggnad med en uppvärmd nettoarea på mer än 1 000 kvadratmeter. För dessa ska i enlighet med propositionen också fastställas gränsvärden. Skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration gäller inte flyttbara byggnader. Den föreslagna ändringen minskar i någon mån myndigheternas arbetsbörda.

Slopandet av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och en materialspecifikation också i samband med en större renovering minskar kostnaderna för och arbetsmängden vid byggandet och byggnadstillsynen. Den klart minskande arbetsmängden gör tillståndsförfarandet smidigare.

I förslaget föreslås det att klimatdeklarationen utarbetas i ett steg och att den rapporteras endast för slutsynen av byggprojektet. Det innebär att en klimatdeklaration inte längre behöver läggas fram i bygglovsfasen. Denna förenkling skulle minska byggnadstillsynsmyndighetens arbetsbörda. Å andra sidan kontrolleras det att gränsvärdet för byggnadens koldioxidfotavtryck underskrids först när byggnaden är färdig, vilket innebär att eventuella överskridningar av gränsvärdet och ytterligare utredningar och beslut i anslutning till dem i någon mån kan öka byggnadstillsynsmyndigheternas arbete i samband med slutsynen.

För att göra förfarandena smidigare föreslås det i propositionen att det till lagen fogas en grundläggande bestämmelse med stöd av vilken man vid utfärdandet av gränsvärden kan beakta särskilda situationer där det är särskilt svårt att underskrida gränsvärdena på grund av byggnadens särdrag i anslutning till dess användningsändamål eller placeringsort eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt 29 § i lagen. Genom det föreslagna tillägget kan man på förhand säkerställa och vid behov reagera på situationer där det visar sig vara särskilt svårt att underskrida gränsvärdet, till exempel på grund av byggnadens höjd, brandsäkerhet eller läge. Avsikten är till exempel att undvika oskäliga situationer, säkerställa att andra väsentliga tekniska krav uppfylls och även i övrigt hålla bygglovsförfarandet så smidigt som möjligt också i fortsättningen, när gränsvärdena tas med i styrningen.

4.2.3.3 Miljöskyddslagen

Genom ändringen av miljöskyddslagen säkerställs det att tillämpningen av 156 b § är förenlig med bygglagen och att också terminologin motsvarar begreppen i bygglagen. Kommunens byggnadstillsynsmyndighet och miljöförvaltningsmyndighet är centrala myndigheter vid den praktiska tillämpningen av bestämmelsen. Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten ska inom sitt verksamhetsområde fortfarande övervaka att avloppsvatten i glesbygden inte förorenar miljön. Förslaget förskjuter tyngdpunkten i riktning mot den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten särskilt i fråga om den föreslagna 156 b § 1 mom. 1 punkten. Det beror på en ändring av tillståndssystemet enligt bygglagen.

4.2.3.4 Konsekvenser för kommunernas informationshantering

De ändringsförslag som hänför sig till bygglovsprocessen förutsätter vissa ändringar i kommunernas informationshantering. Kommunerna måste börja följa behandlingstiderna för tillstånden. Om kommunen använder ett elektroniskt system för tillståndsbehandlingen, bör de utveckla verktyg för uppföljning och övervakning av behandlingen. I systemet ska det registreras när tillståndet ursprungligen har anlänt, när det har varit tillräckligt och när tidsfristen för behandling av tillståndet närmar sig. Det vore ändamålsenligt att utveckla ett förfarande för att påminna om när tidsfristen närmar sig sitt slut. Det skulle vara möjligt att separat för varje anställd följa hur smidiga processerna är. Dessutom bör ett förfarande utvecklas för motiveringarna till begäran om komplettering av tillstånd och eventuella ändringar som detta kan kräva i systemet för tillståndsbehandling. Behandlingen av byggnadstillsynsavgiften bör ändras för att möjliggöra förfaranden för återbetalning av tillståndsavgifter.

Den projektinformationsmodell eller de uppgifter i maskinläsbar form som motsvarar byggnadsplanerna för byggnaden ska enligt förslaget utarbetas på huvudritningsnivå. Att uppgifterna avgränsas till huvudritningsnivån minskar mängden byggnadsinformation som samlas in av kommunerna. Även informationens exakthet minskar.

Processen för återbetalning av byggnadstillsynsavgiften skulle ge de förtroendevalda information om orsakerna till att processerna är tröga och möjligheter att kräva att förfarandena blir smidigare. Beräkningen av behandlingstiderna för bygglov skulle förenhetligas. De uppföljningsuppgifter som samlas in kan utnyttjas i den nationella utvecklingen av byggnadstillsynen.

4.2.3.5 Byggande

Förslaget preciserar att det i samband med behandlingen av tillstånd inte kan krävas mer omfattande planering än projektbeskrivningar och byggnadsritningar. Kravet på exakthet i de utredningar och uppgifter som krävs för tillståndsbehandlingen kan endast grunda sig på projektbeskrivningarna och huvudritningarna. Det går inte att kräva någon specialprojektering.

Specialbeskrivningar och informationsmodeller för dem lämnas in till byggnadstillsynen endast i den omfattning som byggnadstillsynen av grundad anledning begär det. Å andra sidan ska sökanden före slutsynen lämna in de planer som motsvarar genomförandet och eventuella informationsmodeller för planerna i en fullständig serie som täcker hela byggnaden. Å andra sidan kan byggnadstillsynsmyndigheten kräva att planer ska lämnas in bara om det finns en särskild anledning till det. Bestämmelsen förutsätter oundvikligen att det i byggfasen förs närmare diskussioner mellan projekterarna och myndigheterna. Det bidrar till att förbättra kvaliteten på byggandet och gör byggfasen smidigare.

Genom 68 a § förenhetligas myndighetsverksamheten i fråga om bygglovsprocessen utifrån verksamhetsmodeller som visat sig vara bra. Vid överbelastning i tillståndsbehandlingen kan man som praxis ha att samarbeta med andra byggnadstillsynsmyndigheter.

Konsekvenserna accentueras i tillväxtcentra där behandlingstiderna vid överbelastning i tillståndsbehandlingen är 3–7 månader. I Finland varierar byggprojekten från stora offentliga byggnader till småhus, varvid omfattningen av en enskild plan varierar avsevärt till sitt innehåll.

Lagändringen skapar enligt proposition RP 139/2022 rd förutsättningar för att övergå till behandling av planer som baserar sig på informationsmodeller även inom tillståndsbehandlingen, när kommunen bestämmer det. Efter införandet och en övergångsperiod kommer behandlingen utifrån informationsmodeller emellertid att göra myndighetsarbetet smidigare och minska det manuella myndighetsarbetet.

Behandlingstiden tillåter att kommunerna snabbare övergår till en informationsmodellbaserad behandling av planerna.

4.2.4 Miljökonsekvenser

I fråga om tillståndsbehandlingen har propositionen inte några direkta miljökonsekvenser.

Placeringstillståndet för omställning till ren energi påskyndar kampen mot klimatförändringen i och med de nya, rena industriella processerna.

Genom reglering kan en stor del av de nya byggobjekten styras så att koldioxidsnålheten under deras livscykel förbättras för både byggmaterial och den energi som används i byggnaden utan att byggkostnaderna eller de dagliga kostnaderna ökar betydligt. En effektiv styrning kan genomföras i form av gränsvärdesstyrning.

De föreslagna ändringarna i fråga om tillämpningsområdet för klimatdeklarationen och gränsvärdena skulle inte ha någon betydande inverkan på uppnåendet av de ursprungliga målen för minskning av växthusgasutsläppen, utan de positiva climateffekternas storlek beror i hög grad på de valda gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket och på hur snabbt de uppdateras. I proposition RP 139/2022 framhölls det att det genom gränsvärdesstyrning är möjligt att minska och årligen undvika några hundra tusen ton växthusgasutsläpp, beroende på nivån på de gränsvärden för byggnaders koldioxidfotavtryck som används vid styrningen.

I förslaget föreslås att ett gränsvärde för koldioxidfotavtrycket införs för ishallar, simhallar, trafikbyggnader och lagerbyggnader med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter. Utvidgningen av tillämpningsområdet för gränsvärdena kommer sannolikt att få positiva miljökonsekvenser, men deras effekt beror på ambitionsnivån i fråga om gränsvärdena.

Inskränkningarna av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och en förteckning över byggprodukter kan av dem som påbörjar ett projekt uppfattas som att man inte behöver fästa uppmärksamhet vid koldioxidsnålhet och materialeffektivitet i fråga om vissa byggnadstyper. När utsläppen från en byggnads livscykel inte bedöms eller görs synliga ökar inte heller medvetenheten om dem. Samtidigt försvåras styrningen av koldioxidsnålheten i projekten. Det är dock mycket svårt att bedöma vilka indirekta konsekvenser en insnävring av tillämpningsområdet har för koldioxidutsläppen, eftersom avsikten inte har varit att gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket ska tillämpas på dessa byggnader. För byggprojekt som inte omfattas av tillämpningsområdet för klimatdeklarationen, såsom fristående småhus, kan dock en klimatdeklaration utarbetas frivilligt. En standardiserad och tillförlitlig beräkningsmetod gör det dock möjligt att öka medvetenheten om projektens koldioxidfotavtryck och koldioxidhandavtryck samt att jämföra projektens koldioxidsnålhet.

I propositionen föreslås det också att det i fortsättningen inte längre ska krävas klimatdeklaration eller materialspecifikation för byggnader som genomgår större renoveringar, eftersom det inte ställs några gränsvärdeskrav på dem. Slopandet av skyldigheten att göra en klimatdeklaration och en materialspecifikation vid större renoveringar inverkar på så sätt att olika aktörers kunskap om climateffekterna av byggnadsrenoveringar

inte ökar i den omfattning som bedömdes vid beredningen av den ursprungliga bygglagen. Enligt proposition RP 139/2022 rd var avsikten att växthusgasutsläppen från större renoveringar och bedömningen av dem skulle göras synliga. Avsikten var att bidra till att minska växthusgasutsläppen från byggnader så att medvetenheten om dem ökar och bidra till att styra upphandlingen och planeringen så att de blir klimatvänligare. Skyldigheten att upprätta en klimatdeklaration även för renoveringsprojekt gör det dessutom, möjligt att samla information om det befintliga byggnadsbeståndet och dess utsläpp, vilket främjar genomförandet av den nationella renoveringsstrategin. I samband med större renoveringar sker å andra sidan redan en stark styrning utifrån energieffektiviteten, vilket stöder genomförandet av koldioxidsnålhet också i dem. Den nationella metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet kan i fortsättningen tillämpas frivilligt också på större renoveringar.

I propositionen föreslås det att det till lagen fogas en bestämmelse med stöd av vilken man vid fastställandet av gränsvärden för koldioxidfotavtrycket för nya byggnader också kan beakta särskilda situationer där det är särskilt svårt att underskrida gränsvärdena på grund av byggnadens särdrag i anslutning till dess användningsändamål eller placeringsort eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt bygglagen. Förslaget ger behövlig flexibilitet vid verifieringen av gränsvärdena. Samtidigt inverkar förslaget på så sätt att gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket inte leder till sämre livscykelkvalitet inom byggandet. Genom de föreslagna ändringarna kan man alltså sträva efter att säkerställa att gränsvärdena inte leder till att byggandet tar en oönskad riktning till exempel så att byggnadernas livslängd förkortas eller byggkvaliteten försämras. För att koldioxidsnålhet ska uppnås är det viktigt att genomförandet av andra väsentliga tekniska krav, såsom brandsäkerhet eller ljudisolering, inte försvåras i onödan. Med tanke på minskningen av växthusgasutsläppen är det dock viktigt att tröskeln är hög i särskilda situationer, så att målen för gränsvärdesstyrningen inte samtidigt åsidosätts.

Bestämmelsen i 156 b § i miljöskyddslagen är ett viktigt element i den reglering som tillämpas på avloppsvatten i glesbygden. Avloppsvatten får fortfarande inte förorena miljön. Det är därför nödvändigt att ändra bestämmelsens innehåll och i den utsträckning det är möjligt också samordna den med bygglagen för att behandlingen av hushållsavloppsvatten också i fortsättningen effektiviseras vid renoveringar i dessa fall.

4.2.5 Övriga samhällseliga konsekvenser

De föreslagna ändringarna har inga konsekvenser för jämställdheten.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

De ändringar som föreslås i propositionen baserar sig på skrivningarna i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering. Tanken har varit att i bygglagen endast göra de ändringar som är viktigast utifrån regeringsprogrammet, så att bygglagen kan ändras redan innan den träder i kraft.

När det gäller effektiviseringen av behandlingen av hushållsavloppsvatten utredde möjligheten att koppla också 156 b § 1 mom. till bygglovet. Detta alternativ skulle ha uteslutit ett stort antal fastigheter från effektiviseringsskyldigheten samtidigt som miljöskyddsmyndigheten skulle ha tvingats förlita sig på riskbaserad tillsyn. Tröskeln för

bygglov är högre än den nuvarande tröskeln för åtgärdstillstånd, och därför har detta alternativ inte ansetts fungera med tanke på jämlikheten eller vattenskyddet.

Ett annat alternativ har varit att till 156 b § foga ett nytt moment där det föreskrivs om en ny anmälningsskyldighet för den som vidtar en åtgärd. Alternativet innebar att fastighetsägaren skulle göra en anmälan om en renovering som avses i 156 b § 1 mom. till den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten 30 dagar före renoveringen. Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten skulle då varit skyldig att granska anmälan och eventuellt kontrollera fastigheten. Detta alternativ ansågs medföra onödig administrativ börda. Det hade också varit svårt att övervaka att anmälningsskyldigheten fullgörs. Alternativet ansågs vara alltför tungrott både ur fastighetsägarens och myndighetens synvinkel.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Byggande

5.2.1.1 Inledning

Trots internationaliseringen finns det fortfarande stora skillnader mellan de olika europeiska länderna när det gäller lagstiftningen om markanvändning och byggande. Dels är det fråga om utveckling som sedan århundraden tillbaka har gått i olika riktningar samt skillnader i rätts- och förvaltningskulturen. Dels är det fråga om att bestämmelser utarbetas och revideras i olika takt. Även i genomförandet av unionens direktiv förekommer det variation. Skillnaderna i genomförandet av direktiv ledde bland annat till att byggproduktdirektivet 89/106/EEG ersattes med byggproduktsförordningen, som är direkt tillämplig i medlemsstaterna och som trädde i kraft den 1 juli 2013. Mångfalden och variationen vad gäller administrativa organ samt skillnader i kommunernas antal och storlek har en direkt inverkan på praxisen inom planläggning och byggande.

Nedan granskas lagstiftningen om byggande i de nordiska länderna.

5.2.1.2 Sverige

Sveriges motsvarighet till vår markanvändnings- och bygglag, plan- och bygglagen (PBL), är från 2010. Lagen kompletteras av en förordning, plan- och byggförordningen (PBF). Byggbestämmelser finns också i den centrala myndigheten Boverkets regelsamling, Boverkets byggregler (BBR). Det finns alltså tre nivåer: lagen, den kompletterande förordningen och BBR. Till stöd för tillämpningen av lagen, förordningen och föreskrifterna publicerar Boverket mycket material i form av anvisningar och olika utredningar. Materialmängden är ansenlig. I en databank (PBL kunskapsbanken) samlas olika former av vägledande material. Till stöd för exempelvis planläggning finns publikationen ”Allmänt råd för planbestämmelser från 2 januari 2015” (BFS 2014:5 DPB 1). Boverket är myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende.

Tillståndssystemet grundar sig på ett tillstånds- och anmälningsförfarande. Nybyggnad och tillbyggnad kräver i allmänhet bygglov. Likaså har det krävts bygglov för väsentliga ändringar av användningsändamålet, om det i byggnaden inreds någon ytterligare bostad och om en byggnad på ett detaljplanerat område byter färg, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial eller byggnadens yttre utseende avsevärt påverkas på annat sätt (9 kap. i PBL). Vid ingången av juli 2017 trädde en ändring av PBL i kraft, där tillståndsplikten har lindrats till vissa delar. Genom lagändringen utvidgades dock kommunens möjligheter att skärpa tillståndsplikten för fasadändringar och motsvarande ändringar på alla detaljplanerade områden. Tidigare gällde

möjligheten att utvidga tillståndsplikten enbart miljömässigt värdefulla områden. På sådana värdefulla områden får kommunen framöver utvidga tillståndsplikten så att den även gäller vissa åtgärder som i övrigt i allmänhet är befriade från tillstånd, såsom belysningsarrangemang och skyltar.

Anmälningsplikt i fråga om en ändring av en byggnad gäller vid

- en ändring som innebär att konstruktionen av byggnadens bärande delar berörs,
- en ändring som innebär att byggnadens planlösning påverkas avsevärt,
- en installation eller väsentlig ändring av en hiss, eldstad, rökkanal eller anordning för ventilation,
- en ändring som väsentligt påverkar brandskyddet i en byggnad,
- underhåll av ett sådant byggnadsverk med särskilt bevarandevärde som omfattas av skyddsbestämmelser,
- nybyggnad eller väsentlig ändring av ett vindkraftverk,
- uppförande eller tillbyggnad av ett så kallat Attefallshus (9 kap. 4 a och 4 b § i PBL),
- ändring av en komplementbyggnad som innebär att den blir ett komplementbostadshus,
- inredning av ytterligare en bostad i ett enbostadshus.

Attefallsbestämmelserna gör det möjligt att använda stugor på högst 30 kvadratmeter som är befriade från bygglov för permanent boende eller fritidsboende även i strid med en detaljplan. Bestämmelserna gäller befintliga småhustomter där det redan från tidigare finns ett egnahemshus eller parhus. Om tomten är obebyggd möjliggör inte bestämmelserna att det uppförs en stuga. Det finns även andra begränsningar, såsom områden som angetts som värdefulla i detaljplanen eller som är viktiga för försvaret, och där är Attefallshus inte tillåtna. Det bör även observeras att Attefallshus kräver anmälan och i vissa situationer även startbesked för arbetet. Trots det har Attefallsbestämmelserna upplevts som viktiga ur ett samhällsperspektiv. År 2015 (bestämmelserna trädde i kraft i juli 2014) gjordes det Attefallsanmälningar om cirka 1 100 objekt. Förutom att bestämmelserna tillåter separata stugor på 30 kvadratmeter, möjliggör den också tillbyggnad på högst 15 kvadratmeter av befintliga byggnader.

Bostadshus för en eller två familjer är i fråga om vissa åtgärder befriade från tillståndsplikt. För en del av dem behövs det inte heller någon anmälan.

Kommunen har också möjlighet att mildra tillståndsplikten. Ett mildrande av tillståndsplikten sker med hjälp av antingen en plan eller områdesbestämmelser.

Listan över åtgärder som kräver anmälan är lång. Betydligt kortare är listan över de åtgärder som inte kräver vare sig lov eller anmälan. Befrielse grundar sig på såväl åtgärdens art som på om byggnaden är placerad på ett planlagt eller icke-planlagt område och om det gäller ett småhus (egnahemshus eller parhus) eller inte. Rivningslov krävs inte för ekonomibyggnader som finns utanför ett planområde och som används för jord- och skogsbruk eller motsvarande näringar.

Ett tidsbegränsat bygglov kan beviljas för totalt högst 15 år. Ett tidsbegränsat bygglov är möjligt för alla normala åtgärder som kräver bygglov, men en förutsättning är att projektet är tillfälligt. På samma sätt som i fråga om tillfälliga bygglov i Finland finns det i anslutning till tidsbegränsade bygglov stort utrymme för skönsmässig bedömning av vilka byggbestämmelser som ska följas och i vilken omfattning.

Anmälningsförfarandet har likheter med tillståndprocessen, men skiljer sig också från den. Tillståndsmyndigheten bedömer behovet av ett sådant tekniskt samråd som normalt är förenat med bygglov. Om det anses att det inte behövs något samråd, kan ett projekt med enbart anmälningsplikt genomföras efter det att myndigheten har gett ett startbesked. Om det däremot bestäms att det ska hållas ett tekniskt samråd, går man tillsammans med myndigheten igenom kontrollplanen för åtgärderna. Förslag om en eventuell kontrollansvarig (KA) ges av den som ska påbörja projektet i princip redan när anmälan lämnas.

Byggherren har, på samma sätt som i Finland, ett omfattande ansvar även för byggåtgärder som inte kräver lov. Ansvaret omfattar hela regelverket om byggande. En skillnad uppstår emellertid av att det för myndighetens del inte har föreskrivits om någon liknande princip om anpassad tillsyn som hos oss. I Sverige har det inte ställts några mera särskilda behörighetskrav för projekterare. Däremot krävs det i Sverige, förutom när det gäller mindre åtgärder, certifierade kontrollansvariga.

När det gäller genomförandet av byggnadsarbete är det i Sverige byggnadsnämnden som enligt plan- och byggförordningen ansvarar för att byggherren fullgör sina lagstadgade skyldigheter. Ansvaret omfattar de formella föreskrifterna om tillståndprocessen, arbetsprocessen och ibruktage liksom de materiella kraven i fråga om lov och byggande. Även tillsynen över byggnaders skick hör till byggnadsnämnden (byggnadstillsynen). Byggnadstillsynen ska ingripa när den upptäcker förseelser och försummelser. Lagen (PBL) innehåller en egen uppsättning bestämmelser om sanktionsavgifter. I stället för det inledande möte som hålls i Finland använder man sig i Sverige av ett startbesked, i samband med vilket det bedöms om ett projekt har förutsättningar att uppfylla alla krav. Före startbeskedet hålls ett lagstadgat tekniskt samråd om genomförandet. Syftet är att man i samband med det tekniska samrådet för myndigheten ska presentera bland annat ett förslag till kontrollplan för projektet och andra utredningar som ska ligga till grund för myndighetens startbesked. I Sverige behövs rivningslov om (1) en detaljplan har utarbetats för området eller (2) objektet ligger utanför detaljplaneområdet och kommunen har beslutat att rivningslov behövs på området. Befriade från kravet på rivningslov är de byggnader eller delar av dem som inte heller kräver bygglov, om kommunen inte särskilt har krävt rivningslov.

Den svenska modellen fungerar på samma sätt som i Finland och Norge, vilket innebär att alla bygglov och rivningslov behandlas i samma förfarande av samma myndighet. I Sverige handläggs ansökningarna av byggnadsnämnden.

I fråga om överklagande tillämpas liksom i Norge förvaltningslagen. Beslutet kan överklagas om dess verkningar för den klagande inte är av ringa betydelse.

Om en avgift tas ut för ett lovärende och behandlingstiden överskrider, reduceras avgiften med en femtedel för varje påbörjad vecka som tidsfristen överskrider. Avgiften reduceras dock inte om tidsfristen överskrider på grund av ett annat beslut enligt 9 kap. i samma lag. Också avgiften för behandling av anmälningspliktiga åtgärder kan sänkas med en femtedel, om behandlingstiden överskrider.

Bestämmelser om skydd av byggnadsminnen finns i 3 kap. i kulturmiljölagen (1988:950). Enligt den får en byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Skyddsbestämmelserna anger på vilket sätt byggnaden ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras. Länsstyrelsen kan också av särskilda skäl bevilja undantag från skyddsbestämmelserna. Dessutom kan länsstyrelsen

upphäva en skyddsbestämmelse, om skyddet av byggnaden medför hinder, olägenhet eller kostnad som inte står i rimligt förhållande till dess betydelse.

5.2.1.3 Norge

I Norge finns bestämmelser om markanvändning och byggande i stadsplane- och bygglagen (lov om planlegging og byggesaksbehandling LOV-2008-06-27-71). Lagen kompletteras av förordningen Forskrift om byggesak (FOR-2010-03-26-488), vars bestämmelser bland annat preciserar kraven på ansökningar i byggärenden i enlighet med 1–1 §. Enligt 20–2 § i lagen har åtgärderna för byggande indelats i åtgärder som kräver att ett företag är ansvarigt för projektet, åtgärder som sökanden själv kan genomföra och åtgärder som inte kräver bygglov. Lagen och förordningen bör läsas parallellt, eftersom det i förordningen närmare anger vilka åtgärder som kräver ansökan och tillstånd.

Utgångspunkten är att projekten normalt alltid ska ha ansvariga aktörer som företräder allt från sökanden till en tredje part som är oberoende övervakare. De ansvariga aktörerna (ansvarlig søker, ansvarlig prosjekterende, ansvarlig utførende, ansvarlig kontrollerende) ansvarar för att lagstiftningen om byggande iakttas. Den som bygger på egen hand kan på vissa villkor beviljas undantag. I den norska modellen har kommunerna relativt stort utrymme för skönsmässig bedömning av vilka åtgärder som i den egna kommunen betraktas som ringa och därmed är befriade från kravet att en ansvarig aktör ska anlitas. Av ansvariga projekterare och utförare krävs dokumentation för att kvaliteten ska säkerställas. En skillnad jämfört med Finland och Sverige är, med undantag för mindre projekt, att den som ansöker om bygglov är ett ansvarigt företag. I lagen anges separat de projekt där sökanden kan vara en fysisk person. Kommunerna kan själva inom ramen för lagen ange undantag från kravet på att den som ansöker om bygglov ska vara ett ansvarigt företag.

I fråga om ansökan om och beviljande av rivningslov tillämpas i Norge samma bestämmelser som i fråga om bygglov. Kommunen har dock rätt att avslå en ansökan om rivningslov till dess att starttillstånd för det nya projektet har beviljats (tillstånd att påbörja byggarbete, bygglov/anmälningsförfarande). Om detaljplanen förutsätter att byggnaden rivs har kommunen inte denna rätt.

Rätt eller skyldighet att riva en byggnad kan också ges på något annat sätt än efter ansökan. Planläggnings- eller byggnadsmyndigheten kan bestämma att en byggnad ska rivas av ägaren eller den ansvariga personen, om byggnadens skick kan medföra fara eller betydande olägenhet för människor, egendom eller miljön. Ett förordnande om rivning innehåller ett rivningslov. Planläggnings- och byggnadsmyndigheten kan, om en ägare eller ansvarig person saknas, ordna rivning och avlägsnande av byggnaden.

På överklagande i fråga om rivningslov tillämpas den norska förvaltningslagen [lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)]. Rätt att överklaga har enligt förvaltningslagen antingen en part i ärendet eller någon annan som har ett rättsligt intresse av att söka ändring i ärendet. Överklagande av beslut om rivningslov har i Norge inte begränsats genom speciallagstiftning.

I Norge ska kommunerna i regel avgöra en lovansökan inom tolv veckor efter det att en fullständig ansökan har lämnats in. Med fullständighet avses minimikraven i tillståndsansökan (21–2 §). När tidsfristen överskrids ska kommunen återbetala den avgift som tas ut för inlämnande av lovansökan.

Avvikande från huvudregeln ska kommunen avgöra ansökan inom tre veckor, om det har förutsatts en ansvarig aktör eller om det är fråga om en åtgärd som avses i 20–4 §. Lov anses beviljat om tidsfristen överskrids och både ansökan och andra behövliga åtgärder eller bilagor, såsom inrättande av grannlarm, inte har väckt uppmärksamhet och andra tillstånd inte behövs. Tidsfristerna kan förlängas för korrigering av fel eller komplettering av uppgifter.

Bestämmelser om kulturarvet finns i kulturminneslagen (lov om kulturminner, LOV-2018–12–20–119). Ett kulturminne kan enligt 3 § i den lagen vara automatiskt skyddat när förutsättningarna för det uppfylls. Det kan också skyddas genom ett enskilt beslut (15 §). Avvikelse från båda skyddsåtgärderna kan göras genom beslut av ministeriet så att det inte sker något betydande ingrepp i det skyddade kulturminnet.

Enligt planläggnings- och bygglagen kan det i detaljplanen i behövlig utsträckning utfärdas bestämmelser om markanvändningsändamålen genom vilka bland annat byggnaders och andra kulturobjekts skyddsvärden tryggas. Dispens för avvikelse från detta skydd kan sökas hos kommunen. Dispens kan inte beviljas, om det innebär att lagens syfte att främja en hållbar utveckling till gagn för samhället nu och i framtiden skulle åsidosättas och nationella eller regionala intressen inte skulle beaktas. Ett ytterligare villkor är dessutom en intressejämförelse mellan de fördelar och de nackdelar som ett beviljande ger. Fördelarna ska vara klart större än nackdelarna.

5.2.1.4 Danmark

Danmark har skilda lagar för planläggning och byggande. Planläggningslagen (planloven) ger dock också normer för byggandet. Danmarks geografiska landområde är indelat i zoner. Det finns tre zoner: stadszoner (byzoner), sommarhuszoner (sommerhusområden) och landsbygdzoner (landzoner). De områden som hör till stads- och sommarhuszonerna definieras i lagen (7 kap. i planloven). Övriga områden hör till landsbygdzonen.

För att man ska få bygga på markområden som hör till de olika zonerna krävs det tillstånd av kommunen (35 § i planloven). Det är fråga om ett planeringstillstånd (planning permit) som ännu inte ger rätt att bygga. De projekt som inte kräver tillstånd anges separat. Befrielsen går delvis ihop med när det inte heller behövs något egentligt bygglov, men inte alltid. Byggnader som ansluter sig till jordbruk, skogsbruk och fiskeri är befriade från tillståndsplikt om de hänför sig till ovannämnd verksamhet som redan pågår. Utvidgning och renovering av en permanent bostad kräver inte tillstånd (planning permit), om den totala golvytan är mindre än 250 kvadratmeter.

Bestämmelser om bygglov och byggande finns i en egen lag. Byggeloven (bygglagen) är från 2010. Byggnadsreglementet (BR; byggnadsreglementet) preciserar och konkretiserar de tekniska kraven på byggande. Vid ingången av 2018 trädde ett nytt reglemente, BR18, i kraft. Under perioden den 1 januari–30 juni 2018 fick byggherrarna välja om de ville följa föreskrifterna i det tidigare byggnadsreglementet BR15 eller i BR18. Föreskrifterna kan inte kombineras. Föreskrifterna gäller i princip allt byggande, oberoende om tillstånd krävs eller inte. Kommunen har rätt att bevilja undantag (dispens) från föreskrifterna. I sista hand är det den kommunala myndigheten som även i övrigt beslutar om byggbestämmelsernas tillämpningsområde (tillståndsplikt). De bestämmelser som finns på riksnivå definierar inte uttömmande området för tillståndsplikt. Den som planerar att bygga uppmanas att ta kontakt med myndigheten i förväg. Inga undantag kan beviljas i fråga om formaliteter. När det gäller skyddade byggnader behöver inte alla föreskrifter tillämpas, ifall detta skulle leda till att skyddsvärden går förlorade. Byggnaderna är klassificerade enligt olika svårighetsnivåer (konstruktionsklasse). Det finns fyra klasser. Olika klasser har olika stränga krav i fråga om

dokumentation vid ansökan om tillstånd. Likaså beror de krav som ställs på nivån för de certifierade specialprojekterare som ska anlitas på byggnadens klassificering.

Bestämmelser om erhållande av bygglov finns i 16 § i bygglagen, och bygglov krävs för åtgärder som avses i 2 § i samma lag. På ansökan om rivningslov för byggnader tillämpas samma bestämmelser som på byggande. I Danmark krävs enligt 47 § i förordningen om byggbestämmelser rivningslov för sådana byggnader för vilka bygglov behövs. Rivningslov behövs dock inte för ekonomibyggnader vars areal är högst 50 kvadratmeter.

Kommunfullmäktige kan kräva att sökanden lämnar de uppgifter som behövs för bedömningen av ansökan. Ansökningar om bygglov och till dem hörande undantagslov ska lämnas in med hjälp av kommunens egen digitala lösning. Ansökningar som lämnats in på något annat sätt avslås, om inte kommunfullmäktige låter bli att avslå ansökan om detta utifrån en samlad ekonomisk bedömning är en klar fördel för kommunen eller om den som lämnat in ansökan de facto på grund av särskilda omständigheter inte har haft möjlighet att använda den digitala lösning som kommunen erbjuder. Kommunfullmäktiges beslut enligt bygglagen kan enligt 23 § bygglagen överklagas av dem som beslutet är riktat till och av andra som har ett intresse i ärendet.

I den danska byggnadsskyddslagen (lov om bygningsfredning) skyddas gamla byggnader av arkitektoniskt, kulturhistoriskt eller miljömässigt värde som belyser bostads-, arbets- eller produktionsmässiga eller andra väsentliga drag i samhällsutvecklingen. Vid tillämpningen av lagen ska man se till att de skyddade byggnaderna får en ändamålsenlig användning som beaktar deras särdrag så att de bevaras också på längre sikt. Skydds- och bevaringsintressena beaktas i planläggningslagstiftningen och motsvarande lagstiftning. I skydds- och bevarandearbetet ska största möjliga offentlighet iakttas. Byggnadsskyddslagen gäller också konstruktioner, byggnadsdelar, byggnaders omedelbara omgivning, parker och motsvarande delar av en skyddsvärd helhet.

En byggnad är skyddsvärd när den är skyddsmärkt i detaljplanen eller när rivningsförbud gäller för den i detaljplanen. En skyddsmärkt byggnad får inte rivas förrän meddelande om rivning har lämnats officiellt och kommunstyrelsen har meddelat ägaren om den har för avsikt att förbjuda rivningen. Rivning av en skyddad byggnad kräver tillstånd av kulturministern. Tillståndet kan också beviljas villkorligt. Om rivningslov har förvägrats kan ägaren också yrka att den skyddade fastigheten övertas av staten. Om fastigheten trots yrkandet inte tas i statens besittning, kan ägaren riva den skyddade byggnaden utan rivningslov.

5.2.1.5 Island

Det finns 8 administrativa regioner, 23 landskap och 74 kommuner i Island. Det finns separata bestämmelser om planläggning (zoning) och byggande. Bygglagstiftningen är från 2010, och den har reviderats flera gånger efter det. Frågor i anslutning till byggandet sköts av flera olika ministerier.

Iceland Construction Authority (ICA), som lyder under Islands miljöministerium, ansvarar för byggfrågor på Island. ICA ansvarar för byggnads-, räddnings- och brandsäkerhetsärenden samt elsäkerhetsärenden. ICA övervakar bland annat lokala brandkårer. Inom byggandet förutsätter den förnyade lagstiftningen att alla centrala aktörer antingen har en certifiering eller en licens, vilket kompletteras med ett obligatoriskt kvalitetskontrollsystem. Licenserna beviljas av ICA. De centrala aktörerna är projekterare, arbetsledare och byggherrekonstruktörer. ICA förvaltar också en elektronisk databas med hjälp av vilken bygglovsprocesserna sköts. Databasen innehåller i princip alla bygglov som har beviljats och kommer att beviljas på

Island, inklusive ritningarna, inspektionsmanualerna och motsvarande samt en förteckning över yrkespersoner som beviljats licens.

När någon ansöker elektroniskt om bygglov av kommunen, bedömer man först den eventuella detaljplanen eller behovet av att ändra den. Denna bedömning utförs av planläggningsmyndigheten. Samma myndighet beslutar om bygglovet efter det att det finns markanvändningsförutsättningar för tillstånd. Tillståndsavgiften har varit cirka 5 euro per bostadskvadrat. Bara de tekniska frågorna i anslutning till byggandet hör till byggnadsinspektören. År 2018 övergick man i fråga om inspektionerna till obligatoriska, auditerade inspektionssammanslutningar eller till ackrediterade byggnadsmyndigheter. Alla inspektioner under arbetets gång rapporteras genom ICA:s portal. Den kommunala byggnadsinspektören gör i fortsättningen stickprovsinspektioner och dimensionerar inspektionerna enligt hur byggarbetsplatsen har fullgjort sina förpliktelser genom inspektioner som utförts antingen av kommunen själv eller av en inspektionssammanslutning. Antalet myndighetsinspektioner under arbetets gång kommer alltså att minska betydligt.

Det är ägaren som ansvarar för att bestämmelserna iakttas. Som bäst behandlas ett förslag enligt vilket ICA är skyldig att reagera om den lokala byggnadsinspektionen eller en certifierad projekterare eller inspektör försummar sina uppgifter eller om det upptäcks andra brister. Under behandling är även ett förslag som gäller strängare försäkringskrav. Det är meningen att det ska krävas att byggprocessen försäkras. Samtidigt kopplas försäkringsbolagen till den nationella byggdatabasen som förvaltas av ICA. Ett eget särdrag är den obligatoriska säkerhetsavgift (safety fee) som tas ut i samband med brandförsäkring. Betalningarna riktas till ICA. Avgiftens storlek är 0,045 promille av värdet på den försäkrade egendomen kalkylerat per år. Medlen används för att ersätta jordbävning- och andra motsvarande skador. Senast har betydande ersättningar betalats ut efter jordbävningen 2008.

5.2.2 Koldioxidsnålt byggnade

Författningsstyrning av byggnaders koldioxidsnålhet används redan på något olika sätt i Sverige, Danmark, Nederländerna, Frankrike, Norge och delar av Belgien. Estland och Island utvecklar för närvarande en författningsstyrning för koldioxidsnåla byggnader. De nordiska ministrarna med ansvar för byggnade har kommit överens om att harmonisera lagutvecklingen i fråga om koldioxidsnåla byggnader. För att främja harmoniseringen inleddes 2023 ett samnordiskt projekt, Nordic Harmonisation of Life Cycle Assessment, som leds av Finlands miljöministerium.

5.2.2.1 Sverige

Sverige införde skyldighet att upprätta en klimatdeklaration för byggnader den 1 januari 2022. Skyldigheten gäller nya byggnader som förutsätter bygglov. Skyldigheten gäller inte byggnader med tillfälligt bygglov, industribyggnader, byggnader som används inom jordbruket, byggnader med en bruttoyta under 100 kvadratmeter, försvarsmaktens byggnader, byggnader som uppförs av privatpersoner samt byggnader som uppförts av någon av följande instanser: Affärsverket svenska kraftnät, Fortifikationsverket, Statens fastighetsverk, Specialfastigheter Sverige AB eller Trafikverket. Klimatdeklaration behövs inte heller för renoveringar eller utvidgningar. Utgångspunkten är alltså att småhus omfattas av tillämpningsområdet, om ingen av de ovan nämnda situationerna föreligger. När klimatdeklarationen upprättas tas endast hänsyn till och rapporteras för närvarande de inledande faserna i byggnadens livscykel (modulerna A1–A5). I beräkningen av koldioxidsnålhet inkluderas byggnadens klimatskärm, bärande konstruktionsdelar och

innerväggar. Konstruktionernas inre ytor och byggnadens tekniska funktioner omfattas inte av beräkningsskyldigheten.

Klimatdeklarationen ska upprättas senast när byggnaden är färdig, det vill säga före slutsynen. Byggherren ansvarar för att klimatdeklarationen upprättas och ges in till Boverket. Om en klimatdeklaration inte har upprättats, kan kommunen inte ge ett slutbesked enligt plan- och bygglagen för byggnaden i fråga. Kommunen kan då endast lämna ett interimistiskt slutbesked.

Boverket kan be byggherren om utgångsdata för klimatdeklarationen. Om Boverket upptäcker ett räknefel i samband med en kontroll, har byggherren möjlighet att lämna in en utredning om detta. Om byggherren inte har lämnat någon trovärdig förklaring till avvikelsen, kan Boverket korrigera det värde som registrerats i systemet. Vid behov kan Boverket ta ut en sanktionsavgift.

Sverige planerar att införa ett gränsvärde för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader vid ingången av 2025. Kravet kommer att gälla alla byggnader för vilka en klimatdeklaration ska upprättas. Enligt Boverkets förslag¹⁶ ska gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket gälla hela byggnaden inklusive dess grund. Till beräkningen fogas också hustekniska system för vissa byggnadstyper (bl.a. flervåningshus, kontorsbyggnader, skolor och förskolor, småhus, äldreboenden). Gränsvärdet är avsett att gälla modulerna A1-A5. Solceller och fast utrustning (ugn, diskmaskin, kylskåp osv.) ingår dock inte i beräkningen. Om byggnadens koldioxidfotavtryck överskrider gränsvärdet, ska tillsynsmyndigheten enligt de preliminära planerna ha möjlighet att påföra en sanktionsavgift. Avgift behöver inte tas ut om överskridandet av gränsvärdet berott på en omständighet som byggherren inte har kunnat eller bort förutse eller kunnat påverka.

Det finns också planer på att år 2027 utvidga lagstiftningsstyrningen av den svenska klimatdeklarationen till att omfatta modulerna B2, B4, B6 och C1-C4. I klimatdeklarationen ska också grundläggningens klimatpåverkan rapporteras. Samtidigt är avsikten att det till tillämpningsområdet fogas sådana renoveringsprojekt som kräver bygglov. Deklarationen ska också omfatta byggnadens grund och i fråga om vissa byggnadstyper också hustekniska system.

5.2.2.2 Danmark

I Danmark inleddes regleringen kring klimatdeklarationen vid ingången av 2023 direkt med gränsvärdesreglering (BR18). Avsikten är att skärpa dessa gränsvärden med några års mellanrum, nästa gång 2025, därefter 2027 och 2029. Klimatdeklarationen lämnas till kommunens eller stadens myndigheter efter att byggprojektet avslutats, det vill säga först när byggnaden är färdig. Om en byggnads koldioxidfotavtryck överskrider det uppställda gränsvärdet, anmäls fallet till polisen, som beslutar om fortsatta åtgärder.

Tillämpningsområdet för skyldigheten att upprätta en klimatdeklaration omfattar i Danmark nästan alla typer av byggnader från småhus till sommarstugor med en yta på över 1 000 kvadratmeter. För närvarande faller alltså största delen av småhusen utanför tillämpningsområdet. Reparationsbyggande har lämnats utanför förpliktelserna, liksom utvidgningar. En panel bestående av intressentgrupper har dock föreslagit att större

¹⁶ [Gränsvärde för byggnaders klimatpåverkan och en utökad klimatdeklaration \(boverket.se\).](https://www.boverket.se/om-boverket/om-att-bygga/plan-och-bygglagen/klimatdeklaration)

renoveringar ska börja omfattas av klimatdeklarationen under 2025 och att ett gränsvärde ska fastställas för dem 2027. Det finns dock ännu inget formellt beslut om detta.

Vid beräkningen av koldioxidavtryck beaktas modulerna A1–A3, B4, B6, C3 och C4 samt D1 och D2. Bestämmelserna om koldioxidsnålhet kommer enligt planerna att utvidgas så att nästan alla nybyggnader 2025 omfattas av tillämpningsområdet oberoende av deras storlek. Samtidigt kan beräkningen kompletteras med tidigare uteslutna moduler. Vid beräkningen av koldioxidfotavtrycket beaktas nästan alla byggnadsdelar från bärande konstruktioner till elektronisk huselektronik.

5.2.2.3 Andra länder

I Norge trädde obligatorisk beräkning av byggnaders koldioxidfotavtryck i kraft sommaren 2022. Kravet på beräkning av koldioxidfotavtrycket gäller affärsbyggnader och flervåningshus samt stora ombyggnader. Småhus omfattas alltså inte av tillämpningsområdet. Enligt den byggtekniska föreskriften TEK17 (17–1 §) beaktas vid beräkningen av koldioxidfotavtrycket modulerna A1–A3, B2 och B4. Vid beräkningen av koldioxidfotavtrycket beaktas grunden, bärande konstruktioner, ytterväggar och innerväggar samt golv och tak, och beräkningen görs i ibruktagningsfasen. Norge tillämpar inte gränsvärdesstyrning.

Estland har för avsikt att publicera en författning om klimatdeklaration för byggnader under 2025. Skyldigheten att upprätta en klimatdeklaration ska till en början gälla endast nya byggnader, men möjligen kommer renoveringsobjekt att inkluderas i tillämpningsområdet senare. Beräkningen är planerad att utföras i bygglovsfasen och i ibruktagningsfasen. Det finns ingen exakt plan för gränsvärdesstyrningen, men i den estländska färdplanen Green Tiger Construction Roadmap 2040 föreslås det att ett gränsvärde för byggnaders koldioxidfotavtryck ska fastställas under 2027.

Island kommer sannolikt att införa obligatorisk klimatdeklaration den 1 september 2025 och ett gränsvärde för byggnaders koldioxidfotavtryck planeras träda i kraft 2027. Klimatdeklarationen ska enligt planerna upprättas i två steg, vilket betyder att den deklaration som görs i bygglovsfasen uppdateras när byggnaden är färdig. En klimatdeklaration ska utarbetas endast för nya byggnader, med undantag av utvidgningar. Tillämpningsområdet omfattar inte vissa små byggnader, byggnader som används inom jordbruket eller fritidshus. Småhus omfattas däremot av tillämpningsområdet.

Regleringen i Nederländerna grundar sig på ett gränsvärde för byggnaders miljökonsekvenser som byggnaderna inte får överskrida. Den gränsvärdesbaserade styrningen har använts i Holland sedan 2018 och åtstramningar i anslutning till den väntas nästa gång 2025. Beräkningen av koldioxidfotavtrycket och den anknyttande gränsvärdesberäkningen baserar sig på beräkningen av MPG (Milieu Prestatie Gebouwen – Building Environmental Performance). I beräkningen omvandlas LCA-indikatorerna till euro-baserade mätare (euro/m²/år). Bestämmelsen omfattar nya bostadsbyggnader samt kontorsbyggnader.

I Frankrike baserar sig styrningen mot koldioxidsnålhet på begränsningar av byggnaders koldioxidfotavtryck som gradvis blir strängare samt på ökad användning av förnybara byggmaterial. En föreskrift om koldioxidsnålhet (RE2020) godkändes 2021 och trädde i kraft 2022. Förordningen gäller nya bostadsbyggnader, kontorsbyggnader och

undervisningsbyggnader¹⁷. Bestämmelsen ska enligt planerna uppdateras vart tredje år. I Frankrike krävs att utsläpp från energiförbrukningen under drift och utsläpp från byggmaterial rapporteras separat. Gränsvärdena beror på byggnadens typ, område och läge.

5.2.3 Digitaliseringen av byggnadstillsynen i Europa

5.2.3.1 Inledning

Byggnadsindustrin spelar en viktig roll i många länder. Byggnadsindustrin påverkar inte bara ekonomin utan har också en direkt inverkan på de sociala aspekterna av livet genom att skapa, förändra och förbättra livsmiljön. Samtidigt har byggnadsindustri en betydande miljöpåverkan under byggnadens hela livscykel, från utvinning av råvaror till slutet av livscykeln, dvs. rivning av byggnaden. Inom till exempel Europeiska unionen står byggsektorn för 18 miljoner direkta arbetstillfällen och för omkring 9 procent av bruttonationalprodukten i unionen. Sektorn skapar också nya jobb, främjar ekonomisk tillväxt och erbjuder lösningar på sociala utmaningar, klimatutmaningar och energiutmaningar. Under de senaste åren har byggnadsindustrin ställts inför stora utmaningar när det gäller att balansera mellan miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter och sättet att genomföra byggprocessen. COVID-19-pandemin påverkade i hög grad byggbranschen. Det är nu mycket viktigt att hitta nya vägar och använda kreativa och innovativa lösningar för att förbättra byggnadsprocessen så att den blir konkurrenskraftig och hållbar. Digitaliseringen, automatiseringen och utnyttjandet av ny teknik utvecklas snabbt och får en ökande roll inom byggandet. Den nya tekniken och öppna data kommer att ge ytterligare stöd till beslutsprocessen vid okonventionella och plötsliga händelser. Strategier och program från regeringar i olika europeiska länder spelar en viktig roll när det gäller att uppnå huvudprinciperna för hållbar utveckling.

5.2.3.2 Allmänt

I maj 2018 publicerade CEBC den första rapporten eDelivery in Europe, som gav en översikt och en jämförelse av elektroniskt utbyte av information om byggnadstillsynsprocesserna mellan medlemsorganisationerna. Svaren på en webbenkät med 30 medlemsorganisationer analyserades. Det konstaterades att digitaliseringsgraden i medlemsorganisationerna (och medlemsländerna) varierade stort. Gemensamt för alla medlemmar var insikten att digitaliseringsprocessen måste inledas och nya lösningar hittas för att hantera byggandet. Nya idéer och lösningar utvecklades kontinuerligt. Enkäten upprepades i början av år 2023.

De utmaningar som ekonomierna i alla länder mött de senaste åren, särskilt de begränsningar som pandemin medförde, har ökat behovet av att fästa större uppmärksamhet vid digitaliseringsprocesserna inom byggbranschen. Medlemmarna i CEBC beslutade därför att se över hur digitaliseringen fortskrider bland medlemmarna och tillhandahålla en översikt och jämförande analyser av fakta.

17

https://www.oecd.org/cfe/cities/OECD_Global_Monitoring_of_Policies_for_Decarbonising_Buildings_Multilevel_Approach_2024.pdf

Det är viktigt att påpeka att byggsektorn är en icke-harmoniserad sektor. Alla länder har utvecklat sina egna system för att skapa en livsmiljö av hög kvalitet och för att säkerställa en hållbar utveckling, bevarandet av kulturella, historiska och miljömässiga värden samt en rationell användning av energiresurserna. I vissa länder fungerar systemet främst på nationell och kommunal nivå, i andra är det ett dubbelt system – ett offentligt och ett privat eller en kombination av dessa. Centraliseringsnivån varierar också. För att digitaliseringsnivån i förvaltningsprocessen för byggande ska kunna analyseras grundligt är det viktigt att känna till den rådande modellen för offentlig styrning av byggandet i ett visst land. Rapporten erbjuder en databaserad analys av digitaliseringsgraden för byggprocessen i CEBC:s medlemsländer.

CEBC:s undersökning visade att de senaste fem åren har lett till många förändringar i digitaliseringen av byggandet. De flesta europeiska länder gjorde betydande och ambitiösa framsteg: de skapade användarvänliga elektroniska tjänster, införde digitala verktyg för byggnadstillsyn och startade till och med innovativa datamodellprojekt.

Därför är digitaliseringens nivå i Europa 2018 och 2023 två mycket olika berättelser. År 2018 sökte många europeiska länder fortfarande de rätta elektroniska lösningarna för att möta marknadens krav på minskad byråkrati, ökad produktivitet och effektivare byggförvaltning. I dag används ett stort antal moderna verktyg och informationssystem.

Goda exempel på digitalisering har redan påskyndat tjänsterna inom byggbranschen, minskat risken för mänskliga fel i byggnadstillsynsprocessen och effektiviserat byggnadstillsynen. Nya tekniker och digitala verktyg innebär dock nya utmaningar och möjligheter som politiker, yrkesutövare och utvecklare måste ta itu med.

Hur hög är digitaliseringsgraden inom byggverksamhet i olika delar av Europa? Vilka digitala lösningar tas i bruk och vilka byggfaser digitaliseras i olika länder? Vad kan man lära av föregångarna inom digitalisering och var hittar man god praxis? Vad planerar man inom den närmaste framtiden när det gäller digitaliseringen av byggsektorn? Vilka nya möjligheter medför informationsmodelleringen och vad väntar byggbranschen inom den närmaste framtiden?

Eftersom bygglagstiftningen i de europeiska länderna varierar stort var länderna tvungna att välja sina egna vägar på digitaliseringsområdet, och det går inte att identifiera en generell ”bästa möjliga praxis” eller att enkelt ”kopiera” en sådan praxis. Därför är syftet med CEBC:s rapport inte att definiera det mest avancerade landet eller en enskild praxis som skulle betecknas som den bästa.

CEBC:s utredningsgrupp för eDelivery strävar tvärtom efter att presentera allmänna tendenser och sprida mycket olika och specifika exempel på god praxis som kan vara av intresse under vissa omständigheter och regleringsmiljöer. Samarbete skapar alltid mervärde och möjligheter, så kontakterna mellan dem som arbetar med digitaliseringens framtid gör det möjligt för organisationerna att förbättras och utvecklas genom de gemensamma utmaningarna.

Sammanfattning av resultaten från utredningen

Utredningen och analysen visade att de viktigaste trenderna inom digitaliseringen av byggsektorn i 17 europeiska länder är följande:

- I alla länder planeras digitaliseringen i en regeringsbaserad strategi eller något annat planeringsdokument. De tre främsta målen med digitaliseringen av byggandet är att minimera byråkratin, förbättra produktiviteten och effektivisera hanteringen av byggnadsprocesserna. Dessutom uppgav över en tredjedel av alla länder att digitaliseringen är viktig för att minimera korruptionsrisken, uppnå klimatmålen, säkerställa informationssäkerheten och säkerställa en bättre kostnadshantering.
- Digitaliseringsgraden inom byggbranschen har ökat betydligt sedan 2018. Undersökningen visade att alla faser i byggnadens livscykel från lovfasen till rivningen av byggnaden redan har digitaliserats i sex länder. Dessutom har lov-, bygg- och ibruktagningsfaserna digitaliserats i fyra länder, medan lovfasen och byggfasen har digitaliserats i nästan alla länder. Digitaliseringsgraden varierar dock i alla faser av byggandet – till exempel har bygglovsprocessen digitaliserats helt i endast sju länder, medan digitala rutiner används i lovfasen i 16 länder.
- Trots de betydande framsteg som gjorts på senare tid har länderna ambitiösa planer på att fortsätta digitaliseringen av byggsektorn – 29 procent av länderna planerar att digitalisera en del av faserna under det kommande året och 43 procent planerar att göra det under de kommande tre åren. Inom den närmaste framtiden kommer digitaliseringen av byggfasen och ibruktagningsfasen att prioriteras.
- Olyckorna i det befintliga byggnadsbeståndet är dock en växande källa till oro i hela Europa och underhållet av byggnaderna är oerhört viktigt för att trygga människors säkerhet. Dessutom planerar tre andra länder att skapa digitala lösningar för underhållsfasen inom den närmaste framtiden, så digitaliseringen är en växande utvecklingstrend också inom detta område. Även om digitalisering av underhållsfasen fortfarande är ovanlig, finns det bra lösningar i Lettland, Finland och Polen.
- Planeringen av områdesanvändningen är helt digitaliserad i sju länder. Handlingar (gällande plan) som gäller styrningen av markanvändningen arkiveras på kommunnivå i 65 procent av de länder som deltagit i utredningen. Ett riksomfattande register som samlar regionplaneringsdokument på alla nivåer (land, delstat/region och kommun) finns i fyra länder.
- Eftersom regleringssystemen för byggande är mycket olika i olika delar av Europa, varierar också de digitala förfarandena stort. Utredningen visade dock att de baltiska länderna kännetecknas av de har ett enda IT-byggsystem som används på nationell nivå. Detta är ingen trend på andra håll på kontinenten - en tredjedel av länderna har fler än ett privat IT-system, och 29 procent har fler än ett IT-byggsystem på kommunnivå.
- Informationssystemens komplexitet varierar inom byggsektorn, men de flesta länder (13) uppgav att deras IT-system har integrerats i minst ett annat elektroniskt system. Integreringen möjliggör automatiskt informationsutbyte inom byggbranschen och kontakter med andra aktörer. Dessutom uppgav 62 procent av länderna att det nuvarande systemet också innehåller uppgifter om byggnadens historia.
- GDPR-kraven och Rysslands anfallskrig mot Ukraina ledde till förändringar i inställningen till data- och infrastrukturens säkerhet runt om i Europa. En allmän regel är att ju mer komplext ett informationssystem är, desto större är utmaningarna i anknäpning till de nya risker som utvecklas. Enligt CEE:s utredning är servrar (åtta länder) och ett offentligt moln (fyra länder) de två mest populära metoderna för att

lagra databaser (med uppgifter om varje bygglovsansökan). I de flesta länder (10) drivs databasen av staten.

- De informationsmodellbaserade lösningarna (BIM; Building Information Model) är centrala förändringsfaktorer inom byggbranschen. Utredningen visade att fyra länder redan har börjat använda informationsmodellering för byggnadstillsynen och åtta andra länder planerar att göra det inom en snar framtid. Ambitiösa automatiska BIM-baserade granskningsprojekt genomförs i Finland och Estland. De BIM-baserade automatiska kontrollverktygen och de datorstödda systemen för styrning av vissa tekniska och andra krav på en byggnad är framtiden för byggnadstillsynen, och kommer säkerligen att införas inom kort.

Planerings- och tillståndsfasen

Digitalisering av planerings- och tillståndsfasen bidrar till att påskynda byggprocessen och informationsutbytet. De flesta europeiska länder har system för digital kommunikation under både planerings- och tillståndsfasen. I vissa system kan sökanden ladda ned eller skicka uppgifter direkt till den programvara som kommunerna använder för behandlingen av ansökan. En del länder använder sådan programvara, medan andra länder fortfarande använder e-post. I vissa länder saknas möjligheten till informationsutbyte inom byggbranschen eller med andra branscher. Möjligheten att utbyta information mellan offentliga organ kommer att förkorta behandlingstiden och påskynda hela byggprocessen.

Endast ett fåtal länder har infört digital kontroll av tekniska krav. Denna möjlighet förkortar avsevärt kontrollen av de tekniska kraven, vare sig det görs vid behandlingen av byggansökan eller i samband med övervakningen under byggfasen. Vissa länder, såsom Finland och Norge, arbetar för närvarande med att med hjälp av AI-produkter läsa av föreskrifter och uppgifter direkt i BIM-planerna.

Byggfasen

Byggfasen är den fas som kräver mest resurser. De ekonomiska och mänskliga resurserna är inte orörliga, utan kan beroende på digitaliseringsgraden flyttas över från planering till underhållsfas. Det verkar därför vara av avgörande betydelse att fastställa hur uppgifterna ska delas och arkiveras. En fullständig digitalisering av planerings- och tillståndsfaserna skulle alltså ålägga leverantörerna i byggfasen att följa upp tidigare IT-program. Och tvärtom, om konceptfasen digitaliseras i ett icke strukturerat system, digitaliserar byggprojektet bara de mest brådskande eller centrala uppgifterna.

Byggfasen har helt eller delvis digitaliserats i tio länder (Norge, Danmark, Turkiet, Litauen, Polen, Finland, Spanien, Estland, Tyskland och Lettland). Rivningsfasen övervakas elektroniskt i Lettland. Cirka 70 procent av alla inspektioner i de undersökta länderna görs elektroniskt och rapporterna förvaras i de flesta fall på en IT-plattform. Antalet inspektioner som registreras på papper har minskat till 30 procent. En loggbok för användningsfasen har till fullo tagits i bruk i sex länder, och uppgifterna sparas i deras IT-system.

6 Remissvar

6.1 Introduktion

Utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av bygglagen var på omfattande remiss mellan den 9 januari och den 5 mars 2024. Remissbehandlingen ordnades via utlåtandetjänsten lausuntopalvelu.fi. De ministerier och myndigheter som använder sig av ärendehanteringssystemet Vahva ombads lämna yttrande via den tjänsten. Utlåtanden begärdes av ministerier, förvaltningsdomstolar, kommuner och organisationer. Under de åtta veckorna fick miljöministeriet 279 utlåtanden om lagförslaget. Sammandraget av utlåtandena har uppgjorts med hjälp av artificiell intelligens.

Många önskade en längre övergångsperiod för ikraftträdandet, särskilt i fråga om klimatdeklarationen, garantin för behandlingstiden och ansökan om bygglov i informationsmodellformat. Finlands Kommunförbund rf föreslog att lagens ikraftträdande ska skjutas upp med två år för att kommunerna ska hinna genomföra behövliga ändringar i tillståndsbehandlingen och de digitala systemen. Företrädarna för näringslivet och fastighetsägarna understödde i huvudsak en förenkling av bilagorna till klimatdeklarationen och bygglovet, garantin för behandlingstiden, förutsättningarna för rivning, begränsning av besvärsrätten och placeringstillståndet för omställning till ren energi. Många motsatte sig det ansvar för genomförandet som den huvudansvariga aktören redan har enligt bygglagen. Närings-, trafik- och miljöcentralerna och landskapsförbunden motsatte sig i huvudsak begränsningen av besvärsrätten, förutsättningarna för rivning och placeringstillståndet för omställning till ren energi. De icke-statliga organisationerna och museimyndigheterna motsatte sig begränsningen av besvärsrätten och förutsättningarna för rivning. Kommunerna motsatte sig i huvudsak garantin för behandlingstiden och ville genom byggnadsordningen begränsa byggandet av ekonomibyggnader på mindre än 30 kvadratmeter. Beräkningen av koldioxidhandavtrycket fick såväl stöd som kritik. Domstolarna fäste uppmärksamhet vid begränsningen av besvärsrätten med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och efterlyste närmare bestämmelser om placeringstillståndet för omställning till ren energi. De tekniska korrigeringarna understöddes eller väckte inga kommentarer. Det föreslogs att det till bygglagen fogas ett flertal nya paragrafer, och bland annat 57 § fick såväl understöd som kritik. I fråga om kortvarig uthyrning, som inte behandlades i propositionsutkastet, framfördes ett flertal synpunkter av bolag som hyr ut bostäder.

6.2 Allmänt

Närings-, trafik- och miljöcentralerna och landskapsförbunden ansåg att de föreslagna ändringarna är bra i de fall där syftet har varit att minska den administrativa bördan och byråkratin eller där det i lagen har framkommit klara fel eller behov av ändringar. Samspelet mellan bygglagen och markanvändningslagen har stor betydelse för uppnåendet av dessa mål. En skrivning i regeringsprogrammet som sådan ansågs dock inte vara en tillräcklig motivering till en lagändring, utan paragraferna kräver alltid klara motiveringar. Som bakgrund till de ändringar som görs i lagstiftningen bör det överlag framföras en klar syn på vad man vill ändra, varför man vill ändra detta och hur det i praktiken kan genomföras. Det uttrycktes tvivel om huruvida målen för reformen kunde uppnås.

Finlands Kommunförbund rf och flertalet av kommunerna ansåg att de föreslagna ändringarna delvis är positiva men i huvudsak negativa. Förslagen ansågs i dagsläget öka myndigheternas permanenta kostnader i betydande grad.

I utlåtandena från organisationer, företag, privatpersoner och andra aktörer framfördes varierande åsikter om lagförslaget.

Enligt högsta förvaltningsdomstolen har myndigheternas besvärsmätt i propositionen begränsats inte bara omotiverat utan också på ett inkonsekvent sätt. Myndigheternas besvärsmätt hör till den grundläggande strukturen för förvaltningsprocessen och tryggar tillgodoseendet av de olika samhälleliga intressena som en del av tillsynen över förvaltningens lagenlighet. Oklarheten om huruvida besvärsmätt föreligger ökar arbetsbördan i förvaltningsprocessen.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att införandet av nya undantag utöver det gamla systemet komplicerar förståelsen av systemet som helhet. Tillståndssystemet för byggande och de bestämmelser om ändringssökande som gäller det bildar en svåröverskådlig helhet som sannolikt kommer att medföra praktiska tillämpningsproblem. Till exempel sökande av ändring i ett placeringstillstånd som har avgjorts genom ett separat beslut bestäms utifrån om det är fråga om ett område i behov av planering eller något annat slag av område. Det finns nämligen inga särskilda bestämmelser om överklagande i en situation där det är fråga om ett separat beslut om placeringstillstånd på ett område i behov av planering.

Riksdagens justitieombudsman anser att motiveringen till lagstiftningsordningen är bristfällig. Vid den fortsatta beredningen av propositionen ska ministeriet i fråga om bestämmelserna om begränsning av besvärsmätten fästa särskild uppmärksamhet vid grundlagens bestämmelser om rätten att delta och de grundläggande miljö rättigheter (2 § 2 mom., 14 § 4 mom. och 20 § i grundlagen), rättsskyddet (21 § i grundlagen) och förpliktelserna enligt Århuskonventionen.

Enligt justitieministeriet beskrivs i propositionsutkastets avsnitt om förhållandet till grundlagen och lagstiftningsordningen bland annat den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och påverka beslut som gäller honom eller henne själv. De föreslagna ändringarna i besvärsmätten – till den del möjligheterna att påverka minskar – bör i det aktuella avsnittet behandlas mer detaljerat i förhållande till grundlagens syften. Också avsnittet om rättsskydd förblir ett allmänt konstaterande till den del det gäller inskränkning av besvärsmätten, och i det konstateras det inte att kommunmedlemmarnas besvärsmätt har slopats.

6.3 Kommentarer till de föreslagna paragrafändringarna

17 § Byggnadsordning

Justitieministeriet ansåg att eftersom det i den kommunala byggnadsordningen inte är möjligt att avvika från den tillståndsplikt som bestäms med stöd av nämnda lagrum, är det föreslagna 5 mom. onödigt och bör strykas.

Riksdagens justitieombudsman anser att det också efter det föreslagna 5 mom. i byggnadsordningen förblir oklart om kommunen över huvud taget kan tillämpa prövning angående byggobjekt enligt 42 § 1 mom. på det sätt som 42 § 2 mom. möjliggör.

Tusby kommun ansåg att den föreslagna preciseringen i sig är bra, men att den inte undanröjer tolkningsutrymmet i samband med projekt enligt 42 § 2 mom. i bygglagen.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten anser att tillägget i sig är onödigt, eftersom kommunens planer, byggnadsordning eller andra föreskrifter inte kan stå i strid med lagstiftningen.

Tillägget ansågs välkommet och understöddes av Esbo Bostäder Ab, Skatteförvaltningen, Suomen Kauppakeskushdistys, Sotkamo kommun, Kiinteistöliitto Uusimaa ry, Pientaloteollisuus PTT ry, Finlands Fastighetsförbund rf, Erikoiskaupan liitto Etu ry, Finsk Handel rf, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Kangasala stad, Senatfastigheter, Tavastehus stad, Byggnadsindustrin RT rf och RASI ry.

För Egnahemsförbundet är det viktigt att privatpersoner som själva bygger eller är byggherre inte får strängare skyldigheter i byggnadsordningarna än lagen kräver och att tillståndspraxisen är enhetlig på riksnivå.

Enligt Kommunförbundet är byggnadsordningen ett viktigt styrmedel för kommunerna. I byggnadsordningen ska det också vara möjligt att bestämma om genomförandet av och lämpligheten för miljön i fråga om byggprojekt som befriats från tillståndsplikt genom bygglagen. På samma linje som Kommunförbundet var Esbo stad, Uleåborgs stad, Vichtis kommun, NTM-centralen i Sydöstra Finland, NTM-centralen i Egentliga Finland, Vanda stad och Mäntsälä kommun.

Med anledning av yttrandena förtydligades 17 § 2 och 3 mom. och det föreslagna 5 mom. ströks.

38 och 39 § Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper

Remissförfarandet gav rikligt med respons och förslag angående styrningen för att öka byggnaders koldioxidsnålhet. Respons gavs också om omständigheter som det inte hade föreslagits några ändringar i. Dessutom kommenterades metoden för beräkning av koldioxidsnålheten, om vilken det enligt förslaget ska utfärdas förordning av miljöministeriet. Remissinstansernas uppfattningar skilde sig i regel från varandra i fråga om klimatdeklarationen och materialspecifikationen, så responsen gav därför inte någon enhetlig ståndpunkt om detaljerna i många lagändringar. En stor del av responsen gällde tillämpningsområdet för klimatdeklarationen. Utlåtandena fördelades så att en del understödde en begränsning av tillämpningsområdet i enlighet med propositionen, medan en del motsatte sig begränsningen. Att småhus utesluts från tillämpningsområdet för beräkning av koldioxidfotavtrycket ansågs i regel vara en bra lösning, eftersom man upplevde att byggandet av småhus bör stödjas och underlättas redan på grund av de höga kostnaderna för byggandet. Flertalet av kommunerna och deras byggnadstillsynsmyndigheter understödde avgränsningen, eftersom den skulle lätta på byråkratin och bördan. Många parter som motsatte sig en inskränkning av tillämpningsområdet önskade att i synnerhet större renoveringar ska omfattas av tillämpningsområdet för klimatdeklarationen. Enligt propositionen ska småhus och byggnader som genomgår en större renovering inte omfattas av skyldigheten, vilket föreslogs i den version som gick ut för utlåtande. I utlåtandena önskades också att lagen preciseras i fråga om utvidgningar. Exempelvis Finlands Kommunförbund rf föreslog att bestämmelsen om påvisande av koldioxidsnålhet bör preciseras så att den gäller även utvidgningar som har större betydelse än ringa. Också Finlands Arkitektförbund lyfte fram att en utvidgning är nytt byggande som omfattas av bestämmelserna om nybyggnad och att det därför krävs en klimatdeklaration och en materialspecifikation för den. I denna proposition har det gjorts en precisering i lagen enligt vilken en klimatdeklaration inte behöver göras vid utvidgning av en byggnad.

En del av remissinstanserna lyfte fram de skyldigheter som följer av det ändrade direktivet om byggnaders energiprestanda (EPBD) i anslutning till beräkningen av koldioxidfotavtrycket för nya byggnader. I dessa utlåtanden ansågs det viktigt att alla byggnader som kräver

energicertifikat tas med, även om inget gränsvärde för koldioxidfotavtrycket sätts för dem. Det motiverades med att om de som planerar och genomför byggnader som föreslås bli undantagna från tillämpningsområdet i detta skede inte ges möjlighet att börja öva på att använda koldioxidsnåla lösningar, kommer förändringen att bli svårare när det gäller att genomföra direktivet. Det beslutades att lagförslaget preciseras så att det till tillämpningsområdet för klimatdeklarationen fogades lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoyta på över 1 000 kvadratmeter. Motiveringarna till de enskilda bestämmelserna i det propositionsutkast som var på remiss korrigerades så att de motsvarar lagbestämmelsen. I motiveringen sägs det för tydlighetens skull att skyldigheten också gäller dagligvaruaffärer, eftersom de ingår i kategorin butiksbyggnader. De ändringar som föreslås utifrån remissvaren syftar delvis till att genomföra den kommande EU-regleringen.

Enligt det lagförslag som var på remiss ska klimatdeklarationen göras upp i bygglovsfasen och uppdateras i fråga om de ändringar som gjorts, om det under byggnadsarbetet har gjorts sådana avvikelser från planen som avses i 117 §. Byggnadsindustrin rf föreslog (förslaget fick stöd i många utlåtanden) att en klimatdeklaration ska utarbetas först innan byggnaden tas i bruk, som en del av slutsynen, varvid det finns tillgång till exakta uppgifter till exempel om materialens mängd och art. Utifrån utlåtandena har lagförslaget ändrats så att klimatdeklarationen ska utarbetas och gränsvärdet påvisas först för slutsynen. En förteckning över byggprodukter ska dock, till skillnad från klimatdeklarationen, lämnas in redan när bygglov söks och uppdateras i fråga om de viktigaste ändringarna.

Ett flertal remissinstanser framförde att materialspecifikationen bör slopas helt och hållet. Byggnadsindustrin rf föreslog (förslaget understöddes i många utlåtanden) att materialspecifikationen ersätts med en separat förteckning över byggprodukter på huvudritningsnivå och att den ska bli en del av beräkningen av koldioxidsnålheten. Lagförslaget ändrades utifrån remissvaren. Omnämmandet av materialspecifikationen har strukits i lagens 39 § och samtidigt har det till 38 §, som styr koldioxidsnålhet, fogats en bestämmelse om en förteckning över byggprodukter.

I begäran om utlåtande frågades separat om klimatdeklarationen också ska innehålla uppgifter om byggplatsen, även om gränsvärdesgranskningen endast gäller byggnaden och inte byggplatsen. Flertalet av remissinstanserna ansåg att byggplatsen bör ingå i klimatdeklarationen. Utifrån utlåtandena precisades lagen genom att det till 38 § 1 mom. fogades att inte bara byggnadens utan också byggplatsens koldioxidfotavtryck och koldioxidhandavtryck ska rapporteras i klimatdeklarationen.

I propositionen föreslogs några preciseringar i lagen, i synnerhet att särskilda situationer kan beaktas när gränsvärdena fastställs. Nästan utan undantag ansåg remissinstanserna att denna precisering var bra. Några remissinstanser fäste uppmärksamhet vid formuleringen ”*kan beaktas*” i paragrafen. Utifrån remissvaren beslöt man att behålla preciseringen i fråga om gränsvärdena i lagförslaget. Formuleringen *kan beaktas* behölls på grund av att den formulering som föreslås i utlåtandena – *ska beaktas* – av olika skäl inte är realistisk, även om förslaget i sig är lagtekniskt väl motiverat. Det framfördes rikligt med avvikande åsikter om styrningen av koldioxidhandavtrycket, trots att det i propositionen inte föreslogs några ändringar. Utifrån remissvaren beslöt man inte föreslå några ändringar i rapporteringen av koldioxidhandavtrycket. Koldioxidhandavtrycket ska i enlighet med bygglagen anges som en del av klimatdeklarationen.

Justitieministeriet föreslog i sitt utlåtande att gränsvärdena för tydlighetens skull kunde avskiljas i en egen paragraf. Lagförslaget ändrades i enlighet med justitieministeriets förslag genom att det till förslaget fogades en ny 38 a §, där det föreskrivs om gränsvärdena för nya byggnaders koldioxidfotavtryck.

I flera utlåtanden önskades en längre övergångsperiod så att branschen, kommunerna och byggnadstillsynsmyndigheterna hinner förbereda sig för de nya kraven. Dessutom önskades separata och mer detaljerade anvisningar. Det betonades att det verkar orealistiskt att de föreslagna gränsvärdena kan införas vid ingången av 2025. Flera remissinstanser betonade å andra sidan i sina utlåtanden att beräkningen av koldioxidsnålhet bör inledas så snart som möjligt. Utifrån remissvaren föreslås det att skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration och en förteckning över byggprodukter och kravet på ett gränsvärde för koldioxidfotavtrycket ska börja ett år senare, det vill säga den 1 januari 2026.

Särskilt olika energibolag lyfte i sina utlåtanden fram utsläppsberäkningen av byggnaders energiförbrukning under användningstiden, trots att det föreskrivs närmare om detta i förordning. I remissvaren betonades det att de lokala fjärrvärmebolagens utsläppskoefficienter bör kunna användas vid beräkningen av utsläppen. När det gäller förordningen har beredningen stannat för att man vid beräkningen av byggnaders koldioxidfotavtryck endast får tillämpa utsläppsvärdena för de nationella energiscenarier som anges i den nationella utsläppsdatenbanken.

42 § 1 mom. 4 punkten Evenemangskonstruktioner

Remissinstanserna, särskilt MaRa rf och byggnadstillsynsmyndigheterna, understödde den precisering som föreslås i 42 § 1 mom. 4 punkten i bygglagen. Esbo och Tusby hoppades att det skulle fastställas en tidsgräns för vad som anses vara temporärt. Finlands Kommunförbund rf ansåg att den tid som anges i motiveringen är för kort och att en uteslutning av temporära evenemangskonstruktioner från tillståndsplikten kan medföra en betydande säkerhetsrisk. Kommunernas byggnadstillsynsmyndigheter fastställer ofta det maximala antalet personer för evenemangskonstruktionerna, vilket inte längre skulle vara möjligt. I utlåtandena kritiserades dessutom över lag tillståndsplikten för konstruktioner för allmänheten. Kyrkostyrelsen fäste uppmärksamhet vid att ansvaret för säkerheten i konstruktioner för allmänheten helt och hållet överförs på evenemangsarrangörerna, vilket förutsätter god och omfattande sakkunskap och kompetens. Till följd av utlåtandena fastställdes maximitiden för temporära konstruktioner till två månader.

43 § Placeringstillstånd för omställning till ren energi

Många företrädare för näringslivet understödde placeringstillstånd för omställning till ren energi och ansåg att det för sin del underlättar tillståndprocessen för projekt som stöder den gröna omställningen. Bland annat Forststyrelsen föreslog att tillämpningen av paragrafen utvidgas också till vind- och solkraft. Landskapsförbunden och NTM-centralerna motsatte sig placeringstillståndet för omställning till ren energi och ansåg att det försämrar förutsägbarheten i markanvändningen.

En del av remissinstanserna ansåg att tillståndsinstrumentet inte har bedömts tillräckligt. När placeringstillstånd för omställning till ren energi beviljas bör det förutsättas växelverkan och samråd samt möjlighet att söka ändring. Projekt av så stor betydelse och som innebär så stora ändringar i markanvändningen måste innefatta tillräcklig växelverkan, hörande och besvärsmöjlighet för att intressenternas och markägarnas rättigheter ska tillgodoses. Också förhållandet till

MKB-lagstiftningen bör förtydligas. Den fortsatta beredningen måste undanröja risken för att systemet i motsats till målet blir rörigt, att slutresultatet blir mindre förutsägbart och att de totala behandlingstiderna för tillståndsansökan och ändringssökande förlängs. De tilläggsresurser som reformerna kräver och förnyelsen av processerna bör tryggas i kommunerna och rättsväsendet.

Riksdagens justitieombudsman fäste uppmärksamhet vid att det särskilt i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi gäller industriella projekt med regionala konsekvenser vars miljökonsekvenser kan vara betydande. Bestämmandet av besvärsrätten står i förslaget inte i rätt proportion till konsekvenserna av det beslut som besvären grundar sig på. Kretsen av parter som har rätt att anföra besvär är lika snäv för till exempel bygglov för en enda familjs bostadsbyggnad som för en anläggning för återanvändning av batterimaterial. Enligt Norra Finlands förvaltningsdomstol är det svårt att gestalta vilka förutsättningar som ska beaktas när ett tillstånd enligt 43 a § avgörs.

Enligt remissinstanserna är bestämmelserna om besvärsrätt i samband med ett projekt enligt 43 a § oklara. Frågan omnämns endast i propositionens textdel. Om besvärsrätten bestäms på samma grunder som vid bygglov, är kretsen av parter som har rätt att anföra besvär snäv. Projektet kan dock ha betydande konsekvenser. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att bygglagen inte innehåller några särskilda bestämmelser om möjligheten att överklaga ett beslut som gäller ett separat placeringstillstånd på ett område i behov av planering. Med tanke på fastställandet av vilka som har rätt att söka ändring kan det alltså vara av betydelse om placeringstillståndet beviljas genom ett separat beslut eller som en del av bygglovet.

Med anledning av utlåtandena skrevs det separata paragrafer om förutsättningar, hörande, utlåtanden, konsekvensbedömning och besvärsrätt.

43 b § Beviljande av bygglov före tomtindelning och styckning

Miljörättsliga Sällskapet i Finland r.f. anser att lösningen lagtekniskt sett inte är ägnad att skapa den tydligaste möjliga lagstiftningen, eftersom kravet i 81 § 2 mom. i markanvändnings- och bygglagen på utarbetande av tomtindelning är kategoriskt och detta krav i sak kategoriskt stryks i propositionsutkastets förslag till 43 b § i bygglagen. Ett bättre alternativ kan därför vara att slopa kravet eller ändra det direkt från 81 § 2 mom. i markanvändningslagen.

En del av kommunerna motsatte sig förslaget. Till exempel Lojo stad föreslår att paragrafen ändras så att den endast gäller kompletteringsbyggande på redan bebyggda områden. Utarbetandet av tomtindelningen i samband med utarbetandet av planen fördröjer inte beviljandet av bygglov, utan påskyndar tvärtom beviljandet. Nuvarande praxis har visat sig fungera.

Förslaget understöddes bland annat av Esbo bostäder, Kojamo, Finlands Kommunförbund rf, Finlands Egnahemsförbund, Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL, Pientaloteollisuus PTT, Finlands Arkitektförbund, NTM-centralen i Södra Österbotten, Fastighetsförbundet, Erikoiskaupan liitto, Arkitektbyråernas Förbund ATL, Helen, Senatfastigheter, Andningsförbundet, Byggnadsindustrin RT, RASI, KOVA samt en del av kommunerna.

Remissvaren medförde inga ändringar i själva paragrafen, men paragrafens rubrik ändrades till bygglov.

56 § Förutsättningar för rivningslov

Många företrädare för näringslivet stödde förslaget. Att underlätta rivningen av andra byggnader än skyddade byggnader ansågs minska byråkratin och påskynda förnyelsen av stadsstrukturen i planområdena. I utlåtandena önskades det att kommunfullmäktige i 4 mom. ska ändras till kommun, eftersom kommunen själv ska kunna besluta vilken aktör som är beslutför i ärendet.

I utlåtandena ställdes frågor som till exempel: Vem avgör när de byggnader som finns i kommunen har förlorat största delen av sitt värde? Vem avgör när planen för ett område som byggts enligt planen är föråldrad? Hur kan underlåtenhet att reparera en byggnad utgöra en grund för rivningslov? Får en byggnad rivas om byggnadens ägare uppsåtligt försummar att underhålla och reparera byggnaden och dess kulturhistoriska värde därför minskar?

Lagförslaget ansågs fungera helt tvärtom än utgångspunkten i den gällande lagen och belöna ägare som lämnar en byggnad åt sitt öde. Att kommunens ges rätt att riva kommunägda byggnader ansågs vara ojämnt, och det uttrycktes oro för att byggnader skulle komma att säljas till kommunen för att de skulle kunna rivas. Det önskades att 4 mom. utöver en byggnad som ägs av kommunen också skulle gälla byggnader som ägs av ett kommunägt bolag.

Bestämmelsen ansågs göra det byggnadsskyddet genom plan mer svårbegripligt. Förhållandet mellan bestämmelserna och de olika förfarandena förblir oklart. I bestämmelsen beaktas inte i tillräcklig utsträckning att kommunen har möjlighet att ändra general- och detaljplaner genom ett planläggningsförfarande.

Forststyrelsen lyfte fram vikten av att uppdatera förteckningarna över värdefulla objekt på nationell nivå och landskapsnivå för att förbättra godtagbarheten i verksamheten och förebygga konflikter om skyddet. Nylands förbund konstaterade att det primära med tanke på klimatmålen bör vara att värna om, bevara och utnyttja det befintliga byggnadsbeståndet och ansåg att omnämnandet av att planen är föråldrad är problematiskt. Försvarsministeriet understödde att det görs enklare att riva en byggnad i oanvändbart skick och ansåg att 56 § i bygglagen bör kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att riva byggnader på områden som permanent används av Försvarsmakten, om det behövs med tanke på försvaret.

Norra Finlands förvaltningsdomstol fäste uppmärksamhet vid att bestämmelsen innehåller flera termer vars definition och tillämpning lämnar rum för tolkning. Det gäller till exempel när kriterierna för återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet uppfylls och hur detta kan påvisas. Det kan likaså vara svårt att fastställa när byggnaderna i en kommun har förlorat största delen av sitt värde. I propositionen har det inte heller förklarats varför termen område har ändrats till kommun.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att 56 § är svårbegriplig och delvis också lämnar rum för tolkning. Högsta förvaltningsdomstolen menar att särskilt förhållandet mellan 2, 3 och 4 mom. är oklart. Ett exempel på att bestämmelsen lämnar rum för tolkning är omnämnandet av att planen är föråldrad i 2 mom., vilket inte definieras närmare ens i motiveringen. I samma moment används även uttrycket *icke-planlagt område*. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar för tydlighetens skull att även ett område för vilket det endast finns en landskapsplan kan anses vara ett planlagt område, det vill säga ett annat område än ett i momentet avsett icke-planlagt område.

Till följd av utlåtandena angavs en tidsgräns på 13 år för planen och i paragrafen uppräknas de olika planerna. Till förutsättningarna fogades att rivningen inte får ”försvåra uppnående av målen för skyddet av den byggda miljön”. I tredje momentet ändrades ordet *eller* till ordet *och*. I fjärde momentet ändrades *kommunfullmäktige* till *kommunen*, och till kravet på ägande fogades utöver kommunen också ett kommunägt bolag. Till bestämmelsen fogades ett villkor på att kommunen ska ha ägt byggnaden i minst tio år innan den rivs, medan villkoret att byggnaden ska sakna kulturhistoriskt värde slopades. Vid sidan av byggnader av nationell betydelse lades det till byggnader av betydelse för landskapet.

61 § Ansökan om bygglov och 69 § Lämnande av specialbeskrivningar

Digitaliseringen understöddes och framsteg har gjorts inom byggnadstillsynen, trots att en del av projekterna har bristfällig beredskap. Inom planeringssektorn ansågs kravet på att tillhandahålla informationsmodeller vara utmärkt och gynna sektorn.

Det önskades att den finska språkdräktens term tietomalli ändras till informaatiomalli och termen tietomallimuotoinen till mallimuotoinen. Motiveringen var överensstämmelse med standarden. Definitionen av en projektinformationsmodell på huvudritningsnivå fick understöd i fråga om innehållet, men terminologiskt ansågs det vara dåligt att modellen definieras genom att den jämförs med ett annat framställningssätt. Man önskade en exakt definition av vad som avses med uppgifter i maskinläsbart format, och föreslog att man som alternativ till den information som samlas in på detta sätt matar in uppgifter via en kommunal e-tjänst.

På entreprenörssidan kommenterades en punkt i motiveringspromemorian enligt vilken huvudritningarna har företräde framför modellen när dessa står i konflikt med varandra. Detta ansågs inte vara bra, eftersom fördelarna med modeller då inte stärks och att det inte sker någon förändring jämfört med det gamla.

Kommunerna anser att digitaliseringskraven innebär stora förändringar inom byggnadstillsynens arbete. Med tanke på skapandet av enhetliga tillvägagångssätt är det viktigt att utvecklingsarbetet styrs och samordnas på nationell nivå. Det krävdes att det ska vara statens uppgift att uppdatera de viktigaste delarna av de allmänna kraven på informationsmodeller. Förordningarna om informationsmodellerna kommer också att utgöra grunden för systemutvecklingen.

I flera utlåtanden konstaterades det att informationsinnehållet i projektinformationsmodellerna bör begränsas till de uppgifter som behövs vid behandlingen av tillstånd och som myndigheterna behöver. De uppgifter som myndigheterna kräver måste definieras noggrant, eftersom man nu upplever att de inte har nämnts. Avgränsningen av det material som ska lämnas in som bilaga till tillståndsansökan ansågs minska den administrativa bördan och underlätta ansökan. Många kommuner ansåg att en motiverad orsak till att begära en bilaga är att lagen förpliktar dem att göra någonting. En del av kommunerna kritiserade att begäran om utredningar som är nödvändiga för att kontrollera att de väsentliga tekniska kraven uppfylls måste motiveras särskilt. Det begärdes preciseringar i 60 och 71 § i fråga om as built-modellen. Man önskade bland annat att 71 § stryks och att skyldigheten att uppdatera projektinformationsmodellen föreskrivs i 60 §, varvid projektinformationsmodellen på huvudritningsnivå och de specialbeskrivningar som byggnadstillsynen kräver med stöd av 69 § uppdateras så att de motsvarar genomförandet under byggnadsarbetet och uppgifterna för slutsynen lämnas till den som påbörjar projektet i stället för till datasystemet för den byggda miljön.

Enligt justitiekanslersämbetet är det motiverat att systematiskt fästa uppmärksamhet vid proportionaliteten och skäligheten i de kostnader som klimatdeklarationen, digitaliseringen och kraven på informationsmodeller medför.

I fråga om bilagor till tillståndsansökan nämns ingen utredning om tillgängligheten för byggplatser och byggnader, och Invalidförbundet föreslår därför att en sådan utredning ska fogas till den bilaga som krävs i ansökan om bygglov. Byggnadstillsynen lyfte fram att tillsynstrycket övergår till byggplatsfasen, vilket kan leda till oskäliga situationer för den som påbörjar ett projekt och även höja kostnaderna.

Till följd av utlåtandena utlämnades klimatdeklarationen och materialspecifikationen ur listan över de bilagor som ska läggas fram för bygglovet, medan en förteckning över byggprodukter fogades till listan. För tydlighetens skull ändras 71 § om as built-modeller så att också as built-modellen ska vara på huvudritningsnivå. Till 122 § om slutsyn fogas ett omnämnande av klimatdeklarationen samt att tomten ska ha införts i fastighetsregistret. Dessutom förlängs övergångsperioden för när uppgifterna ska sändas till datasystemet för den byggda miljön med ett år i enlighet med 72 och 73 §.

68 a § Tidsfrist för behandling av ansökan om bygglov och påföljder vid försummelse av tidsfristen

Byggnadsindustrin och företrädare för näringslivet understödde införandet av en tidsfrist i lagen.

Enligt kommunernas utlåtanden orsakar en så noggrann reglering av processerna med så snäva tidsfrister större arbetsbörda och arbetstryck samt möjligen ett behov av tilläggsresurser som kan vara svåra att få. I utlåtandena framfördes det dock att det möjligen är viktigare att den tid som krävs för tillståndsbehandlingen är förutsägbar. Det är ofta omöjligt att i tidsfristen på tre månader ta med väntetiden för nödvändiga yttranden från externa myndigheter. Flera byggnadstillsynsmyndigheter ansåg att det fanns en risk för en kraftig ökning av antalet negativa beslut om bygglov, om förutsättningarna för beviljande av bygglov inte verkar vara uppfyllda och man inte vill riskera att kommunen ställs inför ersättningskrav. Dessutom ansågs det vara dåligt att tyngdpunkten i tillsynen förskjuts till tillsyn under byggfasen och till efterhandskontroll, vilket är dyrt för alla parter. Nylands förbund föreslår i första hand att paragrafen stryks eller att tidsfristen görs smidigare genom att det möjliggörs en längre behandlingstid för krävande projekt. I vilket fall som helst krävs en tillräcklig övergångsperiod; en del föreslog två år. Också flera kommuner föreslog att garantin för behandlingstiden helt stryks ur propositionen. I praktiken fördröjs beviljandet av tillstånd ofta av att handlingarna är bristfälliga.

Riksdagens justitieombudsman påpekade att det i propositionsmotiven hänvisas till att tillståndsansökan ska vara fullständig. I propositionen anges dock inte när en tillståndsansökan jämte bilagor anses vara fullständig. Behandlingstiden verkar kategorisk och beaktar inte olika typer av ansökningar om bygglov och den tid det kan ta att få in utlåtande av myndigheter utanför kommunen. En förutsättning för att bestämmelsen ska vara genomförbar är att den är så tydlig och begriplig som möjligt.

Till följd av utlåtandena preciserades bestämmelser om när en ansökan anses ha anhängiggjorts och om beredskapen att behandla ansökningar. Det föreskrevs att behandlingstiden för ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi och för exceptionellt krävande byggprojekt skulle vara sex månader i stället för tre månader. Det

föreskrevs att kommunen på eget initiativ ska återbetala bygglovsavgiften, och sänkningen av avgiften med 20 procent ändrades så att den gäller varje månad, inte varje vecka. Hänvisningen till skadeståndslagen slopades. Det föreskrevs ett bemyndigande att utfärda förordning om beräkningen av tidsfristen.

Bemyndigandena att utfärda förordning i paragraferna 82 § om projekteringsuppgifters svårighetsklasser och 86 § om arbetsledningsuppgifters svårighetsklasser fick allmänt understöd i remissvaren.

95 § Den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet

I stället för en precisering av bygglagens paragraf om det huvudsakliga ansvaret för genomförandet önskade många företrädare för näringslivet att paragrafen upphävs helt. Det framgår inte av propositionen vem som ansvarar för underleverantörernas insatser. Det förblir likaså oklart vilket ansvar byggnadstillsynen har. Tolkningen och konsekvensbedömningen av paragrafen måste kompletteras till dessa delar. Kostnadseffekterna befaras ta form av försenade tidsplaner, dröjsmålsböter och fler rättsprocesser. Det befaras att antalet byggfel ökar när det är oklart vem som har ansvaret. Å andra sidan tvivlade man på entreprenörens vilja att ta på sig den huvudansvariga aktörens ansvar för genomförandet inklusive de kostnadseffekter rollen medför. Det önskades att paragrafen endast ska gälla förhållandet till byggnadstillsynen. I paragrafteksten bör det nämnas att ansvaret upphör i och med slutsynen.

Med anledning av utlåtandena upphävs bestämmelsen om den huvudsakliga aktörens ansvar för genomförandet. Därför måste omnämnandet av den huvudsakliga aktören i 71, 84, 93, 94, 109, 110 och 112 § strykas.

Ändringssökande 179, 181, 182 och 183 §

MaRa rf anser att de föreslagna ändringarna av rätten att anföra besvär är positiva och motiverade och att de kan anses göra planläggnings-, tillstånds- och besvärprocesserna smidigare. Bland andra Rakli och Finlands Näringsliv är av samma åsikt.

Bland annat styrelsen för Samfundet för trädgårdskonst, Tornedalens museum, Lapplands landskapsmuseum, NTM-centralerna och kommunerna motsatte sig den föreslagna begränsningen av besvärsrätten. De ansåg att begränsningen strider mot lagens allmänna syfte och försvagar möjligheterna att bevara värdefulla byggnader och kulturmiljöer. Dessutom misstänktes det strida mot Farokonventionen och grundlagen.

Enligt Miljörättsliga Sällskapet i Finland visar utredningarna om ändringssökande i planläggnings-, byggnads- och miljölagstiftningen (t.ex. Miljöministeriets rapporter 19/2013) att myndigheterna utövar sin rätt att söka ändring med eftertanke och att de besvär som anförs har framgång. Det visar att det genom ändringssökande som sker på initiativ av myndigheter är möjligt att undanröja beslut som är klart lagstridiga. Det ökar förvaltningens lagbundenhet och skapar rättssäkerhet. Mot denna bakgrund bör man förhålla sig kritiskt till de föreslagna inskränkningarna i rätten att söka ändring. Det är motiverat att museimyndigheternas rätt att söka ändring förblir så omfattande som möjligt, med beaktande särskilt av de försämringar av byggnadsskyddet som föreslås i utkastet och av att beslutsfattandet flyttas utanför planläggningsförfarandet och därmed också utanför den rätt att söka ändring som är knuten till planläggningen.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att myndigheternas besvärsrätt hör till den grundläggande strukturen för förvaltningsprocessen och tryggar tillgodoseendet av de olika samhälleliga intressena som en del av tillsynen över förvaltningens lagenlighet. Riksdagens justitieombudsman ansåg att vid den fortsatta beredningen av propositionen ska ministeriet i fråga om bestämmelserna om begränsning av besvärsrätten fästa särskild uppmärksamhet vid grundlagens bestämmelser om rätten att delta och de grundläggande miljö rättigheterna (2 § 2 mom., 14 § 4 mom. och 20 § i grundlagen), rättsskyddet (21 §) och förpliktelserna enligt Århuskonventionen. Justitieministeriet anser att de föreslagna ändringarna i besvärsrätten – till den del de inskränker möjligheterna att påverka – bör speglas mer detaljerat i förhållande till målen i grundlagen.

Remissvaren gav inte anledning till ändringar i besvärsrätten.

179 § Besvärsrätt i fråga om bygglov

Många kommuner och närings-, trafik- och miljöcentraler motsatte sig en inskränkning av besvärsrätten. Till exempel Esbo ansåg att en inskränkning av besvärsrätten i anknytning till skyddsobjekt inte är önskvärd med tanke på en hållbar utveckling eller värnandet om kulturarvet. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att ändringsförslaget borde ha motiverats närmare till den del museimyndighetens besvärsrätt i fråga om bygglov för nybyggnad har upphävts i fall där bygglovet förutsätter rivning av en värdefull byggnad som definieras närmare i bestämmelsen. Högsta förvaltningsdomstolen hänvisade i fråga om museimyndighetens besvärsrätt också till 182 § om besvärsrätt för rivningstillstånd, vars nuvarande 2 mom. motsvarar det nuvarande 179 § 2 mom. som beskrivs ovan.

Bland annat Åbo stad anser att det är ytterst problematiskt att museimyndighetens besvärsrätt slopas i fråga om byggnader som klassificerats som lokalt betydande. Värdeklassificeringen av byggnadsarvsobjekt har inte gjorts utifrån antagandet att byggnader som klassificerats som lokalt betydande är av mindre betydelse i kommunerna, på landskapsnivå eller på nationell nivå. De är mycket viktiga just lokalt, som en del av den regionala identiteten. Största delen av de byggnader som skyddas i kommunernas detaljplaner har fastställts vara av betydelse lokalt, vilket innebär att frågan berör en betydande del av vårt lands byggnadsarv. Museimyndighetens besvärsrätt bör också omfatta de kulturhistoriskt värdefulla byggnader som av någon anledning inte har skyddats genom plan eller speciallagstiftning. Den föreslagna formuleringen omfattar inte dessa byggnader. För att värna den byggda kulturmiljön och byggnadsarvet krävs det dessutom inventering, värdering och hantering av förändringar i områdena. Museimyndigheten bör ha kvar besvärsrätt i fråga om tillstånd att bygga, ändra och riva alla kulturhistoriskt värdefulla objekt.

Bland annat Senatfastigheter understödde ändringarna i besvärsrätten, eftersom de förtydligar lagen och gör byggnads- och tillståndprocesserna smidigare. Ändringarna i besvärsrätten understöddes också bland annat av Esbo bostäder. Företagarna i Finland anser att begränsningen av besvärsrätten har en påskyndande effekt på investeringsprocesserna. Suomen opiskelija-asunnot SOA ry och Finska Vindkraftsföreningen rf ansåg att begränsningen av besvärsrätten är välkommen, eftersom den påskyndar tillståndprocessen.

181 § Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd och 182 § Besvärsrätt i fråga om rivningstillstånd

En del av remissinstanserna kritiserade inskränkningen av besvärsrätten. Till exempel Esbo ansåg att en inskränkning av besvärsrätten i anknytning till skyddsobjekt inte är önskvärd med

tanke på en hållbar utveckling eller värnandet om kulturarvet. Bland andra Åbo stad ansåg att museimyndigheten bör ha kvar besvärsmålsrätt i fråga om tillstånd att bygga, ändra och riva alla kulturhistoriskt värdefulla objekt.

183 § Besvärsmålsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder

Enligt justitieministeriet återger propositionsutkastet inte närmare hur det planerade nya 183 § 2 mom. påverkar 183 § 1 mom. Det nya 2 mom. verkar utifrån sin ordalydelse avsevärt begränsa besvärsmålsrätten för dem som omfattas av besvärsmålsrätt enligt 1 mom. Exempelvis en kommunmedlem ska i fortsättningen inte ha besvärsmålsrätt i fråga om ett sådant tillstånd för miljöåtgärder som genomför en stads- eller generalplan som vunnit laga kraft.

MTK ansåg det viktigt att begränsningen av besvärsmålsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder är strängare inom ett generalplaneområde. Begränsningen av besvärsmålsrätten kan enligt MTK genomföras tydligt och entydigt genom att den första punkten i 183 § 1 mom. avgränsas till att gälla endast detaljplaneområden, vilket innebär att den som äger eller innehar en fastighet eller ett annat område bredvid eller mittemot har besvärsmålsrätt endast när tillståndet gäller ett detaljplaneområde. I ett generalplaneområde grundar sig besvärsmålsrätten då på 183 § 1 mom. 2 punkten i lagen. Det betyder att den har besvärsmålsrätt vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar, varvid det är mer sannolikt att besvären har klarare grunder och motiveringar.

6.4 Kommentarer om konsekvensbedömningarna

Riksdagens justitieombudsman konstaterade att museilagen (314/2019) förutsätter att museerna med regionalt ansvar främjar värnandet om kulturmiljön och ansåg att propositionens konsekvenser särskilt för skötseln av museimyndigheternas lagstadgade uppgifter i fråga om utveckling och vård av kulturmiljön och i synnerhet den byggda miljön bör utredas och att målen i Farokonventionen, som trädde i kraft i Finland 2017, om att stärka kopplingen mellan kulturarv, livskvalitet, identitet och hållbar utveckling i samhället bör beaktas.

6.5 Särskilda frågor

Vilka ekonomiska konsekvenser bedömer du att de föreslagna ändringarna har för den aktör som du representerar?

Byggherrarna och industrin ansåg att en smidigare byggprocess och minskad administrativ börda har positiva ekonomiska konsekvenser. Å andra sidan bedömer kommunerna att propositionen ökar kostnaderna, höjer tillståndsavgifterna med upp till 30–45 procent, flyttar tyngdpunkten i tillsynen från framförhållning till tillsyn under byggfasen och bromsar upp tillgången till syneförrättningar. Efterhandskontrollen ökar kostnaderna för alla parter. Också antalet negativa beslut beräknas öka. Rivning av byggnader som saknar bygglov och de tvångsmedel som föregår detta ökar arbetet. Tillgången på personalresurser är också ett problem.

Kraven på informationsmodellering i bygglagen måste vara obligatoriska för att byggbranschens produktivitet ska kunna förbättras och verksamheten effektiviseras.

Energibolagen ansåg att styrningen av användningen av fastighetsspecifika uppvärmningslösningar på det föreslagna sättet har betydande negativa ekonomiska konsekvenser inte bara för energibolagen utan också för städernas livskraft i vidare

bemärkelse. Om det finns två uppvärmningsformer med samma utsläpp, hoppas man på konkurrensneutralitet som inte snedvrider marknaden. Det önskades att utsläppsdatabasen uppdateras i fråga om fjärrvärme och fjärrkyla så att den motsvarar den faktiska utsläppsutvecklingen. Konsekvenserna för hela fjärrvärmebranschen är enligt en grov uppskattning miljoner euro per år beroende på mängden nybyggen. Den omsättning som fjärrvärmebranschen förlorar under byggnadernas livscykel uppgår till hundratals miljoner.

En del av remissinstanserna anser att det är en risk om Finland halkar efter när det gäller hållbarhetsprofilen. Man hoppades att ändringarna skulle främja byggandets klimatpåverkan. En mer omfattande klimatdeklaration ökar kostnaderna och tidsåtgången, men är en nödvändig del av ett projekts planeringsfas. Om koldioxidhandavtrycket skulle rapporteras i så stor utsträckning och regelmässigt som möjligt, skulle det utgöra ett starkt incitament att inom byggandet utveckla nya innovationer som binder koldioxid och reparerar miljön. UPM och trävaruindustrin ansåg att införandet av koldioxidhandavtryck och koldioxidfotavtryck i bygglagen skapar nya ekonomiska möjligheter för skogsindustrin och träbyggandet. Koldioxidhandavtrycket ökar avsättningen av produkter med anknytning till träbyggande. Genom de referenser som erhålls på hemmamarknaden förbättras på medellång sikt produkternas exportpotential.

Kommunerna ansåg också att det var ett problem att begränsa antalet byggnader på byggplatserna endast genom planläggning, eftersom det ökar kostnaderna för dem och tar lång tid. Dessutom måste strandområden som ska detaljplaneras möjligen beläggas med byggförbud för den tid planen bereds, varvid allt byggande i områdena i fråga kan vara förhindrat i årtal.

Närings-, trafik- och miljöcentralerna bedömer att en inskränkning av besvärsrätten kan leda till att antalet framställningar om byggnadsskydd ökar.

Kommentarer till 156 b § i miljöskyddslagen

En del av remissinstanserna anser att ändringsförslaget är motiverat och klagande. I flera utlåtanden framfördes det att det bör krävas bygglov för att sanera och förnya avloppsvattensystemen. Det lyftes också fram synpunkter som gäller bland annat miljöskydd, likabehandling, enhetliga förfaranden, kommunernas byggnadsordningar samt bruks- och underhållsanvisningar. I fråga om ändringens konsekvenser framhölls myndigheternas resurser, förhands- och efterhandskontrollen samt tillämpningen av miljöskyddslagens förbud mot förorening av grundvattnet. Utifrån remissvaren har motiveringen till 156 b § i miljöskyddslagen setts över i fråga om bruks- och underhållsanvisningarna för byggnader.

7 Specialmotivering

7.1 Bygglagen

17 §. Byggnadsordning. Efter det att bygglagen antogs har förhållandet mellan 17 §, som gäller byggnadsordningen, och 42 §, som gäller gränsen för tillståndsplikt för byggande, orsakat förvirring. Enligt remissvaren står det som i 17 § 2 och 3 mom. föreskrivs om byggnadsordningen i strid med 42 § i bygglagen. De behöver därför ändras.

Kommunen kan inte i sin byggnadsordning bestämma att tröskeln för bygglov ska skärpas i ärenden som avses i 42 § 1 mom. i bygglagen, även om kommunen anser att ett byggprojekt har mer än obetydliga konsekvenser för områdesanvändningen, stadsbilden, landskapet,

kulturarvet eller miljöaspekterna, att byggandet förutsätter myndighetstillsyn för säkerställande av att de väsentliga tekniska kraven uppfylls eller att byggnadstillsynen behöver övervaka uppförandet av byggnadsobjektet med tanke på det allmänna intresset.

I situationer som avses i 42 § 2 mom. i bygglagen får kommunen i sin byggnadsordning avgöra hurdant byggande som inte kräver tillstånd. I en byggnadsordning kan det bestämmas till exempel om byggande av bryggor, vågbrytare eller inhägnader, ändring av färgsättning på byggnadens fasad eller tak, placering av luftvärmepumpar, solfångare eller solpaneler, installation av skyltar, markiser eller balkongglas som monteras på fasaden, delning eller sammanslagning av lägenheter, stationär placering av husvagn eller husbåt eller placering av en ny skidlift på ett område som redan anvisats för sport eller motsvarande vid planering av områdesanvändningen.

I en byggnadsordning kan det till exempel bestämmas att det på ett område för fritidsbostäder får byggas en fritidsbostad med en enda bostad vars våningsyta är högst 150 kvadratmeter och som får ha högst två våningar. Däremot kan man inte i en byggnadsordning till exempel begränsa antalet ekonomibyggnader eller bestämma att en ekonomibyggnad ska vara minst 30 kvadratmeter, så att den blir tillståndspliktig. Det är ändamålsenligt att begränsa exempelvis ekonomibyggnadernas storlek och antal genom en plan, inte genom en byggnadsordning.

Till 17 § 2 mom. i bygglagen fogas en hänvisning till 42 § 1 mom. i bygglagen. Även om utgångspunkten är att det i paragrafer endast ska hänvisas till paragrafer som kommer tidigare i lagen, måste man i detta fall för tydlighetens skull identifiera en paragraf som kommer först senare för att kapitlen i lagen ska förbli i logisk ordning. I byggnadsordningen kan det meddelas endast sådana föreskrifter som förutsätts av de lokala förhållandena och som gäller ett planmässigt och lämpligt byggande, beaktande av kultur- och naturvärden samt skapande och bevarande av en bra livsmiljö och som inte ändrar den i 42 § 1 mom. föreskrivna tröskeln för bygglov.

Det föreslås att 17 § 3 mom. i bygglagen ändras så att föreskrifterna i byggnadsordningen kan gälla tillståndspliktigt byggande när det är fråga om byggplatsen för ett byggnadsobjekt, byggnadens storlek och placering samt anpassningen av byggnaden till miljön. I fråga om annat byggande än tillståndspliktigt byggande kan föreskrifterna i byggnadsordningen gälla bland annat byggsättet, planteringar, inhägnader, vården av den byggda miljön samt ordnandet av vatten och avlopp. Föreskrifterna i byggnadsordningen kan gälla såväl uppförande av nya byggnader som reparationer och ändringar. Föreskrifterna kan naturligtvis gälla utvidgningar och utökning av det utrymme som räknas till byggnadens våningsyta, eftersom också dessa är byggande.

Föreskrifterna i byggnadsordningen kan också gälla det avstånd från gränsen mot grannen som hänför sig till byggnadsobjektens brandsäkerhet. Bestämmelsen gäller till exempel grilltak och biltak, där man vid placeringen av dem kan iaktta ett avstånd på till exempel fyra meter från gränsen mot grannen. När det gäller brandfarliga byggnader, såsom rökbastur, kan avståndet från gränsen mot grannen vara till exempel sexton meter.

38 §. Byggnaders koldioxidsnålhet. I 1 mom. föreslås bestämmelser om ett nytt väsentligt tekniskt krav på byggande, enligt vilket den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att byggnaden på det sätt som användningsändamålet förutsätter projekteras och uppförs så att den är koldioxidsnål. Med en koldioxidsnål byggnad avses till exempel en byggnad med ett koldioxidfotavtryck som under livscykeln är litet och underskrider det eventuella gränsvärde för koldioxidfotavtrycket som fastställts för byggnaden. Dessutom ska i koldioxidsnålhet som en väsentlig del ingå byggnadens koldioxidhandavtryck, det vill säga ökandet av eventuella

klimatfördelar genom projektering och byggande. Det väsentliga tekniska kravet på byggnaders koldioxidsnålhet gäller enligt propositionen endast nya byggnader. Kraven ska inte gälla andra byggnadsobjekt. Byggnader och byggnadsobjekt, koldioxidfotavtryck och koldioxidhandavtryck samt en byggnads livscykel definieras närmare i 2 § i bygglagen.

Enligt förslaget ska den som påbörjar ett byggprojekt se till att en klimatdeklaration utarbetas. Med den som påbörjar ett byggprojekt avses den person eller aktör i vars namn de olika tillstånden för byggande söks, alltså i praktiken oftast byggherren eller den som beställt objektet. Om inte den som påbörjar ett byggprojekt själv har tillräcklig sakkunskap för att utarbeta en klimatdeklaration, kan en utomstående expert bemyndigas att göra det. Det är viktigt att den som påbörjar ett byggprojekt beaktar att bedömningen och styrningen av koldioxidsnålhet kräver byggnadsteknisk förståelse samt kompetens i fråga om användningen av byggmaterial och produkternas livscykelegenskaper. Bedömningen kräver också kännedom om metodiken och standarderna för livscykelberäkningen.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket från byggnader och byggplatser ska rapporteras i den klimatdeklaration som utarbetas för slutsynen enligt 122 §. Samtidigt slopas kravet på att en klimatdeklaration ska läggas fram vid ansökan om bygglov. Det är motiverat att utarbeta en klimatdeklaration först när projektet är klart, eftersom det vid tidpunkten för slutsynen finns exakta uppgifter att tillgå om mängden material som används i byggnaden och materialets kvalitet samt om koldioxidfotavtrycket från de produkter som använts i projektet. I och med den föreslagna ändringen elimineras de osäkerhetsfaktorer i beräkningen av koldioxidsnålhet som hänför sig till bygglovsfasen, behovet av detaljerad information och behovet av att uppdatera deklarationen. Trots den föreslagna ändringen accentueras projekterings betydelse för koldioxidsnålt byggande, eftersom man i projekteringsfasen effektivast kan påverka projektets koldioxidsnålhet och kostnader. Det rekommenderas att en metod för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet används som stöd för projekteringen. Likaså stöder uppgörandet av en förteckning över byggprodukter på huvudritningsnivå som en del av bygglovets projektering av en byggnad så att den är koldioxidsnål.

Enligt 1 mom. ska också byggplatsens koldioxidfotavtryck och koldioxidhandavtryck rapporteras i klimatdeklarationen. Gränsvärdena ska dock inte omfatta byggplatsens koldioxidfotavtryck, eftersom den som påbörjar ett byggprojekt inte själv direkt kan påverka grundläggningsförhållandena för sin tomt. Information om byggplatsens koldioxidfotavtryck och koldioxidhandavtryck skapar nya möjligheter att beakta byggandets klimatpåverkan bland annat i planläggningen. Koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket ska rapporteras separat i klimatdeklarationen, eftersom gränsvärdena endast gäller koldioxidfotavtrycket. Koldioxidhandavtrycket får inte dras av från koldioxidfotavtrycket.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att det i momentet anges närmare vilka nya byggnader som omfattas av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration. En klimatdeklaration ska enligt förslaget utarbetas för följande nya byggnader:

- 1) radhus,
- 2) flervåningsbostadshus,
- 3) kontorsbyggnader och hälsovårdscentraler,

4) affärsbyggnader, varuhus, köpcentrum, butiksbyggnader, butikshallar, teatrar, opera-, konsert- och kongresshus, biografer, bibliotek, arkiv, museer, konstgallerier och utställningshallar,

5) inkvarteringsbyggnader, hotell, internat, servicehus, äldreboenden och vårdinrättningar,

6) undervisningsbyggnader och daghem,

7) idrottshallar,

8) sjukhus, och

9) lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter.

Det föreslås att de byggnader för vilka det ska utarbetas en klimatdeklaration minskas från den nivå som anges i bygglagen och i regeringens proposition (RP 139/2022 rd).

En betydande ändring jämfört med 2023 års bygglag är att skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration i och med förslaget slopas i fråga om fristående småhus och byggnader som genomgår en större renovering. Som fristående småhus betraktas enligt 4 § i miljöministeriets förordning om nya byggnaders energiprestanda (1010/2017) små bostadshus i användningskategori 1a–1c: fristående småhus och byggnader som utgör en del av ett kedjehus. Som småhus betraktas bostadshus med 1–2 bostäder, parhus samt med småhus jämförbara fristående bostadsbyggnader. Det är dock i fortsättningen möjligt att frivilligt utarbeta en klimatdeklaration också för småhus med hjälp av en metod för beräkning av koldioxidsnålhet. Metoden lämpar sig också för frivillig användning vid större renoveringar.

Grunden för den föreslagna avgränsningen av tillämpningsområdet är de gränsvärden för E-talet som anges i 4 § i förordningen om nya byggnaders energiprestanda: för byggnader, med undantag för småhus för vilka ett gränsvärde för E-talet har fastställts, ska det också utarbetas en klimatdeklaration. I propositionen föreslås det med avvikelse från denna huvudregel att en del av de byggnader inkluderas för vilka en energiutredning ska göras, men som inte omfattas av gränsvärdena för E-talet. Det är fråga om sådana byggnader i kategori 9 som avses i 4 § i förordningen om nya byggnaders energiprestanda. Avsikten med denna utvidgning är att beakta den skyldighet att beräkna koldioxidfotavtrycket som ingår i ändringen av direktivet om byggnaders energiprestanda och som i det inledande skedet lär gälla alla byggnader på över 1 000 kvadratmeter, såsom lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar. Samtidigt börjar byggnader med betydande koldioxidfotavtryck omfattas av gränsvärdesstyrningen för koldioxidsnålhet och fås också värdefull information om dessa byggnaders typiska koldioxidfotavtryck.

Enligt propositionen ska en klimatdeklaration utarbetas för nya lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter. Om det är fråga om en ny lagerbyggnad, trafikbyggnad, simhall eller ishall med en uppvärmd nettoarea på under 1 000 kvadratmeter, ska det inte krävas att en klimatdeklaration utarbetas och inget gränsvärde ska gälla för byggnaden. Med trafikbyggnader avses bland annat byggnader som är avsedda för trafik- och transportsektorn. I kategori 9 i 4 § i förordningen om nya byggnaders energiprestanda nämns separat livsmedelsaffärer på under 2 000 kvadratmeter. Livsmedelsaffärer ska räknas som affärsbyggnader (4 punkten), för vilka det således ska utarbetas en klimatdeklaration och göras upp en förteckning över byggprodukter även om de skulle underskrida gränsen på 1 000

kvadratmeter. Enligt propositionen ska inga andra nybyggnader som ingår i nämnda kategori 9 omfattas av skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration, vilket innebär att det inte ska krävas någon klimatdeklaration till exempel för flyttbara byggnader. Med flyttbara byggnader avses på det sätt som föreskrivs i 2 § 23 punkten i förordningen om nya byggnaders energiprestanda flyttbara byggnader som är avsedda för tillfälligt bruk. Sådana är till exempel baracker och arbetsbodur. I förslaget följer den gräns på 1 000 kvadratmeter som anges i 9 punkten den gräns för skyldigheten att beräkna koldioxidfotavtrycket som följer av det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda. Ändringarna i det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda presenteras närmare i avsnitt 2.1 som en del av bedömningen av nuläget.

Samtidigt föreslås det att 2 mom. preciseras så att skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration inte ska gälla reparationer och ändringar, utökning av det utrymme som räknas till våningsytan eller utvidgning av en byggnad. De byggnader för vilka en klimatdeklaration ska utarbetas anges direkt i 1 mom. Skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration gäller i princip inga andra byggnader, såsom byggnader som enligt 37 § i bygglagen inte ska projekteras och uppföras som nära-nollenergibyggnader.

Enligt 2 mom. ska beräkningen av koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket omfatta byggnadens hela livscykel. Koldioxidfotavtrycket påverkas till exempel av de organiska och fossila växthusgasutsläpp och den reduktion av koldioxid som orsakas av tillverkningen av byggprodukter, byten av byggprodukter, hanteringen och slutförvaringen av bygg- och rivningsavfall, transporterna av byggprodukter samt bygg- och rivningsavfall, den energi som förbrukas på byggarbetsplatsen och den energi som förbrukas under beräkningsperioden för en byggnads brukstid. I beräkningen av koldioxidhandavtrycket ingår för sin del i huvudsak sådana klimatfördelar i anslutning till byggmaterial för bedömning av vilka det finns beräkningsregler i EN-standarder, till exempel nettofördelar av återanvändning eller materialåtervinning av byggprodukter (enligt EN 15804), organiska kollager för trävaror från skog som skötts på ett hållbart sätt eller långvariga tekniska kollager av industriellt avskild koldioxid (enligt EN 16449 och ISO 14067) samt karbonatisering av cementbaserade produkter (enligt EN 16757). Dessutom kan det överskott av förnybar energi som producerats i en byggnad räknas som en del av koldioxidhandavtrycket, om det därigenom blir möjligt att undvika större utsläpp av energi som fås från nätet. Beräkningen ska endast omfatta sådana positiva climateffekter som inte skulle uppstå om byggprojektet inte genomfördes. En byggnads koldioxidhandavtryck kan till exempel inte ökas genom köp av klimatkompensation på marknaden. Inte heller kan bättre lösningar för energieffektivitet än normalt öka projektets koldioxidhandavtryck. Koldioxidfotavtrycket rapporteras separat från koldioxidhandavtrycket så att koldioxidhandavtryckets delfaktorer inte räknas samman och de dras inte heller av från koldioxidfotavtrycket. Avsikten är att närmare bestämmelser om omfattningen av rapporteringen om koldioxidhandavtrycket ska utfärdas i miljöministeriets förordning om klimatdeklaration för byggnader.

En metod för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet ska enligt 2 mom. användas vid beräkningen, och närmare bestämmelser om metoden utfärdas genom förordning av miljöministeriet. Genom att ålägga en skyldighet att använda en metod för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet säkerställs det att beräkningen är tillförlitlig och enhetlig, att resultaten är så jämförbara som möjligt och att beräkningsmetoden kan användas fritt och är fritt tillgänglig för olika aktörer inom branschen.

Utgångspunkten för metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet är EU:s gemensamma Level(s)-metod samt europeiska standarder för hållbart byggande, såsom serien EN 15643, EN 15978 och EN 15804. Livscykelfaserna anges i standarden EN 15643-2, av

vilka största delen också ska ingå i metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet. Metoden för beräkning av koldioxidsnålhet ska naturligtvis uppfylla de ramvillkor och direkta krav som ingår i det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda och som har behandlats närmare som en del av bedömningen av nuläget i avsnitt 2.1. I beräkningen av nya byggnaders koldioxidsnålhet ingår tillverkning av byggprodukter, transport av byggprodukter till byggarbetsplatsen och åtgärder på byggplatsen, energiförbrukningen i den färdiga byggnaden och utbyte av byggprodukter under beräkningsperioden samt i sinom tid rivning samt transport och behandling av rivningsmaterial. Rivningsarbeten och avfallshantering i fråga om en gammal byggnad eller konstruktion som eventuellt rivs före uppförandet av en ny byggnad ska också, inklusive dess nackdelar och eventuella fördelar för klimatet, ingå i beräkningen av byggplatsen.

Enligt 2 mom. ska vid beräkningen användas uppgifterna i den nationella utsläppsdatenbanken eller andra uppgifter om miljöegenskaper enligt en beräkningsmetod. Detta är viktigt för att säkerställa att beräkningen är tillförlitlig och enhetlig. Genom att vid beräkningen använda den nationella utsläppsdatenbanken kan man säkerställa att de uppgifter om utsläpp som används vid beräkningen kan användas fritt och är fritt tillgängliga för olika aktörer inom branschen. Enligt 15 § i bygglagen ska Finlands miljöcentral förvalta en nationell utsläppsdatabas som ska innehålla vid beräkningen av byggnaders och byggplatsers koldioxidsnålhet behövliga allmänna uppgifter om koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket. Enligt propositionen kan vid beräkningen utöver uppgifterna i den nationella utsläppsdatenbanken användas också andra uppgifter om miljöegenskaper enligt en beräkningsmetod. Som sådana uppgifter ska betraktas de tekniska uppgifter om miljöegenskaper hos en byggprodukt som fastställts med hjälp av en allmänt godkänd enhetlig metod. Vid beräkningen kan således som tillverkarspecifika uppgifter användas till exempel de uppgifter enligt standard EN 15804+A2 som anges i en miljövarudeklaration (Environmental Product Declaration, EPD). De uppgifter som ska lämnas på basis av EU:s byggproduktförordning (305/2011/EU) och i synnerhet på basis av eventuella revideringar av den kan användas när koldioxidfotavtrycket i framtiden inkluderas i harmoniserade produktstandarder som en sådan ny egenskap hos en byggprodukt som ska anmälas. Sådana tillverkarspecifika uppgifter bör anses vara tillförlitliga och ändamålsenliga, eftersom de grundar sig på en livscykelanalys och en standardiserad metod och ger jämförbara uppgifter om den tillverkade produktens eller produktgruppens miljöeffekter, såsom deras koldioxidfotavtryck. I propositionen görs ingen geografisk avgränsning för standardernas ursprung, såsom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Turkiet, eftersom avsikten är att möjliggöra också användning av produktspecifika miljövarudeklarationer som baserar sig till exempel på standarden ISO 21930.

Enligt 3 mom. ska beräkningen av koldioxidsnålhet separat omfatta de nya och återvinningsbara byggnads- och teknikdelar som ingår i byggnader och byggplatser. Enligt förslaget ska materialspecifikationen enligt 39 § i bygglagen ersättas med en förteckning över byggprodukter, och bestämmelsen tas in som en del av 38 § som gäller koldioxidsnålhet. Utöver att den materialspecifikation som föreskrivs i 39 § i bygglagen slopas helt föreslås det att också förteckningens omfattning och innehåll minskas jämfört med den nivå som föreskrivs i den gällande lagen och som föreslås i regeringens proposition (RP 139/2022 rd). Enligt förslaget ska skyldigheten att göra upp en förteckning över byggprodukter begränsas till endast sådana nya byggnader för vilka det i enlighet med 1 mom. ska utarbetas en klimatdeklaration. Begränsningen av klimatdeklarationens tillämpningsområde behandlas ovan.

Det föreslås att det till 3 mom. fogas en bestämmelse om att den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att det för en byggnad som avses i 1 mom. i bygglovsfasen görs upp en förteckning över byggprodukter på minst huvudritningsnivå, som också i fråga om väsentliga ändringar

ska uppdateras för slutsynen av byggnaden. En förteckning över byggprodukter ska göras upp, om en klimatdeklaration ska utarbetas för byggnaden. Förteckningen över byggprodukter ska innehålla uppgifter på huvudritningsnivå om i byggnaden och på byggplatsen använda byggprodukter som ingår i områdesdelar, konstruktionsdelar och moduler. Den uppdaterade förteckningen över byggprodukter ska vid tidpunkten för slutsynen innehålla uppgifter också om mängden återanvända och från annat håll överblivna byggprodukter samt om återvunnet material som har använts för tillverkning av de byggnadsdelar som ingår i förteckningen över byggprodukter. Förteckningen är en förutsättning för bygglov, och därför ska byggnadstillsynsmyndigheten ha till uppgift att kontrollera att den har upprättats på behörigt sätt. Om inte den som påbörjar ett byggprojekt själv har tillräcklig sakkunskap för att göra upp en förteckning över byggprodukter, kan en utomstående expert bemyndigas att göra det.

Förteckningen över byggprodukter ska till skillnad från klimatdeklarationen lämnas in redan när bygglov söks, i synnerhet eftersom förteckningen över byggprodukter i undantagsfall ska kunna utnyttjas för att trygga nödvändigt byggande enligt beredskapslagen (1552/2011), framför allt med tanke på tillstånd till inköp av byggprodukter. Att en bedömning görs i bygglovsfasen stöder också projekteringen av en byggnad så att den blir koldioxidsnål. I miljöministeriets förordning om planer och utredningar som gäller byggande (216/2015) föreskrivs det om innehållet i beskrivningar på huvudritningsnivå. Huvudritningar som utarbetats enligt den förordningen innehåller största delen av basuppgifterna om produkterna, om ritningarna baserar sig på en sådan modell för bygglovsfasen som utarbetats med de informationsmodellprogram som oftast används. Till övriga delar finns till exempel andra handlingar som krävs för bygglov, till exempel uppgifter i energiutredningen för en byggnad, tillgängliga. Miljöministeriet har också utfärdat anvisningar om planer för byggande och om de utredningar som ska fogas till tillståndsansökan (YM3/601/2015).

Enligt förslaget ska förteckningen över byggprodukter uppdateras i fråga om sådana väsentliga ändringar som gjorts under byggtiden för slutsynen av byggnaden. Väsentliga ändringar kan till exempel orsakas av förändringar i antalet byggprodukter i upphandlingsskedet eller på byggplatsen. En uppdatering av förteckningen över byggprodukter gör det möjligt att få mer detaljerad information om de produkter som används i byggnaden, vilket för sin del främjar återanvändning av byggnadsdelar och återvinning av byggmaterial. Förteckningen över byggprodukter stöder också påvisandet av produktkvalificering när projektet är slutfört och eventuellt också användningen och underhållet av byggnaden under användningstiden. Förteckningen stöder också verifieringen av att gränsvärdet för koldioxidsnålhet underskrids i samband med slutsynen eftersom den är ett slags lista över källuppgifter. En korrekt uppdatering av förteckningen över byggprodukter kan verifieras genom att det med stöd av 118 § i bygglagen anges att den ansvariga för byggfasen som det avtalats om i bygglovet eller vid det inledande mötet ska göra en anteckning i sammandraget av inspektionsprotokollet för bygget om att byggnadsarbetet motsvarar det som anges i förteckningen över byggprodukter.

En byggnad eller en del av den får enligt 122 § i bygglagen inte tas i bruk förrän byggnadstillsynsmyndigheten vid slutsynen har godkänt den för ibruktagande. Enligt vad som föreslås i denna proposition ska också 122 §, som gäller slutsyn, ändras så att det till paragrafen som en ny punkt fogas en bestämmelse om att slutsyn kan förrättas när den som påbörjat byggprojektet har meddelat byggnadstillsynsmyndigheten att förteckningen över byggprodukter enligt 38 § har uppdaterats.

Det föreslås att det till 4 mom. fogas ett bemyndigande att utfärda förordning om förteckningen över byggprodukter, eftersom bemyndigandet att utfärda förordning om materialspecifikation slopas i 39 §. Enligt förslaget ska närmare bestämmelser om metoden för

beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet, om de uppgifter som ska användas vid beräkningen och om rapporteringen av utgångsuppgifter och resultaten av beräkningen, om utarbetandet och uppdateringen av en klimatdeklaration och om förteckningen över byggprodukter få utfärdas genom förordning av miljöministeriet. Avsikten är att närmare bestämmelser om förteckningen över byggprodukter ska utfärdas genom samma förordning av miljöministeriet i vilken det föreskrivs om klimatdeklaration för byggnader och beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet.

38 a §. *Gränsvärde för koldioxidfotavtrycket.* I paragrafen föreslås bestämmelser om gränsvärden för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader. I propositionen föreslås det för tydlighetens skull att gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad avskiljs till en ny 38 a §. Den författningsstyrning som baserar sig på gränsvärden gäller i första hand uppförande av nya byggnader, eftersom mängden utsläpp som uppkommer i början av en byggnads livscykel är betydande och det är viktigt att göra utsläppsminskningar omedelbart för att bekämpa klimatförändringarna.

Enligt 1 mom. får koldioxidfotavtrycket från en byggnad inte överskrida det gränsvärde som enligt användningskategori anges för byggnader som avses i 38 § 1 mom. 1–9 punkten. Förslaget baserar sig i stort på samma utgångspunkter som de som anges i regeringens proposition till riksdagen med förslag till bygglag och till vissa lagar som har samband med den (RP 139/2022 rd). Utgångspunkten för det föreslagna fastställandet av tillämpningsområdet för gränsvärdena är fortfarande de gränsvärden för E-talet som anges i miljöministeriets förordning om nya byggnaders energiprestanda (1010/2017): för byggnader, med undantag för fristående småhus (kategorierna 1a–1c), för vilka det i 4 § i den förordningen har föreskrivits ett gränsvärde för E-talet (kategorierna 1d–8), föreskrivs också gränsvärden för koldioxidfotavtrycket enligt användningskategori. I propositionen föreslås det dock att också vissa av de byggnader som avses i kategori 9 ska omfattas av gränsvärdestyrningen. Sådana byggnader är nya lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter. Om en nybyggnad som hör till kategori 9, såsom en lagerbyggnad eller en ishall, är under 1 000 kvadratmeter, ska den enligt propositionen dock inte omfattas av gränsvärdet. Däremot föreslås det inga gränsvärden för andra byggnader som hör till kategori 9 i 4 § i miljöministeriets förordning om nya byggnaders energiprestanda, såsom flyttbara byggnader. Den föreslagna gräns på 1 000 kvadratmeter som anges för kategori 9 följer den gräns för skyldigheten att beräkna koldioxidfotavtrycket som följer av det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda. Livsmedelsaffärer ska räknas som affärsbyggnader (4 punkten) och därför ska de omfattas av gränsvärdet oberoende av om de överskrider eller underskrider den uppvärmda nettoarean på 1 000 kvadratmeter. Ändringarna i det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda presenteras ovan i avsnitt 2.1 som en del av bedömningen av nuläget.

Närmare bestämmelser om gränsvärdena utfärdas genom förordning av statsrådet. Ett underskridande av gränsvärdet visas i sista hand i den klimatdeklaration som utarbetas för slutsynen enligt 122 §. Byggnadstillsynsmyndigheten ska ha i uppgift att kontrollera att det gränsvärde som beräknats för byggnaden underskrids. Då säkerställs det också att kommunens tillstånd eller godkännande har erhållits för eventuella avvikelser under genomförandet. Avvikelserna ska antecknas i sammandraget av inspektionsprotokollet.

Samtidigt föreslås i 1 mom. en precisering om att gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket inte ska gälla reparationer och ändringar, utökning av det utrymme som räknas till våningsytan eller utvidgning av en byggnad.

I 117 § 1 mom. i bygglagen föreskrivs det om avvikelser från en beskrivning under byggnadsarbetet. Byggnadsinspektören eller en annan tjänsteinnehavare som kommunen utsett att sköta byggnadsinspektörens uppgifter kan under byggnadsarbetet ge samtycke till avvikelser från de beskrivningar som godkänts i tillståndsbeslutet, om inte avvikelserna med hänsyn till dess art och de bestämmelser och föreskrifter som gäller tillståndsprövning innebär en väsentlig ändring av tillståndet eller påverkar grannarnas ställning. Små avvikelser kan till exempel vara små överskridanden av gränsvärdet som beror på svårförutsebara ändringar i byggprojektets beskrivningar från fall till fall. Sådana mindre avvikelser kan orsakas till exempel av överraskande ändringar i anslutning till anskaffningen av byggprodukter. Enligt 117 § 2 mom. i lagen ska, om avvikelserna från de beskrivningar som godkänts i tillståndsbeslutet med hänsyn till dess art och bestämmelserna om tillståndsprövning innebär en väsentlig ändring av tillståndet eller påverkar grannarnas ställning, för avvikelserna från beskrivningen ansökas om bygglov hos byggnadstillsynsmyndigheten. I 59 § i bygglagen föreskrivs det om tillstånd till mindre undantag i samband med bygglov och slutsyn och i 57 § om undantagslov.

Gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket ska beaktas redan i början av projekteringen av byggnaden, eftersom de viktigaste lösningarna i fråga om projektets koldioxidsnålhet fattas i projekteringsfasen, och enbart en konstaterande beräkning av koldioxidfotavtrycket i slutfasen inte nödvändigtvis garanterar att kravet uppfylls. Det ska säkerställas att gränsvärdet underskrids när projekterings- och byggnadsarbetet framskrider, så att slutresultatet uppfyller det föreskrivna kravet. Det rådande tillvägagångssättet i byggprojekt där den som ansöker om bygglov har satt upp frivilliga målnivåer för koldioxidfotavtrycket är att beakta dem genast från början av projekteringsarbetet och att precisera beräkningen när byggnads- och specialprojekteringen framskrider. Syftet med gränsvärdena är uttryckligen att styra lösningarna för projekteringen och genomförandet till koldioxidsnålt byggande och koldioxidsnåla byggnader.

Ett underskridande av gränsvärdena kan verifieras genom att det med stöd av 118 § i bygglagen anges att den ansvariga för byggfasen som det avtalats om i bygglovets eller vid det inledande mötet, till exempel den ansvariga arbetsledaren för byggnadsarbetena eller någon annan yrkesutbildad person, ska göra en anteckning i sammandraget av inspektionsprotokollet för bygget om att byggnadsarbetet motsvarar det som anges i klimatdeklarationen och att det gränsvärde som uppställts för byggnadstypen underskrids. I inspektionsprotokollet ska det antecknas en motiverad anmärkning, om byggnadsarbetet avviker från bestämmelserna om byggande.

I 2 mom. föreskrivs det också om de utgångspunkter som definierar fastställandet av gränsvärden. Vid fastställandet av gränsvärden är det viktigt att gränserna är genomförbara i byggandet utan att orsaka oskäligen ekonomiska eller andra svårigheter, att bestämmelserna om gränsvärden behandlar olika aktörer tillräckligt jämnt i olika situationer i byggandet och att de eftersträfvade utsläppsminskningarna uppnås genom fastställandet av gränsvärden. Till paragrafen fogas som ett förtydligande ett omnämnande av att gränsvärdena inte omfattar koldioxidfotavtrycket från byggplatsen delvis på grund av ovannämnda omständigheter. Samtidigt lyfter man av informativa skäl fram den grundläggande principen för livscykelberäkningen, det vill säga att byggnadens eller byggplatsens koldioxidhandavtryck inte ska dras av från koldioxidfotavtrycket. Utgångspunkten är fortfarande att gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket från byggnader ska basera sig på förbrukningen av energi och material under byggnadernas kalkylerade livscykel.

Samtidigt föreslås det att till paragrafen fogas en grundläggande bestämmelse som hänför sig till bemyndigandet att utfärda förordning, enligt vilken man vid fastställandet av

gränsvärden kan beakta sådana särskilda situationer där det på grund av särdrag i anslutning till byggnaden, dess användningsändamål eller den plats där den är belägen eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt 29 § i lagen är särskilt svårt att underskrida gränsvärdena. Tillägget gör det till exempel möjligt att beakta sådana särskilda situationer där det framkommer ett behov av att skilja åt gränsvärden både enligt byggnadens användningskategori och enligt dess övriga särdrag, till exempel större höjd än vanligt, läge på ett bullerområde, detaljplanens form- eller fasadkrav, flexibilitet eller flyttbarhet. I vissa fall kan till exempel brandsäkerheten förutsätta betydande användning av tilläggsmaterial eller tillägssystem. Dessa kan ha avsevärda produktrelaterade utsläppsverknningar för vissa byggnadstyper och byggnadshöjder.

39 §. Byggnaders livscykelegenskaper. Paragrafens 2 mom. ändras så att skyldigheten att upprätta en materialspecifikation slopas. Materialspecifikationen ersätts helt och hållet med en förteckning över byggprodukter, om vilken det föreskrivs närmare i 38 § som gäller byggnaders koldioxidsnålhet. Samtidigt föreslås det att tillämpningsområdet för skyldigheten att göra upp en förteckning över byggprodukter som ersätter materialspecifikationen och kraven på förteckningens innehåll inskränks jämfört med vad som föreskrivs i bygglagen och vad som föreslås i regeringens proposition (RP 139/2022 rd). I och med förslaget slopas skyldigheten att i en separat materialspecifikation noggrant räkna upp materialen i byggnadsdelarna. Skyldigheten att göra upp en förteckning över byggprodukter ska begränsas till endast sådana byggnader för vilka det i enlighet med 38 § ska utarbetas en klimatdeklaration. Det föreslås att skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration slopas i fråga om fristående småhus och alla byggnader som genomgår en större renovering, för vilka det således inte heller i fortsättningen ska krävas en förteckning över byggprodukter. Det föreskrivs att innehållet i förteckningen över byggprodukter ska vara åtminstone på huvudritningsnivå, vilket innebär att förteckningen ska basera sig på handlingarna i bygglov. Även andra uppgifter kan dock fortfarande användas. Till exempel finns uppgifter om energiutredningen för byggnaden och uppgifter i den nationella utsläppsdaten tillgängliga. Förteckningen över byggprodukter samt utarbetandet och uppdateringen av den motiveras närmare i specialmotiveringen till 38 §. Det bemyndigande att utfärda förordning som ingår i paragrafen flyttas i enlighet med förslaget till 38 §.

42 §. Bygglov. Det föreslås att 1 mom. 4 punkten förtydligas i fråga om temporära konstruktioner för evenemang. I samband med beredningen av bygglagen ansågs det att en konstruktion för allmänheten avser fasta läktare som är permanenta, såsom exempelvis fasta läktare på en bobollsstadion. I samband med beredningen ansågs det inte att en konstruktion för allmänheten avser uppförandet av temporära scener och tält i anslutning till evenemang. Det är inte ändamålsenligt att börja bevilja tillstånd för sådana genom bygglov. Genom det föreslagna tillägget säkerställs det att bygglov inte krävs för sådana konstruktioner för evenemang som uppförs för ett enskilt evenemang och som är i bruk i högst två månader. Bygglov ska till exempel inte krävas för uppförande av scener för artister på turné eller cirkustält och tillhörande läktare.

43 a §. Placeringstillstånd för omställning till ren energi. I statsminister Orpos regeringsprogram ingår följande föresatser: ”Regeringen ser över besvärsexpraxis i fråga om processerna för planläggningstillstånd, bygglov och miljötillstånd så att samma ärende kan överklagas hos en förvaltningsdomstol endast en gång.”

”Industriparker blir ett sätt att göra investeringar i Finland smidigare. Med industripark avses en i planen antecknad koncentration av funktioner som hänför sig till industrin och industriell verksamhet och som byggts för något annat än vindkraft. Man främjar byggandet av industriparker, utvecklingen av befintliga industriparker och förnyelse och utvidgning av områdets industri med förenklat tillståndsförfarande utan att ge avkall på miljökonsekvenserna. Tillståndsförfarandet klargörs också i fråga om tillståndprocesserna för ändringsprojekt inom industrin och uppdatering av tillstånden. Man utreder möjligheten till miljökonsekvenskvoter och förhandstillstånd för enskilda industriparker.”

”Processen för investeringstillstånd görs smidigare och mera förutsägbar som en viktig konkurrensfördel för Finland. Samtidigt slår man vakt om den biologiska mångfalden, ser till att miljökraven uppfylls och att projekten är socialt godtagbara samt säkerställer skyddet för den enskildas egendom. En smidig tillståndprocess är en förutsättning för att investeringar ska uppstå och i synnerhet för omställningen till ren ekonomi. Därför prioriterar regeringen viktiga reformer i anslutning till detta och sätter dem i kraft senast under 2024 med stark förvaltningsövergripande samordning.”

I markanvändnings- och bygglagstiftningen har det angetts vissa särskilda situationer där byggandet har kunnat göras lättare, såsom genom användning av generalplan som grund för byggande av vindkraftverk och möjlighet till områdesvisa undantag. I praktiken ska man separat söka ändring i planer och bygglov i förvaltningsdomstol.

Placeringstillstånd för omställning till ren energi kan bidra till att genomföra föresatserna i regeringsprogrammet. Placeringstillstånd för industriprojekt för omställning till ren energi kan sökas till exempel för omställning till ren energi inom förädlingsindustrin, men inte för vindkraft. För byggande av vindkraft gäller 52 § i bygglagen.

I 43 § i bygglagen ingår en möjlighet att separat ansöka om placeringstillstånd som har samband med lagen om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden (764/2019) och lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017). Utifrån placeringstillståndet skapas ett separat placeringstillstånd för omställning till ren energi, genom vilket granskningen av områdesanvändningen i ett industriprojekt för omställning till ren energi kan göras på ett smidigare sätt utan detaljplan eller en sådan generalplan där det bestäms att den ska användas som grund för beviljande av bygglov. Även om placeringstillstånd kan behandlas samtidigt som tillstånd enligt lagen om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden, kan placeringstillstånd för omställning till ren energi användas som instrument också utanför det. Placeringstillstånd för omställning till ren energi avgörs dock, med avvikelse från principen om en enda kontaktpunkt, alltid av kommunen. Placeringstillstånd för omställning till ren energi är inte ett förhandstillstånd i förhållande till miljöskyddslagen (527/2014), utan huruvida förutsättningarna uppfylls ska avgöras separat för båda tillstånden.

Definitionen av industriprojekt för omställning till ren energi kan gälla endast en begränsad grupp byggprojekt. I 2 *mom.* förtecknas uttömmande vilka projekt ett placeringstillstånd för omställning till ren energi kan gälla. I förteckningen motsvarar 1–5 punkten, bortsett från vind- och solkraften, den förteckning som finns i 2 a § i lagen om temporär ändring av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken (1144/2022).

Till förteckningen fogas den EU-rättsakt som ska genomföras. Definitionen av industriprojekt för omställning till ren energi omfattar genomförande av industriprojekt för omställning till ren energi i områden som avses i artiklarna 8a och 8b i EU:s förordning om inrättande av en

åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter (rättsakt om nettonollindustrin).

Placeringstillståndet för omställning till ren energi innehåller enligt förslaget en bestämmelse enligt 54 § i lagen om områdesanvändning, enligt vilken kvaliteten på någons livsmiljö inte får försämras avsevärt på ett sätt som inte är motiverat med beaktande av syftet med omställningen till ren energi. Genom placeringstillståndet för omställning till ren energi ska inte heller markägaren eller någon annan rättsinnehavare få åläggas sådana oskäligen begränsningar eller orsakas sådana oskäligen olägenheter som kan undvikas utan att de mål som ställs för placeringstillståndet eller de krav som ställs på det åsidosätts.

Likasa ska konsekvenserna av ett placeringstillstånd för omställning till ren energi utredas på samma sätt som konsekvenserna av en detaljplan utreds i enlighet med 9 § 2 mom. i lagen om områdesanvändning. Frågor som ska utredas är miljökonsekvenserna, inklusive de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna, samt övriga konsekvenser av planen och av undersökta alternativ. Utredningarna ska omfatta hela det område där placeringstillståndet för omställning till ren energi kan tänkas ha väsentliga konsekvenser. Industripjekt för omställning till ren energi ska uppfylla alla krav i MKB-direktivet¹⁸.

Bygglov beviljas på basis av rättslig prövning. I bygglovet ingår enligt 43 § i bygglagen en granskning av förutsättningarna inom områdesanvändningen, alltså förutsättningarna för placering, och en granskning av de väsentliga tekniska kraven, alltså förutsättningarna för genomförande. För beviljande av bygglov behövs utöver placeringstillstånd för omställning till ren energi också en granskning av förutsättningarna för genomförande, som kan göras först efter det att placeringstillståndet för omställning till ren energi har avgjorts.

43 b §. *Beviljande av bygglov före utarbetande av tomtindelning och styckning av tomt.* Enligt 5 § i lagen om försök med förenklade bygg- och planbestämmelser (1257/2010) kan bygglov beviljas på detaljplaneområden i Helsingfors, Vanda och Åbo innan tomtindelningen utarbetats och tomten styckats. I bygglovet ska det då anges att byggnaden inte får tas i bruk förrän tomten införts i fastighetsregistret. Försökslagen har varit i kraft sedan den 1 januari 2011. Försöket har visat att man på detta sätt har kunnat förenkla och påskynda behandlingen av bygglov. Behovet av undantagsbeslut före bygglovet har uteblivit när tomtindelningen ännu inte har utarbetats och tomten inte har styckats. Med anledning av de goda erfarenheterna av försökslagen föreslås det att praxisen ska bli permanent och utvidgas till att gälla hela Finland.

46 a §. *Förutsättningar för placeringstillstånd för omställning till ren energi.* Förutsättningarna för placeringstillstånd för omställning till ren energi baserar sig i fråga om 1 mom. 1–9 punkten på förutsättningarna för placering utanför detaljplaneområden enligt 45 § i bygglagen. Momentets 10 punkt motsvarar 46 § 1 mom. 3 punkten i bygglagen. Dessutom föreskrivs det i enlighet med förutsättningarna för placering på detaljplaneområden i 44 § i bygglagen att om byggande kräver att en byggnad rivs, är ett villkor för att bygglov ska beviljas dessutom att förutsättningarna för rivningslov enligt 56 § i bygglagen uppfylls.

Det föreslås att det i 1 punkten ska föreskrivas att byggplatsen ska vara minst 1 000 kvadratmeter. Kommunen kan i sin egen byggnadsordning höja kravet på arealen från de föreslagna 1 000 kvadratmetrarna.

¹⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, sådant det lyder ändrat genom direktiv 2014/52/EU (MKB-direktivet).

I 2 punkten fastställs att det inte får finnas risk för översvämning, ras eller jordskred på byggplatsen. Om dessa förutsättningar uppfylls kan en byggplats även i fortsättningen anses vara lämplig för sitt ändamål, lämplig för byggande och tillräckligt stor.

I 3 punkten föreskrivs det om en byggnads minimiavstånd från fastighetsgränsen. Bestämmelsen anger minimiavståndet direkt som en siffra samt i fråga om tillämpningen som en hänvisning till ett skyddsområde enligt 44 § i lagen om trafiksystem och landsvägar (503/2005) och ett frisiktsområde enligt 45 § i den lagen. Kravet på 4 meters avstånd från fastighetsgränsen baserar sig på det i 29 § i miljöministeriets förordning om byggnaders brandsäkerhet angivna kravet på avståndet mellan byggnader. Enligt den paragrafen ska det genom konstruktiva eller andra medel ses till att brandspridningen begränsas, om avståndet mellan grannbyggnader är mindre än 8 meter. För att en granne som bygger senare inte ska bli tvungen att i sin byggnad tillämpa strukturella lösningar som avviker från det normala för att säkerställa brandsäkerheten, ska minimiavståndet från fastighetsgränsen vara 4 meter eller så måste den som bygger först sörja för brandsäkerheten på förhand, till exempel med en brandmur.

Lagen om trafiksystem och landsvägar (503/2005) ändrades 2018 (572/2018). Enligt 44 § i den lagen får byggnader inte finnas på ett skyddsområde för landsväg, som sträcker sig 20 meter från mittlinjen av landsvägens körbana eller, om det finns flera körbanor, från den närmaste körbanans mittlinje. I fråga om en viss väg eller del av en väg kan det i vägplanen av särskilda skäl anvisas ett kortare avstånd än 20 meter eller avståndet förlängas till högst 50 meter. I fråga om en reservlandningsplats som hör till vägen kan avståndet förlängas till högst 300 meter och i längdriktning med 750 meter i vardera ändan av landningsplatsen. I 45 § i den lagen anges det att där en landsväg bildar en kurva eller till vägen ansluter sig en annan landsväg eller en viktig enskild väg eller vägen korsas av järnväg, är det förbjudet att även utanför skyddsområdet hålla byggnader inom ett område som med hänsyn till trafiksäkerheten ska vara fritt från hinder som skymmer sikten.

Även banlagen (110/2007) ändrades 2018 (998/2018). Enligt 37 § i banlagen sträcker sig järnvägens skyddsområde 30 meter från mittlinjen av banans spåranläggning eller, om det finns flera spåranläggningar, från mittlinjen av den yttersta spåranläggningen, om inte skyddsområdet av särskilda skäl minskas eller utvidgas till högst 50 meter i järnvägsplanen. På skyddsområdet får det inte finnas byggnader, upplag, stängsel eller andra anläggningar eller anordningar, om de eller användningen av dem kan äventyra väg- eller järnvägstrafikens säkerhet eller medföra olägenhet för banhållningen. Järnvägens frisiktsområde enligt 38 § i banlagen omfattar det område i en plankorsning som på grund av trafiksäkerheten ska vara fritt från hinder som skymmer sikten. På frisiktsområdet får det inte finnas sådana byggnader, upplag, stängsel eller andra anläggningar eller anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten genom att skymma sikten.

Luftfartslagen (864/2014) ändrades likaså 2018 (965/2018). Enligt 158 § i luftfartslagen får en mast, ett vindkraftverk, en lyftkran, en belysningsanläggning, en radioanläggning eller någon annan anordning, en byggnad, en konstruktion eller ett märke inte sättas upp, utformas eller riktas så att den eller det av misstag kan förväxlas med anläggningar eller märken som tjänar luftfarten. En konstruktion eller anordning får inte heller vare sig störa anläggningar som tjänar luftfarten eller flygtrafiken eller i övrigt äventyra flygsäkerheten. För att anordningar, byggnader, konstruktioner eller märken som eventuellt kan medföra förväxling, störningar eller risker ska få sättas upp krävs ett flyghindertillstånd, om hindret

1) reser sig högre än 10 meter över mark- eller vattenytan och är beläget inom en sådan rektangel runt en flygplats, en flygplats för lätta luftfartyg eller en bana på en

reservlandningsplats vars långsidor är på 500 meters avstånd från banans centrumlinje och kortsidor på 2 500 meters avstånd utåt från bantrösklarna,

2) reser sig högre än 30 meter över mark- eller vattenytan och är beläget utanför ett område som avses i 1 punkten men på högst 45 kilometers avstånd från referenspunkten för en trafikflygplats som avses i 75 § i luftfartslagen,

3) reser sig högre än 30 meter över mark- eller vattenytan och är beläget utanför ett område som avses i 1 punkten men på högst 12 kilometers avstånd från reservlandningsplatsens referenspunkt eller referenspunkten för någon annan flygplats än en trafikflygplats som avses i 75 § i luftfartslagen,

4) reser sig högre än 60 meter över mark- eller vattenytan och är beläget utanför de områden som avses i 1–3 punkten,

5) genomtränger hinderbegränsande ytor, eller

6) inverkar på hinderfrihetshöjden när det gäller flygförfarandena.

Flyghindertillstånd behövs inte för anordningar, byggnader, konstruktioner eller märken som sätts ut av eller på uppdrag av flygplatsoperatören.

Enligt 4 punkten ska byggnadsobjektet passa in i den byggda miljön och landskapet samt uppfylla kraven på skönhet, högklassig arkitektur eller harmoni. En högklassig arkitektur hänför sig närmast till en krävande, mycket krävande eller exceptionellt krävande projekteringsuppgift.

Enligt 5 punkten förutsätts det att det till byggplatsen finns en användbar infartsväg eller att det är möjligt att ordna en sådan. I 6 punkten föreskrivs det om skötandet av vattentillgången, avloppsvattnet och dagvattnet. En bestämmelse enligt vilken ordnandet av vägar, vattentillgång eller avlopp inte får orsaka kommunen särskilda kostnader ingår i den föreslagna 7 punkten. Särskilda kostnader får inte heller orsakas staten. I 8 punkten föreskrivs det att byggandet inte får medföra olägenheter för grannarna och inte försvåra bebyggandet av en grannfastighet.

Som 9 punkt i momentet föreslås ett krav på att byggandet ska vara lämpligt med tanke på landskapet och inte får försvåra bevarandet av särskilda natur- eller kulturmiljövärden eller tillgodoseendet av rekreationsbehoven. Avsikten med punkten är inte att förhindra byggande på områden som ligger utanför detaljplanen, utan att till exempel byggande som hänför sig till boende eller ekonomisk verksamhet ska anpassas till sin omgivning. Landskaps-, natur- eller kulturmiljövärden, liksom tillgodoseendet av rekreationsbehoven, beaktas vanligen i generalplanläggningen, och därför har punkten i fråga om dem närmast en kompletterande och konstaterande betydelse.

Det föreslås i 10 punkten att det ska förutsättas att byggandet är lämpligt med tanke på skapande av samhällstekniska nät och trafikleder samt trafiksäkerheten och tillgängligheten till tjänster. Viktiga aspekter med tanke på trafiksäkerheten är tillgodoseendet av fotgängarnas och cyklisternas behov och anslutningen av enskilda vägar och tomtanslutningar till landsvägsnätet. Med tillgängligheten till tjänster avses hur offentliga och privata tjänster är placerade i förhållande till bosättningsområdena. Tillgängligheten till tjänster är ett kriterium för hur man kan pröva förutsättningarna för lokaliseringen av nytt byggande och styra områdesanvändningen på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på ordnandet av servicen.

Avsikten med 11 punkten är att säkerställa att artikel 13 i Seveso III-direktivet¹⁹ beaktas. Enligt den artikeln ska medlemsstaterna se till att målen att förebygga allvarliga olyckshändelser och begränsa följderna av dem för människors hälsa och miljön beaktas i deras strategier för markanvändning och andra relevanta strategier. Dessa mål ska uppnås genom kontroll bland annat av lokalisering av nya verksamheter och nya projekt i närheten av verksamheter. Enligt punkten ska placeringen av produktionsanläggningar som tillverkar, hanterar eller lagrar farliga kemikalier eller explosiva varor vara lämplig med beaktande av placeringsplatsens nuvarande och kommande användningssyfte som har anvisats i en plan med rättsverkningar enligt lagen om områdesanvändning liksom också av de planbestämmelser som eventuellt gäller området.

En förutsättning för placeringstillstånd för omställning till ren energi är inte att projektet ska placeras på en plats som detalj- eller generalplanen tillåter. En förutsättning för placeringstillstånd är inte heller undantagslov för att avvika från planen, utan med placeringstillståndet kan planläggningen kringgå.

56 §. Förutsättningar för rivningslov. Det ska för tydlighetens skull föreskrivas att beviljandet av rivningslov ska höra direkt till kommunens byggnadstillsynsmyndighet. Eftersom byggnadstillsynen kan bevilja tillstånd att riva en byggnad, är det fråga om ändamålsenlighetsprövning. Det finns ingen skyldighet att bevilja tillstånd, utan byggnadstillsynsmyndigheten kan utöva prövningsrätt.

En byggnad som inte är skyddad med stöd av lag får rivas om en detalj-, general- eller landskapsplan tillåter det. Planen får dock inte vara föråldrad, alltså äldre än 13 år. Rivningen av en byggnad på ett icke-planlagt område och på ett område med en plan som är äldre än 13 år får inte medföra olägenheter med tanke på den framtida planläggningen eller annan reglering av områdesanvändningen och inte heller försvåra uppnående av målen för skyddet av den byggda miljön.

Rivningslov kan enligt 3 mom. alltid beviljas för rivning av andra byggnader än skyddade byggnader i en situation där det inte längre kan anvisas något användningsändamål för byggnaden och den byggnad som ska rivas är i dåligt skick och det inte längre är kostnadseffektivt att reparera den. Rivning kan bli aktuellt om byggnaden dessutom finns i en kommun där byggnaderna har förlorat största delen av sitt värde och till exempel bankerna inte längre beviljar lån för reparation av byggnaden. Alla dessa tre villkor ska uppfyllas samtidigt. Det väsentliga med tanke på rivningen av ett byggnadsobjekt på denna grund är att rivningen ska leda till återanvändning eller återvinning av rivningsmaterial. Även en liten mängd material räcker för att kriteriet ska uppfyllas. Beaktandet av den cirkulära ekonomin är väsentligt i synnerhet i situationer där det är ekonomiskt förnuftigt att utnyttja rivningsavfall till exempel när stadsstrukturen förtätas. Det är inte möjligt att på denna grund riva en byggnad som redan är skyddad enligt en plan eller med stöd av lag. Rivning på denna grund är däremot möjlig även om rivningen på ett icke-planlagt område kan medföra olägenhet med tanke på den kommande planläggningen eller annan reglering av områdesanvändningen eller rivningen kan försvåra uppnående av målen för det kommande skyddet av den byggda miljön.

Byggnaden ska skötas i enlighet med 140 § i bygglagen. Om en skyddad byggnad dock är i farligt dåligt skick, kan byggnadens ägare ansöka om undantagslov för rivning, varvid

¹⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG.

kommunen ska överväga om det finns särskilda skäl för rivningen. Rivning av en byggnad som är skyddad med stöd av en plan eller någon annan lag förutsätter normalt undantagslov eller en ändring av planen.

Årsboksbeslutet HFD 2021:185 gällde Valkeakoski fabriksområde, som var en del av ett av Museiverket inventerat objekt som ingick i byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY). I den 2017 godkända landskapsplanen ingick en omfattande beteckning för områdesavgränsning (RK), som bland annat gällde det ovannämnda RKY-området. I RK-beteckningen ingick en planeringsbestämmelse enligt vilken de riksomfattande värdena för den byggda kulturmiljön skulle bevaras i det mer detaljerade byggandet och användningen av området. Byggnaderna och konstruktionerna på området var inte skyddade. Slutresultatet i årsboksbeslut HFD 2021:185, enligt vilket det inte fanns några hinder för beviljande av rivningslov, påverkades förutom av kommunens ovilja att utarbeta en sådan skyddsplan för området som skulle trygga bevarandet av byggnaderna även av att byggnadernas skick märkbart hade försämrats och av svårigheterna att på grund av byggnadernas egenskaper hitta en användare som hade kunnat underhålla byggnaderna. Enligt etablerad praxis är syftet med bygglagens system för rivningstillstånd inte att skapa ett system som begränsar rivning av byggnader, utan att säkerställa att ett ärende som gäller skyddande av en byggnad kan avgöras inom skälig tid genom en plan eller ett skyddsbeslut enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet. Etablerad rättspraxis belyses också av fallen HFD 2021:82 och HFD 2020:158. Avsikten är att till denna del fortsätta den praxis som etablerats under markanvändnings- och bygglagens tid.

En byggnad kan vara skyddad enligt en plan eller med stöd av lag. Om en byggnad inte är skyddad, får den i princip rivas, förutsatt att planen inte är föråldrad. Vid planläggningen utreds byggnadernas eventuella behov av skydd. Avsikten är att säkerställa att ett ärende som gäller skydd av en byggnad kan avgöras inom skälig tid genom en planlösning eller genom ett skyddsbeslut enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010) (HFD 2002:73 och 74). En detaljplans aktualitet kan bli föremål för diskussion vid prövningen av rivningslov bland annat på basis av en generell plans styrande effekt eller en inventering av kulturmiljövärdena och man kan stå inför en situation där det finns skäl att vidta åtgärder för att revidera en föråldrad detaljplan. Att byggnader skyddas med hjälp av planläggning är primärt på ett detaljplaneområde i förhållande till skydd enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet.

Enligt 4 mom. kan kommunen bevilja tillstånd att riva en byggnad som är skyddad enligt en detaljplan och som är i kommunens eller ett kommunägt bolags ägo, om det inte längre tekniskt, funktionellt och ekonomiskt är möjligt att reparera byggnaden, rivningen leder till antingen återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet och byggnaden inte är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet. Alla dessa villkor ska uppfyllas samtidigt. Byggnaden ska ha varit i kommunens eller det kommunägda bolagets ägo i minst tio år innan rivningstillstånd kan beviljas. Syftet med detta är att förhindra att byggnader säljs till kommunen främst för rivning.

Med tekniskt, funktionellt och ekonomiskt möjligt att reparera avses sådana faktorer som nämns i 37 § i bygglagen. Med tekniskt genomförbart avses en lösning som projekteras och genomförs så att bland annat de fuktekniska, brandtekniska och ljudtekniska egenskaperna samt inomhusklimatförhållandena inte försämrats. Med en funktionellt genomförbar lösning avses en lösning som leder till att användningen av byggnaden för det avsedda användningsändamålet inte försämrats betydligt jämfört med den ursprungliga lösningen. Med ekonomiskt genomförbart avses en lösning som enligt en granskning kan genomföras kostnadseffektivt. Dessa förutsättningar tillämpas när de tekniska kraven uppfylls. Rivning av en byggnad kan komma i fråga exempelvis i en situation där en skola eller ett daghem som

märkts som byggd kulturmiljö av riksintresse (RKY) är i så dåligt skick att byggnaden inte får användas.

En byggnads eller ett områdes nationella betydelse eller betydelse för landskapet kan framgå av flera olika källor. Värdet kan basera sig på inventering, olika utredningar, ett utlåtande av en sakkunnig eller myndighet eller på beslut. Med nationell betydelse avses den ställning som ett objekt har när det har bedömts vara av kulturhistorisk betydelse utifrån en landsomfattande granskning. Med betydelse för landskapet avses den ställning som ett objekt har när det har bedömts vara av kulturhistorisk betydelse utifrån en granskning på landskapsnivå. Av myndigheter uppgjorda riksomfattande inventeringar av byggda kulturmiljöer av riksintresse (RKY) utgör en kunskapsbas för beaktande av kulturmiljöns värden enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen (VAT) i den byggda miljön. En betydande del av inventeringarna av byggnader och områden av betydelse för landskapet görs upp i samband med bakgrundsutredningarna för landskapsplanläggningen. Kulturmiljöutredningar görs även på andra plannivåer och värdet för landskapet kan komma fram också i en byggnadshistorisk utredning. Liksom i fråga om de nationella värdena kan också betydelsen för landskapet framgå av ett utlåtande av en sakkunnig eller myndighet (till exempel ett museum med regionalt ansvar eller Museiverket). Således kan en planbeteckning och planbestämmelse eller ett beslut om skyddande av en byggnad i fråga om betydelsen för landskapet basera sig på utlåtandet i fråga. Objekt av nationell betydelse är till exempel Riksdagshuset, Finlandiahuset, Åbo domkyrka, Helsingfors järnvägsstation, Jockis gård, byggnaderna inom Vasa högskoleområde, Kiljava sanatorium i Nurmijärvi och sanatoriet i Pemar. Objekt av betydelse för landskapet är till exempel Drumsö gård, Villa Solkulla i Esbo, Skogsters varuhus i Tavastehus, kyrkan Pyhän Olavin kirkko i Jyväskylä, byggnaderna från 1920-talet i Kuhankoski i Laukas och Hattula gamla kyrka.

Det föreslagna 5 mom. innehåller en koppling till avfallslagen och bekämpningen av klimatförändringarna. Inom byggbranschen måste den cirkulära ekonomin utökas med tanke på bekämpningen av klimatförändringarna. Rivning ska ordnas så att så många byggprodukter som möjligt kan återanvändas eller återvinnas.

59 §. Tillstånd till mindre undantag i samband med bygglov och slutsyn. I paragrafen föreskrivs det fortfarande om kommunens rätt att bevilja rätt till mindre undantag från en föreskrift, ett förbud eller en annan begränsning som gäller byggande. Det föreslås att paragrafens rubrik ändras så att tillstånd kan beviljas också i samband med den slutsyn som avses i 122 § i lagen. Det föreslagna tillägget till paragrafens rubrik hänför sig till att uppfyllandet av vissa väsentliga tekniska krav enligt propositionen ska visas först i samband med slutsynen, och inte ännu när bygglov söks. Till exempel ska underskridandet av de gränsvärden för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader som styr byggnaders koldioxidsnålhet visas i klimatdeklarationen först i samband med slutsynen när byggnaden är färdig. Underskridandet av gränsvärdet visas i enlighet med propositionen inte i bygglovsfasen, och därför finns det skäl att ge kommunens byggnadstillsynsmyndighet möjlighet att bevilja en smärre avvikelse från föreläggandet, såsom en smärre överskridning av gränsvärdet, också i samband med slutsynen. I övrigt föreslås det inga utvidgningar eller preciseringar av den rätt kommunen har enligt 59 §, utan rätten utsträcks med samma innehåll till att även omfatta slutsynen. Även i fortsättningen ska det som föreskrivs om undantag i 57 § beaktas i enlighet med lagen. En förutsättning för ett mindre undantag som gäller en byggnads tekniska och motsvarande egenskaper är dessutom att undantaget inte äventyrar uppfyllandet av de centrala krav som ställs på byggandet.

61 §. Ansökan om bygglov. Det föreslås att 1 mom. 2 punkten ändras så att en projektinformationsmodell som motsvarar byggnadens projektbeskrivningar eller uppgifter i

maskinläsbart format ska utarbetas på huvudritningsnivå. Huvudritningar är en etablerad term för de beskrivningar på basis av vilka myndigheten bedömer förutsättningarna för beviljande av lov. Den tredimensionella projektinformationsmodellen för byggnaden kan utnyttjas vid maskinell kontroll av förutsättningarna för byggande. Till exempel kan man av modellen utreda om beskrivningen uppfyller de gällande byggbestämmelserna och kraven i planen för området. Behoven av undantag kan hanteras maskinellt. Detta gör behandlingen av bygglov smidigare. Huvudritningar är ett överbegrepp för en projektbeskrivning som inbegriper en situationsplan samt planritningar, sektionsritningar och fasadritningar. Miljöministeriets förordning om planer och utredningar som gäller byggande (216/2015) har utfärdats den 12 mars 2015. I fråga om innehållet i och utformningen av huvudritningar anger förordningen följande: ”De huvudritningar som fogas till ansökan om bygglov ska innehålla tillräckliga uppgifter som krävs för att bedöma om de uppfyller kraven i bestämmelserna och föreskrifterna om byggande och kraven på god byggnadssed.” Genom att till punkten foga en precisering av att det är fråga om huvudritningsnivån strävar man efter att undvika att det i bygglovet krävs mer omfattande eller noggrannare projekteringsuppgifter än vad som behövs för bedömning av bygglovet. Dessutom strävar man efter att undvika att uppgifterna i informationsmodellen och de uppgifter i huvudritningen som ingår i projektbeskrivningen produceras genom två separata, överlappande processer. Det är ändamålsenligt att utarbeta projektbeskrivningen med hjälp av en enda programvara från vilken de i ansökan om bygglov behövliga utdragen till huvudritningar och projektinformationsmodeller och andra uppgifter i maskinläsbart format tas ut.

I projektinformationsmodellen för byggnaden ska ingå minst samma uppgifter som i de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen. Om huvudritningarna och informationsmodellen avviker från varandra, är uppgifterna i huvudritningarna primära och kommer i hierarkin före informationsmodellen. En informationsmodell ska bifogas ansökan om bygglov endast om de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen har producerats med verktyg för informationsmodellering. Annars lämnas uppgifterna i informationsmodellen i något annat maskinläsbart format. Med annat maskinläsbart format avses till exempel en formbunden förteckning över de centrala uppgifter som ingår i byggnadens projektbeskrivning. För andra byggnadsobjekt som kräver tillstånd än byggnader utarbetas nödvändigtvis inte sådana beskrivningar som är typiska för byggnader. I sådana fall är det tillräckligt om tillståndsmyndigheten i respektive fall får en på ändamålsenligt sätt utarbetad utredning om objektet och dess konsekvenser för det omgivande området. Utredningen kan utarbetas i form av en informationsmodell eller på något annat åskådligt sätt. Som underskrift för att intyga huvudritningarnas riktighet kan också användas elektronisk identifiering.

Den projektinformationsmodell som förutsätts i 1 mom. 2 punkten ska fogas till ansökan om bygglov endast om projektbeskrivningarna eller byggnadsritningarna har producerats med verktyg för informationsmodellering. De vanligaste verktyg som används är ArchiCAD, Revit och Vertex. Eftersom det är fråga om en handling som ska lämnas in till den offentliga förvaltningen som bilaga till ansökan om bygglov, ska handlingen vara en handling i ett filformat som lämpar sig för långtidsförvaring. Arkiverket har hittills som bilaga till ansökan om bygglov godkänt en handling i ett öppet format som följer standarden IFC4.0 i vilken den handling som lämnas in ska sparas. Till sina identifikationsuppgifter och sitt innehåll ska projektinformationsmodellen innehålla åtminstone samma uppgifter som projektbeskrivningarna och byggnadsritningarna.

Alternativet till en projektinformationsmodell på huvudritningsnivå är att uppgifterna lämnas i maskinläsbart format. Innehållet i uppgifterna och deras användningsändamål, som i samband med byggandet ska ställas till olika offentliga myndigheters förfogande, fastställs i olika lagar

och bestämmelser. För närvarande är uppgifterna om byggnader, lägenheter och lokaler den viktigaste datahelhet som förmedlas från kommunerna till statsförvaltningen.

Med maskinläsbart format avses enligt 2 § 14 punkten i informationshanteringslagen (488/2023) ett filformat som är så strukturerat att datorprogram enkelt kan identifiera, känna igen och extrahera informationsmaterial, specifika uppgifter och strukturer i en handling. I 73 § i bygglagen föreskrivs det att kommunen ska lämna projektinformationsmodellen för byggnaden, as built-modellen för byggnaden och övriga uppgifter till datasystemet för den byggda miljön i interoperabelt och maskinläsbart format så att uppgifterna via gränssnitt finns tillgängliga för andra myndigheter.

Detta gäller utöver de uppgifter i maskinläsbart format som ska lämnas också information i form av informationsmodeller. Om kommunen på ett tillförlitligt sätt kan få uppgifterna ur den tredimensionella beskrivningen i projektinformationsmodellen, behöver den som påbörjar ett byggprojekt inte till kommunen lämna en separat fil i maskinläsbart format över de uppgifter som krävs. Kommunerna har börjat utveckla sina system för tillståndsärenden för att uppgifterna i projektinformationsmodellerna ska kunna utnyttjas i tillståndsprocessen i så stor utsträckning som möjligt.

I ansökan om bygglov behövs en utredning om att den som ansöker om tillstånd besitter byggplatsen i sin helhet. Syftet med detta är att undvika besvärliga juridiska situationer som kan uppkomma på grund av oklara ägarförhållanden. Besittning av en byggplats är vanligen en klar och entydig fråga, men kan ibland orsaka också svåra situationer. Som ett exempel på besittning av hela byggplatsen kan nämnas högsta förvaltningsdomstolens årsboksavgörande HFD 2011:84. Med beaktande av ett byggprojekts komplexitet behövs det en bestämmelse som gör det möjligt att från fall till fall förutsätta också andra väsentliga utredningar som behövs avgränsa tillståndsansökan än de som nämns särskilt i paragrafen.

Andra utredningar kan byggnadstillsynsmyndigheten förutsätta endast av grundad anledning.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan be sökanden komplettera ansökan om bygglov och bilagorna till den endast av grundad anledning. Anledningen ska hänföra sig till behandlingen av ansökan om bygglov och till de uppgifter som krävs för behandlingen av ansökan.

Byggnadstillsynen ska skilja mellan dels rådgivning och styrning, dels tillsyn över överensstämmelse med normerna. Rådgivning och styrning är verksamhet som baserar sig på kunskaper och som iakttas frivilligt och som hör till byggnadstillsynens uppgifter. Dess betydelse accentueras om sökanden är en engångsbyggare som saknar utbildning eller erfarenhet inom branschen. Tillsynen över överensstämmelsen med normerna omfattar i sin tur byggnadstillsynens skyldighet att ingripa i sådana överträdelser av bygglagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den som är väsentliga med tanke på det allmänna intresset. Dessutom ska byggnadstillsynsmyndigheten avgöra sökandens motiverade ansökan om avvikelse från föreskrifterna.

Byggnormerna varierar i fråga om innehåll och exakthet. Ofta är planerna och normerna till sitt innehåll och sin ordalydelse vaga och ger möjlighet till flera tolkningar. Då ska den lösning som sökanden föreslår godkännas vid bygglovsbehandlingen, om den inte klart strider mot någon bestämmelse. När det gäller god byggnadssed är byggnadstillsynens möjlighet att ingripa i beskrivningarnas innehåll på annat sätt än genom rådgivning och styrning ännu mer begränsad. Byggnadstillsynen har inte till uppgift att allmänt övervaka att byggbestämmelserna iakttas. Byggnadstillsynen övervakar iakttagandet av föreskrifterna endast genom stickprov. Ett beslut om bygglov innebär inte som sådant rätt att avvika från

planbestämmelserna eller byggnormerna, utan det ska alltid fattas ett separat motiverat beslut om avvikelserna som sökanden föreslår. Det är entydigt på sökandens och projekterarnas ansvar att beskrivningarna överensstämmer med normerna och god byggnadssed.

Det riksomfattande digitala registret och den riksomfattande digitala dataplattformen för den byggda miljön förutsätter att en informationsmodell eller uppgifter om ett byggnadsobjekts projektbeskrivningar lämnas i maskinläsbart format. Med hjälp av en informationsmodell eller maskinläsbara uppgifter kan man också tillgodose de informationsbehov som hänför sig till byggnadsobjektets livscykel och som säkerställer dokumenteringen av underhållet och reparationer under byggnadens livstid.

Uppgifter om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden utgör en viktig utgångspunkt för projekteringen av en byggnad. De förändringar i väderleksförhållandena som klimatförändringarna medför accentuerar ytterligare behovet av att noggrant utreda vilka åtgärder som behövs för att byggnadens grund ska genomföras på ett hållbart sätt och även med beaktande av potentiellt riskfyllda omständigheter förknippade med byggplatsen.

En energiutredning är ett viktigt sätt att visa att de krav på energiprestanda som förutsätts i bestämmelserna uppfylls. När det enligt lagen om energicertifikat för byggnader (50/2013) behövs ett energicertifikat, ska också det visas upp när bygglov söks. Endast ett energicertifikat som undertecknats elektroniskt i det register över energicertifikat som förs av Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet är giltigt. Energiutredningen, inklusive energicertifikatet, ska uppdateras innan byggnaden tas i bruk, om de beskrivningar som energiutredningen i tillståndsskedet baserade sig på har ändrats.

I propositionen föreslås det att förfarandet för ansökan om bygglov görs smidigare genom att det i en klimatdeklaration först i samband med slutsynen ska visas att gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad underskrids. Enligt propositionen behöver en klimatdeklaration inte läggas fram vid ansökan om bygglov, och därför stryks omnämmandet av deklarationen i denna paragraf.

I propositionen föreslås det att bygglagen ändras så att materialspecifikationen för byggnader enligt 39 § 2 mom. ersätts med en förteckning över byggprodukter på huvudritningsnivå. Närmare bestämmelser om förteckningen finns som en del av 38 §, som gäller koldioxidsnålhet. Därför ersätts den materialspecifikation som nämns i denna paragraf med en förteckning över byggprodukter. I bygglovsfasen ska det göras upp en förteckning över byggprodukter på minst huvudritningsnivå, som också i fråga om väsentliga ändringar ska uppdateras för slutsynen av byggnaden. En förteckning över byggprodukter ska göras upp, om en klimatdeklaration ska utarbetas för byggnaden. Förteckningen över byggprodukter ska med avvikelse från klimatdeklarationen lämnas in redan när bygglov söks, i synnerhet för att förteckningen i undantagsfall ska kunna utnyttjas för att trygga nödvändigt byggande enligt beredskapslagen framför allt med tanke på tillstånd till inköp av byggprodukter. Byggnadstillsynsmyndigheten ska ha till uppgift att kontrollera att förteckningen har upprättats på behörigt sätt.

En utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge är en förutsättning för att byggnaden ska kunna projekteras och genomföras så att fuktskador undviks. Uppgifter om byggplatsen behövs också vid planeringen av den fuktsäkerhetsbeskrivning för byggprojektet som föreskrifterna förutsätter.

Vid reparationsbyggnad är det viktigt att i ett tillräckligt tidigt skede utreda byggnadens skick så att planeringen av reparationsarbetet baserar sig på faktiska uppgifter om utgångsläget. Det

är vanligt att det i mer krävande reparationsprojekt under arbetets gång uppdagas omständigheter som inte alla har kunnat förutses. Detta minskar dock inte vikten av att på förhand utreda en byggnads skick. Ju noggrannare man känner till uppgifterna på förhand, desto bättre kan man bland annat förutse detaljerna i reparationsprojektet och även kostnaderna.

Om bygglovets är förenat med betydande rivning, ska en utredning om rivningsmaterial och byggavfall göras till denna del.

Paragrafens sista moment förblir oförändrat och innehåller ett bemyndigande för miljöministeriet att utfärda förordning för att precisera innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar samt om beskrivningar i form av informationsmodeller. Avsikten med bemyndigandet att utfärda förordning är att förenhetliga och göra tillståndspraxis smidigare hos olika bygglovmyndigheter.

62 §. *Ansökan om placeringstillstånd.* Det föreslås en teknisk ändring i paragrafen. Ordet ”massa” ändras till ”dimensionering”, vilket det entydigt är fråga om.

63 a §. *Hörande och information om placeringstillstånd för omställning till ren energi.* Bestämmelserna om hörande och information i anslutning till ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi baserar sig på bestämmelserna om hörande i anslutning till bygglov, undantagslov och tillstånd för miljöåtgärder i 63 och 64 § i bygglagen.

Kommunen ska tillkännage att en ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi har anhängiggjorts och höra grannarna och dem vars boende, arbete eller övriga förhållanden kan påverkas betydligt av byggprojektet. Sökanden kan om denne så önskar lämna in en utredning om hörande av grannarna. Myndigheten ska då bedöma utredningens tillförlitlighet med iakttagande av förvaltningslagen. Lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning förutsätter ett mer omfattande hörande, så i dessa fall ska också kommunmedlemmarna och intressenterna ges tillfälle att framföra sina åsikter om ansökan. Skyldigheten för sökanden att på byggplatsen tillkännage att en tillståndsansökan är anhängig gäller också placeringstillstånd för omställning till ren energi. Närmare bestämmelser om hörande och lämnande av information får utfärdas genom förordning av statsrådet på samma sätt som i fråga om andra tillståndsformer.

68 a §. *Tidsfrist för behandling av ansökan om bygglov och påföljder vid försummelse av tidsfristen.* För byggnadstillsynsmyndigheten föreskrivs en tidsfrist på tre månader för behandling av ansökan om bygglov. Ansökan om bygglov för exceptionellt krävande byggprojekt och ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi ska avgöras inom sex månader. Tiden börjar löpa från det att ansökan om bygglov inklusive bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna möjliggör en behandling av ansökan och slutar när tillståndsbeslutet meddelas.

Den tidsfrist som föreskrivs för behandlingen vid byggnadstillsynen omfattar alla de åtgärder för beredningen av ansökan där byggnadstillsynen är ägare till processen. Om behandlingen av bygglovets är förknippad med processer som är fristående från den egentliga tillståndsprocessen, såsom ett pågående MKB-förfarande eller en process som hänför sig till natur- eller byggnadsskydd eller någon annan process som följer av krav i speciallagar, beaktas processerna vid behov när tidsfristen räknas. Tidsfristen omfattar alla utlåtanden som beslutsfattaren skaffar till stöd för sitt eget beslutsfattande som exempelvis stadens interna utlåtanden och räddningsverkets utlåtanden. I fråga om dessa är byggnadstillsynen i egenskap av processens ägare skyldig att påskynda utlåtandena, i synnerhet om de är obligatoriska för

behandlingen av bygglov. Behandlingen av bygglov kan också vara förknippad med byggnadstillsynens interna processer som ingår i behandlingstiden för tillståndsansökan. I flera stora städer finns det till exempel organ för stadsbilden och tekniska organ. Dessa är inte omnämnda i bygglagen, men deras ställningstaganden kan vara till nytta för sökanden när sökanden utvecklar sitt projekt. Dessa interna organs ställningstaganden utgör vägledning och rådgivning, men de är inte bindande för sökanden. Behandlingen vid de interna organen eller organens behandlingstider är inte en grund för att förlänga tidsfristen. I stora städer har de som fattar tillståndsbeslut eller föredragandena i allmänhet tillräcklig kompetens för att självständigt behandla tillståndsansökningar.

Tillståndsansökningar och tillståndsprocesser för särskilt krävande byggprojekt där projekteringsuppgiften är exceptionellt krävande och byggprojekt som gäller omställning till ren energi kan ofta innehålla omständigheter som ökar tiden för behandling av tillstånd. Projekten är i fråga om konsekvenser, betydelse och svårighetsgrad sådana att de också kräver mer tid av byggnadstillsynen vid tillståndsbehandlingen. Därför är tidsfristen för behandlingen av bygglov sex månader när det gäller dessa tillståndsansökningar.

Enligt 61 § i bygglagen ska till ansökan om bygglov beroende på byggnadsobjektet och dess omfattning fogas bilagor enligt paragrafen. Antalet bilagor som krävs per byggnadsobjekt är rätt konstant. Tidsfristen börjar löpa när alla obligatoriska bilagor har lämnats in till byggnadstillsynen. I oklara situationer är det motiverat att sökanden konstaterar när de nödvändiga bilagorna har lämnats in och tidsfristen börjar löpa. Byggnadstillsynen ska likaså utan dröjsmål meddela om någon nödvändig bilaga saknas.

Byggnadstillsynsmyndigheten ska med tanke på det allmänna intresset övervaka iakttagandet av planläggningen och byggandet samt för sin del se till att det som föreskrivs i bygglagen eller föreskrivs eller bestäms med stöd av den iaktas i samband med byggandet. Vid beviljandet av bygglov är det viktigt att se till att byggnaden överensstämmer med planerna och att de utgångspunkter för styrningen av byggandet som avses i 5 § i bygglagen uppfylls. Huvudprojekteraren och byggprojekteraren svarar för att beskrivningarna och huvudritningarna överensstämmer med bygglagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av den. Av tillståndsansökan och de inlämnade bilagorna framgår i regel de uppgifter som behövs för tillståndsbehandlingen.

Byggnadstillsynen kan av grundad anledning kräva att ansökan eller bilagorna till den kompletteras. Byggnadstillsynen kan dessutom av grundad anledning genom stickprov begära kompletteringar av de inlämnade handlingarna eller av särskilda skäl också begära kompletterande bilagor. Dessa begäranden avbryter dock inte tidsfristen, om de inte är väsentliga med tanke på den fortsatta behandlingen av tillståndsansökan.

Bygglovsprocessen är bara en del av hela tillståndsprocessen. I vissa kommuner är det möjligt att samtidigt både inleda en ansökan om bygglov och söka ett behövligt undantagsbeslut. Då ökar väntan på undantagsbeslutet till synes behandlingstiden, även om den totala behandlingstiden (undantagsbeslut och bygglov) för sökanden blir kortare jämfört med att ärendena behandlas vid olika tidpunkter, så att man först väntar på undantagsbeslutet och först sedan registrerar bygglov för behandling. Denna typ av omständigheter ska beaktas som faktorer som ökar tiden för behandling av tillstånd.

Det föreslås att 20 procent av bygglovsavgiften ska återbetalas för varje månad som dröjsmålet varar. Tillståndsavgiften bestäms i allmänhet enligt en taxa i samband med beslutet om bygglov. Kommunen ska återbetala avgiften på eget initiativ, om inte dröjsmålet har orsakats av sökanden. Kommunen kan också beakta den återbetalning av avgift som

dröjsmålet orsakat genom att sänka tillståndsavgiften i samband med faktureringen. Byggnadstillsynen har bevisbördan för att en försening på över tre månader har berott på sökanden.

Ofta begär sökanden själv att ansökan avbryts. Någon annan orsak som beror på sökanden ska vara så väsentlig att byggnadstillsynen inte till någon del har kunnat fortsätta behandlingen av tillståndsansökan.

69 §. Lämnan­de av specialbeskrivningar. Paragrafen ändras så att den i hög grad motsvarar 134 a § i markanvändnings- och bygglagen. Utgångspunkten för bygglagen var att byggnadstillsynsmyndigheten inte kan kräva specialbeskrivningar. Om den som påbörjar ett byggprojekt eller huvudprojekteraren konstaterar att en specialbeskrivning utarbetas, ska den också lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten. Inom byggnadstillsynens arbete är det viktigt att fastställa hur krävande olika beskrivningar är och att övervaka att projekteraren i fråga har den behörighet för uppgiften som lagen kräver. Genom lämnandet av beskrivningarna säkerställs det att beskrivningen har utarbetats på behörigt sätt innan åtgärden vidtas. Byggnadstillsynen har till uppgift att övervaka beskrivningarnas innehåll endast genom stickprov och ingripa i uppenbara överträdelser av byggbestämmelserna. Byggnadstillsynsmyndigheten fattar dessutom beslut om de motiverade avvikelser från byggbestämmelserna som sökanden föreslår.

Beroende på byggnadsobjektets art och omfattning kan det behövas specialbeskrivningar. Specialbeskrivningar är inte en förutsättning för tillståndsbehandling och de omfattas inte heller av myndighetens inspektionsskyldighet. Specialbeskrivningar godkänns inte av myndigheten. Specialbeskrivningar är oftast konstruktionsplaner samt ventilationsplaner och planer för en fastighets vatten- och avloppsanordningar.

Paragrafen ändras så att byggnadstillsynsmyndigheten av grundad anledning kan bestämma att de specialbeskrivningar som är nödvändiga på grund av byggprojektets art eller omfattning ska utarbetas och lämnas in till byggnadstillsynsmyndigheten. Detta kan bestämmas i bygglovet, vid det inledande mötet eller under byggnadsarbetet.

Tanken att den som påbörjar ett byggprojekt eller huvudprojekteraren ska lämna in en specialbeskrivning innan arbetsskedet i fråga inleds förblir oförändrad. Det är viktigt att behövliga specialbeskrivningar utarbetas och lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten i tid innan arbetsmomentet i fråga påbörjas. Fördelen med specialbeskrivningar är osäker, om de utarbetas i ett så sent skede att de inte kan utnyttjas vid genomförandet av det arbetsmoment som anges i respektive specialbeskrivning. Liksom uppgifterna i en projektbeskrivning ska uppgifterna i en specialbeskrivning lämnas med ritningar och motsvarande uppgifter i den projektinformationsmodell som använts i beskrivningen eller i maskinläsbart format. Om modellen har utarbetats i enlighet med de allmänna kraven på modellering och innehåller tillräckliga uppgifter för maskinell granskning, kan den utnyttjas halv- och helautomatiskt i byggnadstillsynens processer.

71 §. As built-modell för byggnader. Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd ändras paragrafen så att ansvaret för as built-modellen under byggnadsarbetet överförs från den huvudansvariga genomföraren till den som påbörjar byggprojektet. I paragrafen förutsätts det fortfarande att beskrivningarna uppdateras med de ändringar som gjorts under byggnadsarbetet för as built-modellen. Eftersom projektinformationsmodellen utarbetas på huvudritningsnivå, ska också as built-modellen vara på huvudritningsnivå.

75 §. Miljökonsekvensbedömning. I paragrafen föreslås en teknisk ändring så att den myndighet som nämns i den informativa hänvisningen till 29 a § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017) och till vilken tillståndsansökan och tillståndsbeslutet ska sändas blir ändrad från miljöministeriet till Finlands miljöcentral.

75 a §. Bedömning av konsekvenserna av placeringstillstånd för omställning till ren energi. Bestämmelsen om konsekvensbedömning baserar sig på 9 § i lagen om områdesanvändning. När en plan utarbetas ska enligt 9 § 2 mom. i lagen om områdesanvändning miljökonsekvenserna, inklusive de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna, samt övriga konsekvenser av planen och av undersökta alternativ utredas i behövlig omfattning. Utredningarna ska omfatta hela det område där planen kan tänkas ha väsentliga konsekvenser. Enligt 9 § 3 mom. i lagen om områdesanvändning kan miljökonsekvenserna av ett projekt bedömas i samband med planläggningen för genomförandet av ett projekt som avses i 3 § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017).

I 75 a § i bygglagen föreslås bestämmelser om att man i samband med placeringstillstånd för omställning till ren energi på motsvarande sätt som i planläggningen ska utreda miljökonsekvenserna av genomförandet av planen så att de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna samt övriga konsekvenser beaktas i utredningen. Konsekvensbedömningen ska vara lika heltäckande som i samband med planläggningen.

På motsvarande sätt som vid planläggningen kan en miljökonsekvensbedömning göras i samband med placeringstillstånd för omställning till ren energi. Då ska förfarandet för miljökonsekvensbedömning enligt 75 § i bygglagen iakttas. Syftet med förslaget är att minska antalet myndighetsförfaranden som gäller samma projekt.

82 §. Projekteringsuppgifters svårighetsklasser. I 2 mom. föreskrivs det om hur svårighetsklassen för projekteringsuppgifter bestäms. Projekterarens kompetens ska motsvara projekteringsuppgiftens svårighetsklass. Det väsentliga är att utbildningen till omfattning och innehåll står i rätt proportion till projekteringsuppgiftens svårighetsklass.

I paragrafen ingår redan ett bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för projekteringsuppgifter. Reglering genom statsrådets förordning behövs i situationer där det genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om andra ärenden vilkas betydelse kräver det. Bestämmandet av svårighetsklassen för en projekteringsuppgift och motsvarande behörighet kan inverka på en persons möjligheter att utöva sitt yrke. Det föreslås därför att bemyndigandet att utfärda förordning ges statsrådet.

Under den gällande markanvändnings- och bygglagen har uppgifter om studiernas omfattning getts som en anvisning, inte genom förordning. Genom preciseringen av bemyndigandet att utfärda förordning säkerställs den tolkning som lagstiftaren avsett så att närmare bestämmelser om de studier som krävs enligt projekteringsuppgifternas svårighetsklasser får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Bygglagens 83 § gäller behörighetsvillkoren för projekterare. Med behörighet avses huruvida en person som tillägnat sig en viss kompetensnivå är behörig att vara projekterare i byggprojektet i fråga. Vid bedömningen av projekterarens behörighet jämför byggnadstillsynsmyndigheten projekterarens kompetens med projekteringsuppgiftens svårighetsklass. Med behörighet avses en allmän egenskap som inbegriper en viss utbildnings- och erfarenhetsnivå. Entydiga bestämmelser om den erfarenhet som ger behörighet finns i 83

§ i bygglagen. I 82 § i bygglagen preciseras uttryckligen att den utbildning som ger kompetens ska följa projekteringsuppgifternas svårighetsklasser.

83 §. Behörighetsvillkor för projekterare. I 3 mom. föreslås en teknisk korrigering. Ur momentet stryks texten: ”Huvudparten av den erfarenhet som krävs enligt 2 och 3 mom. ska vara erfarenhet av projekteringsuppgifter inom projekteringsområdet i fråga. Den som planerar reparationer eller ändringsarbeten ska ha erfarenhet av projekteringsuppgifter som avser reparationer eller ändringar.” Den text som föreslås bli struken är en upprepning av det som föreskrivs i 1 mom.

84 §. Anmälan om projekterare till byggnadstillsynsmyndigheten. Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd föreskrivs det att det ska höra till den som påbörjar ett byggprojekt att till byggnadstillsynsmyndigheten anmäla den valda huvudprojekteraren och byggprojekteraren.

86 §. Arbetsledningsuppgifters svårighetsklasser. I 1 mom. föreskrivs det om hur svårighetsklassen för arbetsledningsuppgifter bestäms. Den ansvariga arbetsledaren för byggnadsarbetet och arbetsledaren för ett specialområde ska ha en kompetens som motsvarar svårighetsklassen för arbetsledningsuppgifterna. Det väsentliga är att utbildningen till omfattning och innehåll står i rätt proportion till arbetsledningsuppgifternas svårighetsklass.

I paragrafen ingår redan ett bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för arbetsledningsuppgifter. Reglering genom statsrådets förordning behövs i situationer där det genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om andra ärenden vilkas betydelse kräver det. Bestämmandet av svårighetsklassen för en arbetsledningsuppgift och motsvarande behörighet kan inverka på en persons möjligheter att utöva sitt yrke. Det föreslås därför att bemyndigandet att utfärda förordning ges statsrådet.

Under den gällande markanvändnings- och bygglagen har uppgifter om studiernas omfattning getts som en anvisning, inte genom förordning. Genom preciseringen av bemyndigandet att utfärda förordning säkerställs den tolkning som lagstiftaren avsett så att närmare bestämmelser om de studier som krävs enligt projekteringsuppgifternas svårighetsklasser får utfärdas genom förordning av statsrådet.

I 87 § i bygglagen finns bestämmelser om behörighetsvillkoren för ansvariga arbetsledare och arbetsledare för specialområden. Med behörighet avses huruvida en person som tillägnat sig en viss kompetensnivå är behörig att vara ansvarig arbetsledare eller arbetsledare för ett specialområde i byggprojektet i fråga. När byggnadstillsynsmyndigheten bedömer om ansvariga arbetsledare eller arbetsledare för specialområden är behöriga jämför byggnadstillsynsmyndigheten deras kompetens med svårighetsklassen för arbetsledningsuppgiften. Med kompetens avses en allmän egenskap som inbegriper en viss utbildnings- och erfarenhetsnivå. Entydiga bestämmelser om den erfarenhet som ger kompetens finns i 87 § i bygglagen. I 86 § i bygglagen preciseras uttryckligen att den utbildning som ger kompetens ska följa arbetsledningsuppgifternas svårighetsklasser.

93 §. Byggprojekterare. Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd föreskrivs det att det ska vara den ansvariga arbetsledarens uppgift att meddela byggprojekteraren de uppgifter som projekteraren behöver för att uppdatera projektbeskrivningarna till en as built-modell. Uppdateringsskyldigheten gäller de projektbeskrivningar som byggnadstillsynsmyndigheten av grundad anledning har förutsatt att ska lämnas in.

94 §. *Specialprojekterare.* Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd föreskrivs det att det ska vara den ansvariga arbetsledarens uppgift att meddela specialprojekteraren de uppgifter som specialprojekteraren behöver för att uppdatera specialbeskrivningarna till en as built-modell. Uppdateringsskyldigheten gäller de specialbeskrivningar som byggnadstillsynsmyndigheten av grundad anledning har förutsatt att ska lämnas in.

109 §. *Åtgärder som får utföras innan byggnadsarbetet påbörjas.* Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd föreskrivs det att det ska höra till den som påbörjar ett byggprojekt att till byggnadstillsynsmyndigheten anmäla förberedande åtgärder och pålningsarbete innan de påbörjas.

110 §. *Inledande möte.* Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd ska de skyldigheter som gäller den huvudansvariga aktören inte längre protokollföras vid det inledande mötet, utan bestämmelsen ändras så att omnämmandet av den huvudansvariga aktören slopas.

112 §. *Myndighetssyn.* Eftersom 95 §, som gäller den huvudansvariga genomföraren, föreslås bli upphävd slopas i 112 § 2 mom. omnämmandet av att den huvudansvariga genomföraren ska vara närvarande vid synen.

122 §. *Slutsyn.* Genom ändringen av bygglagen föreslås det att förfarandet för ansökan om bygglov görs smidigare genom att det i en klimatdeklaration först i samband med slutsynen ska visas att gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad underskrids. Därför föreslås det att 122 § 1 mom., som gäller slutsyn, ändras så att slutsyn kan förrättas när den som påbörjat byggprojektet har meddelat byggnadstillsynsmyndigheten att byggnaden underskrider det i 38 a § avsedda gränsvärde som angetts för byggnaden i klimatdeklarationen. Underskridandet av gränsvärdet ska uttryckligen visas i en sådan klimatutredning som avses i 38 § i denna lag och som baserar sig på en nationell metod för beräkning av koldioxidsnålhet. Klimatdeklarationen ska lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten, som ska kontrollera att gränsvärdet underskrids. Det krävs också att kommunens tillstånd eller godkännande har erhållits för eventuella avvikelser i bygglovsfasen eller under genomförandet.

Genom ändringen av bygglagen föreslås det att förfarandet för ansökan om bygglov görs smidigare och att bördan minskas genom att materialspecifikationen ersätts med en förteckning över byggprodukter. I bygglovsfasen ska det enligt förslaget göras upp en förteckning över byggprodukter på minst huvudritningsnivå, som i fråga om väsentliga ändringar ska uppdateras för slutsynen av byggnaden. Därför föreslås det att 122 § 1 mom., som gäller slutsyn, ändras så att slutsyn kan förrättas när den som påbörjat byggprojektet har meddelat byggnadstillsynsmyndigheten att byggnadens förteckning över byggprodukter enligt 38 § har uppdaterats. Den uppdaterade förteckningen över byggprodukter ska lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten, som ska kontrollera att uppdateringen har gjorts.

Enligt 123 § i bygglagen kan byggnadstillsynsmyndigheten godkänna en byggnad eller en del av den för ibruktagande även vid en partiell slutsyn. En förutsättning för godkännandet är att byggnadsarbetet endast till ringa delar är ofullbordat och att byggnaden eller en del av den uppfyller förutsättningarna enligt 122 § 2 mom. 2–8 punkten och är säker, sund och användbar. Detta innebär att 9 punkten som gäller klimatdeklaration och underskridande av gränsvärdet samt 10 punkten som gäller den uppdaterade förteckningen över byggprodukter, vilka föreslås bli fogade till 122 § 2 mom., inte inverkar på genomförandet av en eventuell partiell slutsyn. Vid en partiell slutsyn kan en byggnad eller en del av den således godkännas

för ibruktagande även om klimatdeklarationen eller den uppdaterade förteckningen över byggprodukter ännu inte har lämnats till byggnadstillsynsmyndigheten.

Enligt 43 b § i bygglagen kan bygglov beviljas innan en tomtindelning utarbetas och en tomt styckas. Slutsyn får dock inte förrättas förrän tomten har införts i fastighetsregistret.

179 §. Besvärsmätt i fråga om bygglov. Besvärsmätten slopas för sådana registrerade sammanslutningar till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljös kvalitet. Närings-, trafik- och miljöcentralens besvärsmätt ändras så att den motsvarar 192 § i markanvändnings- och bygglagen. Museimyndighetens besvärsmätt begränsas till skyddade byggnadsobjekt som är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet. Vad som avses med objekt som är av nationell betydelse och av betydelse för landskapet beskrivs i samband med motiveringen till 56 §.

179 a §. Besvärsmätt i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi. Besvärsmätten i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi grundar sig på den besvärsmätt som gäller bygglov, undantagslov och bygglov på en byggplats på ett område i behov av planering. Utgångspunkten för besvärsmätten är besvärsmätt enligt tillstånd, inte enligt plan. Det föreslås att besvärsmätt ska föreskrivas för ett stort antal parter. Besvärsmätt har inte bara grannarna utan också andra vars användning av fastigheten beslutet i väsentlig mån kan påverka samt alla dem vars rätt, skyldighet eller fördel påverkas av beslutet. Besvärsmätt har också kommunen och grannkommunen, vars markanvändningsplanering direkt påverkas av beslutet. Även närings-, trafik- och miljöcentralen och andra myndigheter har besvärsmätt i ärenden som hör till deras verksamhetsområde.

Besvärsmätt föreslås dessutom inom sitt verksamhetsområde för en sådan registrerad sammanslutning vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård. MKB-direktivet förpliktar alla EU-medlemsstater att i de beslutsförfaranden som omfattas av MBK-direktivets tillämpningsområde ge den berörda allmänheten och dem som har ett tillräckligt intresse rätt till rättslig prövning.

181 §. Besvärsmätt i fråga om genomförandetillstånd. Museimyndighetens besvärsmätt begränsas till skyddade byggnadsobjekt som är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet. Vad som avses med objekt som är av nationell betydelse och av betydelse för landskapet beskrivs i samband med motiveringen till 56 §.

182 §. Besvärsmätt i fråga om rivningslov. Besvärsmätten slopas för sådana registrerade sammanslutningar till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljös kvalitet. Närings-, trafik- och miljöcentralens besvärsmätt ändras så att den motsvarar 192 § i markanvändnings- och bygglagen. Museimyndighetens besvärsmätt begränsas till byggnader som är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet. Vad som avses med objekt som är av nationell betydelse och av betydelse för landskapet beskrivs i samband med motiveringen till 56 §.

183 §. Besvärsmätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder. Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom. som gäller situationer där en lagakraftvunnen detalj- eller generalplan genomförs med stöd av ett tillstånd för miljöåtgärder. I dessa situationer begränsas besvärsmätten till ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot samt till den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar.

197 §. Övergångsbestämmelse om lämnande av uppgifter till datasystemet för den byggda miljön. Den övergångstid som anges i paragrafen föreslås bli förlängd med ett år. Samtidigt

korrigeras i den finska språkdräkten ett skrivfel i paragrafen. I paragrafens tillämpningsområde eller tillämpningstid görs inga andra ändringar. I paragrafen föreskrivs det fortsatt att kommunen senast vid den tidpunkt som nämns i paragrafen ska lämna alla de uppgifter som avses i 72 och 73 § och som uppkommit efter det att bygglagen trädde i kraft till datasystemet för den byggda miljön. I paragrafen föreskrivs det inte att skyldigheten att lämna uppgifter endast ska gälla de uppgifter som uppkommit efter det att kommunen har tagit i bruk datasystemet för den byggda miljön.

7.2 Lagen om ändring av markanvändnings- och bygglagen

1 §. Genom paragrafen upphävs upphävandet av 131 § i markanvändnings- och bygglagen så att 131 § förblir i kraft mellan den 1 januari 2025 och den 31 december 2025. Den redan upphävda paragrafen ska förbli i kraft, eftersom bygglagens 61 §, som gäller bygglov, träder i kraft först den 1 januari 2026.

7.3 Lagen om områdesanvändning

57 §. Detaljplanebestämmelser. Det föreslås att 1 mom. ändras så att ordalydelsen motsvarar den ordalydelse som anges i lag 432/2023. De ändringar i momentet som föreskrivits genom lag 432/2023 har av misstag uteblivit i lag 752/2023.

131 §. Ansökan om bygglov. I den finska språkdräkten ändras paragrafens rubrik ”Rakennuslupahakemus” till ”Rakentamislupahakemus”. Likaså ändras i paragrafens finska språkdräkt ”rakennuslupa” till ”rakentamislupa”. Dessa ändringar gäller inte den svenska språkdräkten.

188 a §. Skyndsam behandling av besvär som gäller planer som är viktiga med tanke på produktionen av förnybar energi. De bestämmelser som gäller tillstånd för byggande har överförts till bygglagen genom lagändring 432/2023. Därför föreslås det att omnämmandet ”tillståndsärenden enligt denna lag” ska ändras till ”tillståndsärenden enligt bygglagen”.

197 §. Förhållande till annan lagstiftning. Enligt vad som föreslås ska hänvisningen i 1 mom. till 10 kap. i naturvårdslagen korrigeras till en hänvisning till 5 kap. i naturvårdslagen. Momentets hänvisning till 5 kap. ändrades redan genom lag 15/2023, men ändringen har av misstag uteblivit i lag 432/2023. I momentet stryks dessutom hänvisningen till fastställande av planer, eftersom fastställandet av landskapsplaner slopades redan genom en lagändring som trädde i kraft vid ingången av 2016.

7.4 Miljöskyddslagen

156 §. Genomförande av reningskrav på basnivå på andra områden. Det föreslås att 156 b § 1 mom. i miljöskyddslagen ändras på grund av den nya bygglagen (751/2023). I 1 mom. föreskrivs det fortfarande om på vilka grunder reningskraven på basnivå (154 b §) ska iakttas vid reparation och ändring av ett sådant system enligt 156 a § för behandling av avloppsvatten som är beläget på andra än i 156 a § avsedda områden.

Reningskraven på basnivå ska fortfarande tillämpas fastighetsvis. Ägaren till en fastighet beslutar när en tillståndspliktig åtgärd ska utföras på fastigheten, vilket innebär att ägaren kan förlägga investeringen till en tidpunkt som ägaren anser lämpligast och skjuta fram uppfyllandet av reningskraven på basnivå till en senare tidpunkt.

Omsorgsplikten enligt paragrafen uttrycks fortfarande i aktiv form för tydlighetens skull och den gäller ägaren till fastigheten. På samma sätt som för närvarande kan med ägaren till fastigheten också jämföras arrendetagare i en viss ställning.

Annanstans än nära vattendrag eller nära havet eller på grundvattenområden ska vid planering, konstruktion, reparation, ändring och drift av ett gammalt system för behandling av avloppsvatten tillämpas reningskraven på basnivå enligt 154 b §, när på fastigheten utförs sådana åtgärder som nämns i 1 mom. 1 eller 2 punkten.

De föreslagna ändringarna kan i sak delas in i två grupper på samma sätt som för närvarande.

Den första gruppen i 1 mom. (1 punkten) ska fortfarande utgöras av sådana åtgärder som berör det fastighetsspecifika hushållsavloppsvattensystemet. Detta innebär att det på fastigheten görs sådana reparationer eller ändringar av de installationssystem som uttryckligen berör uppkomsten eller behandlingen av hushållsavloppsvatten. I det sammanhanget ska systemet då enligt förslaget ändras så att det uppfyller reningskraven på basnivå. Med en ändring enligt punkten avses att det byggs en vattenklosett eller görs sådana reparationer eller ändringar som gäller vatten- och avloppsanläggningar så att systemet förnyas delvis eller repareras i dess helhet. Bestämmelsen ska i miljöskyddslagen inte längre vara bunden till ett i bygglagen avsett bygglov. I den finska språkdräkten ändras bestämmelsens ordalydelse så att ordet ”järjestelmä” ändras till ”järjestelmää”. Till den svenska språkdräkten fogas ordet ”delvis”. Detta innebär att ett förnyande inte bara av hela systemet, utan också av en del av systemet medför en skyldighet att effektivisera behandlingen av hushållsavloppsvatten så att den uppfyller reningskravet på basnivå. Om det krävs bygglov för en reparation eller ändring, ska på dem tillämpas bestämmelserna om bruks- och underhållsanvisningar i 139 § i bygglagen. Enligt 139 § 3 mom. i bygglagen ska i bruks- och underhållsanvisningarna antecknas de åtgärder som vidtagits vid underhåll, reparation och ändring av en byggnad eller i samband med ändring av användningsändamålet. Ägaren till en byggnad ansvarar för att bruks- och underhållsanvisningarna är uppdaterade.

Ändringen har inga konsekvenser för att bygglov eventuellt kan krävas med stöd av 42 § 2 mom. eller 3 mom. 2 punkten i bygglagen.

Tillämpningsområdet enligt 42 § 2 mom. i bygglagen omfattar eventuellt sådana nya vatten- och avloppsanläggningar som kan tolkas som nya byggnadsobjekt. Sådana projekt hör enligt 42 § 2 mom. i bygglagen också till projekt som kräver bygglov, om vilka kommunen dock i byggnadsordningen kan bestämma att bygglov inte behövs i kommunen eller en del av den, om byggprojektet kan betraktas som ringa. Bygglagen förutsätter ingen anmälan om reparationer och ändringar till myndigheterna.

Bygglov kan också krävas enligt 42 § 3 mom. 2 punkten i bygglagen. Bestämmelsen förutsätter att någon funktion ska vara beroende av bygglov. Enligt 42 § 3 mom. 2 punkten i bygglagen behövs det alltid bygglov för reparationer när reparationer eller ändringar av byggnadens klimatskal eller installationssystem kan ha stor inverkan på byggnadens energiprestanda eller på energi- eller miljökonsekvenserna under byggnadens hela livscykel. I detta fall är det fråga om reparationer och ändringar av byggnadens avloppsvattensystem. Sådana reparationer och ändringar har betydande miljökonsekvenser under byggnadens livscykel. Bygglagen innehåller ingen bestämmelse om vem som bestämmer behovet av tillstånd exempelvis vid reparationer av vatten- och avloppsanläggningar.

Dessutom bör det noteras att bygglov kan förutsättas också i kommunens byggnadsordning. Om kommunen inte kräver tillstånd för dessa reparationer, förutsätter lagen inte heller någon obligatorisk anmälan om reparation av systemet.

Det är motiverat att anpassa installationssystemet till reningskravet på basnivå, eftersom åtgärden då gäller just detta [ifrågavarande] installationssystem.

Den andra gruppen i 1 mom. (2 punkten) utgörs av sådana reparations- och ändringsprojekt som kan jämföras med uppförandet av en byggnad och som kräver bygglov. Sådana projekt som kan jämföras med en ändring i klass med nybyggnad kallas i allmänspråket ofta grundlig renovering. I paragrafen avses sådana åtgärder som nämns i den första meningen i 42 § 3 mom. i bygglagen. Syftet med ett sådant projekt är att förlänga byggnadens livslängd så att den motsvarar en ny byggnad. Vid så omfattande reparationer och ändringar som kräver bygglov är investeringen i fastigheten betydande. Sådana åtgärder ska också innebära en skyldighet att uppfylla reningskraven på basnivå. Detta är motiverat i synnerhet av miljöskyddsorsaker eftersom byggnadens livscykel förlängs.

7.5 Lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program

7 §. Begränsning av tillämpningsområdet och förhållande till annan lagstiftning. Det föreslås en teknisk korrigerande ändring som gjorts i 7 § 2 mom. i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program. I samband med den ändring som gjordes genom lag 768/2023 återinfördes i paragrafen felaktigt den hänvisning till lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen som strukits i den tidigare lagen 912/2022. Denna hänvisning föreslås nu bli struken ur paragrafen på nytt.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

8.1 Byggnaders koldioxidsnålhet och livscykelegenskaper

Ett verkningsfullt genomförande av författningsstyrningen av byggnaders koldioxidsnålhet förutsätter att det föreskrivs om bemyndiganden att utfärda förordningar. Lagförslaget innehåller flera bemyndiganden att utfärda förordning och dessa förordningar har beretts i samband med reformen av bygglagen. Innehållet i förordningarna i beredningen beskrivs närmare i regeringens proposition med förslag till bygglag (139/2022). Det föreslås att en del av bemyndigandena att utfärda förordning ska ges till statsrådet och en del till miljöministeriet. Utgångspunkterna för beredningen av förordningen förblir i huvudsak samma trots att det föreslås att lagen ändras till vissa delar. Avsikten med denna proposition är att ändra förfarandet relaterat till klimatdeklarationen, ersätta materialspecifikationen med en förteckning över byggprodukter på huvudritningsnivå och precisera fastställandet av gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket så att det då gränsvärdena ges är möjligt att beakta särskilda situationer där det är särskilt svårt att underskrida gränsvärdet. Dessutom föreslås det att en egen paragraf 38 a § för gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket ska införas.

Bemyndigandet att utfärda förordning i fråga om materialspecifikationen ska enligt propositionen slopas från 39 § i lagen. Materialspecifikationen ska ersättas med en förteckning över byggprodukter som det ska föreskrivas om i 38 § i lagen. Det föreslås att ett bemyndigande att utfärda förordning om förteckningen över byggprodukter ska fogas till 38 § 4 mom. i lagen. Enligt propositionen kan närmare bestämmelser utfärdas med miljöministeriets förordning om metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet, om uppgifterna som används i beräkningen och om rapporteringen av utgångsuppgifter och resultat av beräkningen samt om utarbetandet och uppdateringen av klimatdeklarationen och

om förteckningen över byggprodukter. Närmare bestämmelser om förteckningen över byggprodukter är avsedda att utfärdas i samma förordning av miljöministeriet där det föreskrivs om byggnaders klimatdeklaration och beräkning av koldioxidsnålhet. Avsikten är att förordningen närmare ska föreskriva om åtminstone utarbetandet och uppdateringen av och innehållet i förteckningen över byggprodukter. Förordningen ska föreskriva om att förteckningen över byggprodukter ska vara på huvudritningsnivå, dvs. som kan utarbetas utifrån bygglovshandlingarna och andra utredningar som lämnats in i samband med den. En korrekt uppdatering av förteckningen över byggprodukter kan verifieras genom att det med stöd av 118 § i bygglagen anges att den ansvariga för byggfasen som det avtalats om i bygglovet eller vid det inledande mötet ska göra en anteckning i sammandraget av inspektionsprotokollet för bygget om att byggnadsarbetet motsvarar det som anges i förteckningen över byggprodukter.

I beredningen av förordningen om beräkningsmetoden för koldioxidsnålheten ska de nya kraven för beräkning av koldioxidfotavtrycket i direktivet om byggnaders energiprestanda beaktas, kraven finns särskilt i bilaga III till direktivet. Bilaga III till direktivet innehåller villkor för de nationella beräkningsmetoderna som gäller till exempel beräkningsperiodens längd, måttenhet, beräkningens omfattning, metodens standardbas och uppgifter som använts i beräkningen. Dessutom har EU-kommissionen för avsikt att komplettera beräkningsvillkoren genom en separat delegerad förordning. Andra utgångspunkter i beredningen av förordningen är fortfarande att beräkningen ska omfatta hela livscykeln och att även koldioxidhandavtrycket ska tas med i beräkningen. Beräkningen utförs även för byggplatser men de rapporteras dock separat från byggnader. I och med lagändringen ska det inte vara obligatoriskt att tillämpa beräkningsmetoden vid omfattande reparationer. Samtidigt preciseras det att beräkningen inte heller måste göras vid utvidgningar. Enligt propositionen ska den som påbörjar ett byggprojekt se till att en klimatdeklaration har utarbetats. Vid beräkningen av byggnaders koldioxidfotavtryck ska utgångsmässigt utsläpp från nationella energiscenarier som angetts i den nationella utsläppsdatabasen användas.

Bemyndigandet att utfärda förordning om gränsvärden för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader flyttas till 38 a § eftersom gränsvärdena för tydlighetens skull avskiljs till en egen paragraf. Samtidigt föreslås det att det till 38 a § fogas en grundläggande bestämmelse som hänför sig till bemyndigandet att utfärda förordning, enligt vilken man vid fastställandet av gränsvärden kan beakta sådana särskilda situationer där det på grund av särdrag i anslutning till byggnaden, dess användningsändamål eller den plats där den är belägen eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt 29 § i lagen är särskilt svårt att underskrida gränsvärdena. Tillägget gör det till exempel möjligt att beakta sådana särskilda situationer där det framkommer ett behov av att skilja åt gränsvärden både enligt byggnadens användningskategori och enligt dess övriga särdrag, till exempel större höjd än vanligt, läge på ett bullerområde, detaljplanens form- eller fasadkrav, flexibilitet eller flyttbarhet. Ett underskridande av gränsvärdena kan verifieras genom att det med stöd av 118 § i bygglagen anges att den ansvariga för byggfasen som det avtalats om i bygglovet eller vid det inledande mötet, till exempel den ansvariga arbetsledaren för byggnadsarbetena eller någon annan yrkesutbildad person, ska göra en anteckning i sammandraget av inspektionsprotokollet för bygget om att byggnadsarbetet motsvarar det som anges i klimatdeklarationen och att det eventuella gränsvärdet underskrids.

8.2 Fastställande av svårighetsklasser för projekteringsuppgifter och arbetsledningsuppgifter samt utbildningskrav

Enligt 82 § 4 mom. i propositionen kan närmare bestämmelser om fastställandet av svårighetsklassen för projekteringsuppgifterna och utbildningen som krävs för

projekteringsuppgiften utfärdas genom förordning av statsrådet. På motsvarande sätt enligt 86 § 4 mom. i propositionen kan närmare bestämmelser om fastställandet av svårighetsklassen för arbetsledningsuppgiften samt om utbildningen som krävs för arbetsledningsuppgifter inom byggnadsarbete utfärdas genom förordning av statsrådet. På grund av dess betydelse föreslås det att bemyndigandet att utfärda förordning ges statsrådet. Bestämmelserna gäller förutsättningarna att utföra uppgifter som kan inverka på utövandet av yrket.

I 82 § 2 mom. i bygglagen föreskrivs om faktorer enligt vilka svårighetsklassen för projekteringsuppgiften fastställs. Svårighetsklassen bestäms utifrån till exempel arkitektoniska, funktionella och tekniska krav samt byggnadens användningsändamål. Enligt 82 § 3 mom. i propositionen ska en projekterares utbildning till sin omfattning och sitt innehåll motsvara svårighetsklassen för projekteringsuppgiften. Bemyndigandet att utfärda förordning gör det möjligt att utfärda närmare bestämmelser om utbildningens omfattning och innehåll.

I 86 § 1 mom. i bygglagen föreskrivs om faktorer enligt vilka svårighetsklassen för arbetsledningsuppgiften fastställs. Svårighetsklassen påverkas till exempel av byggnadens användningsändamål, storlek och tekniska egenskaper samt de krav som byggplatsen, byggnadsförhållandena och metoderna som används i arbetet ställer. Enligt 86 § 3 mom. i propositionen ska utbildningen för den ansvariga arbetsledaren för ett byggnadsarbete och arbetsledaren inom en specialbransch till sin omfattning och sitt innehåll motsvara svårighetsklassen för ledningsuppgiften inom byggnadsarbetet. Bemyndigandet att utfärda förordning gör det möjligt att utfärda närmare bestämmelser om utbildningens omfattning och innehåll.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025 samtidigt som bygglagen. Det bör beaktas att den tredje lagen inte kan träda i kraft före den 1 januari 2025, så att även ändringarna i 57 § 1 mom. och 197 § 1 mom. kan riktas till paragraferna i den ursprungliga lagen. Om lagen skulle träda i kraft tidigare måste dessa ändringar riktas till ändringslagen 752/2023. Det samma gäller den femte lagen i fråga om 768/2023.

Övergångstiden för skyldigheten att upprätta en klimatdeklaration för byggnader och en förteckning över byggprodukter enligt 38 § samt för kravet på gränsvärden för koldioxidfotavtrycket enligt 38 a § i lagförslag 1 föreslås förlängas med ett år så att de träder i kraft den 1 januari 2026. Detta innebär att klimatdeklarationen och förteckningen över byggprodukter ska upprättas i sådana nybyggnadsprojekt som avses i 38 § där ansökningen om bygglov har inletts efter ikraftträdandet den 1 januari 2026. Även kravet på gränsvärden för byggnaders koldioxidfotavtryck enligt 38 a § föreslås endast gälla sådana nya byggnader för vilka ansökan om bygglov har inletts efter ikraftträdandet den 1 januari 2026. På samma sätt föreslås 40 a § om definitionen av boende och inkvartering, 61 § om ansökan om bygglov och 68 a § om tidsfristen träda i kraft den 1 januari 2026.

10 Förhållande till andra propositioner

En totalreform av beredskapslagen är under beredning i justitieministeriet och i den föreskrivs det bland annat om regleringen av byggande och byggprodukter. Förteckningen över byggprodukter enligt 38 § i bygglagen fungerar som tillstånd att köpa byggprodukter enligt beredskapslagen.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Demokrati samt rättsstatsprincipen

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Tillämpningen av den lagstiftning som gäller byggande innebär i princip utövning av offentlig makt. Begreppet offentliga förvaltningsuppgifter avser i grundlagen ett brett spektrum av förvaltningsuppgifter som omfattar uppgifter som hänför sig exempelvis till verkställigheten av lagar samt beslutsfattande om enskilda personers och sammanslutningars rättigheter, skyldigheter och förmåner (RP 1/1998 rd, s. 179/I).

Enligt 2 § 2 mom. i grundlagen hör det till demokratin att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling. Enligt förarbetena till grundlagen ger bestämmelsen uttryck för principen att individens möjligheter att påverka samhällets och livsmiljöns utveckling inte i ett demokratiskt samhälle kan vara begränsade enbart till möjligheten att rösta i val (RP 1/1998 rd, s. 75/I). Bestämmelsen har samband med andra bestämmelser i grundlagen som gäller individens möjligheter att delta och påverka. Grundlagens 14 § 4 mom. gäller det allmännas skyldighet att främja den enskildes möjligheter att delta i samhällsrelaterad verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Enligt grundlagens 20 § 2 mom. som gäller den grundläggande rätten till en sund miljö, ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. I förarbetena till grundlagen slås det fast att bestämmelsen också innebär ett i grundlag givet uppdrag att utveckla miljölagstiftningen så att människor får en större möjlighet att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön (RP 309/1993 rd, s. 71/I).

Möjligheterna att delta och påverka regleras i avtal och direktiv som gäller Finland. Bland dem kan nämnas Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), FN:s ekonomiska kommission för Europas konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) (FördrS 122/2004), Europarådets ramkonvention om kulturarvets värde för samhället (Farokonventionen 2005, FördrS 49/2018), MKB-direktivet om miljökonsekvensbedömning (2011/92/EU) och SMB-direktivet om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (2001/42/EG). Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna har i Finland satts i kraft den 23 maj 1990 (FördrS 19/1990). Farokonventionen har satts i kraft genom lag (61/2018). Århuskonventionen har satts i kraft genom lag (767/2004) och förordning (866/2004). Århuskonventionens sekretariat har publicerat anvisningar om tillämpningen som dock inte är juridiskt bindande. I samband med att konventionen sattes i kraft genomfördes en del lagstiftningsändringar, men den gällande finska lagstiftningen ansågs huvudsakligen uppfylla skyldigheterna enligt konventionen. I fråga om planläggningen lyfter doktorn i förvaltningsvetenskap Eija Mäkinen i Århuskonventionen fram särskilt den omfattande rätten att söka ändring och väcka ärenden och det att rätten att få tillgång till information, att delta och att söka ändring hör ihop.²⁰ Århuskonventionen är direkt bindande för de stater som antagit den. Ur konventionen eller EU-rätten kan man likväl enligt Mäkinen inte härleda en absolut rätt för alla att söka ändring eller väcka ärenden. Man kan besluta i frågan nationellt med beaktande av artikel 9.2 och 9.3 i Århuskonventionen och de mål som ingår där. Till exempel när det gäller samfunds besvärsmålsrätt kan man bestämma dess användning nationellt. Grundlagsutskottet har tills vidare ännu inte uttryckligen tagit ställning till i vilken mån

²⁰ Eija Mäkinen: Detaljplanläggning och besvärsmålsrätt på grundval av partsställning (på finska). Miljöministeriets publikationer 2019:27, s. 20–23.

kommunalbesvär är en oskiljaktig del av den kommunala självstyrelsen. Däremot ansåg grundlagsutskottet att den ändring av markanvändnings- och bygglagen genom vilken besvärsrätten i fråga om detaljplaner med ringa verkningar ändrades så att den förutsätter att den klagande är direkt berörd inte inkräktade på den kommunala självstyrelsen (GrUU 33/2006 rd).

11.2 Rätt att delta

Enligt 14 § 4 mom. i grundlagen ska det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Den grundläggande rättigheten till inflytande är viktig i beredningsprocessen och beslutsfattandet ifråga om byggandet.

Enligt artikel 12 i Farokonventionen förbinder sig parterna att

- a. uppmuntra alla att delta i
 - processen att identifiera, studera, tolka, värna om, bevara och presentera kulturarvet;
 - allmänna reflektioner och debatter om de möjligheter och utmaningar som kulturarvet representerar;
- b. ta i beaktande de värden som varje kulturarvssamhörighet förknippar med kulturarvet som den identifierar sig med;
- c. erkänna frivilligorganisationernas roll både som partners i olika aktiviteter och som givare av konstruktiv kritik gällande kulturarvspolitiken som förs;
- d. vidta åtgärder som underlättar tillgången till kulturarvet, särskilt bland unga och de som har det sämst i samhället, med avsikten att öka på medvetenheten om kulturarvets värde, nödvändigheten att underhålla och bevara det, samt de fördelar som kulturarvet kan ge.

Även om organisationernas besvärsrätt begränsas har organisationerna fortfarande besvärsrätt både i fråga om planer enligt lagen om områdesanvändning och enligt bygglagen i fråga om undantagslov och byggplatser på områden i behov av planering. Därför kan organisationer som har till uppgift att värna om kulturarvet fortfarande utöva sin rätt att delta enligt Farokonventionen.

11.3 Ansvar för miljön

Enligt artikel 37 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2000/C364/01) ska en hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet integreras i unionens politik och tryggas i enlighet med principen om hållbar utveckling. Artikel 17.1 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, som gäller rätt till egendom lyder: ”Var och en har rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den. Ingen får berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och under de förutsättningar som föreskrivs i lag och mot rättmätig ersättning för sin förlust i rätt tid. Nyttjandet av egendomen får regleras i lag om det är nödvändigt för allmänna samhällsintressen.”

Enligt 20 § i Finlands grundlag, som gäller ansvaret för miljön, bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Enligt 20 § 2 mom. i den lagen ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverkabelslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

I rättslitteraturen har det bedömts att det ansvar som den grundläggande rätten till en sund miljö inbegriper tar sig uttryck särskilt i ekologiska gränser för de individuella fri- och rättigheterna. Samtidigt uttrycker skyldigheten för det allmänna att trygga fri- och rättigheterna samt de processuella miljö rättigheterna det skydd för naturen och miljön som ges av systemet med mänskliga rättigheter och grundläggande fri- och rättigheter och som har ett egenvärde.²¹

I förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstaterades att 14 a § i regeringsformen, som föregick 20 § i gällande grundlag, till sin karaktär var närmast en programförklaring (RP 309/1993 rd). I propositionen betonades det också att miljö värden förutsätter ett brett samarbete mellan olika instanser. Grundlagsutskottet ansåg att bestämmelsen avses gälla alla människors ansvar (GrUB 25/1994 rd). Den underliggande tanken var enligt utskottet att momentet är speciellt starkt förknippat med naturens egenvärde och kommande generationers rättigheter. Bestämmelsen sades också innebära ett i grundlag givet uppdrag att utveckla miljölagstiftningen så att människor får en större möjlighet att påverka beslut som gäller den egna livsmiljön.

I samband med reformer av naturvårdslagstiftningen och bygglagstiftningen har grundlagsutskottet konstaterat att 20 § i grundlagen inte konstituerar individuellt konstaterbara förpliktelser och att den inte heller utgör en särskild grund för att inrikta toleransförpliktelser speciellt på markägarna. Men båda utgör också delar av samma bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter och kan därmed inverka på tolkningen av vardera i ett sammanhang där målet bl.a. är att främja en hållbar balans mellan människan och naturen i lagstiftningsväg (GrUU 21/1996rd, GrUU 38/1998 rd).

De grundläggande miljö rättigheterna har fått ökad betydelse i grundlagsutskottets utlåtanden, såsom i GrUU 36/2013 rd, GrUU 32/2010 rd, GrUU 20/2010 rd, GrUU 6/2010 rd, GrUU 10/2014 rd och GrUU 25/2014 rd. De grundläggande miljö rättigheternas ökade betydelse syns framför allt i grundlagsutskottets utlåtanden på senare tid om förbjudande av energiutvinning ur kol och ändring av konkurslagstiftningen, GrUU 55/2018 rd och GrUU 69/2018 rd.

Begränsningen av klimatförändringarna kan anses innefatta ett särskilt starkt perspektiv påkommande generationers rättigheter, eftersom de fortskridande klimatförändringarna och jordens stigande medeltemperatur utgör ett hot mot jordens framtid och det i synnerhet är de kommande generationerna som kommer att bli lidande. Ur denna synvinkel berör klimatförändringarna särskilt mycket dem som nu är barn och unga samt ännu ofödda generationer. Den bakomliggande tanken är att människan har rätt till ett hälsosamt och rikt liv i samklang med naturen och miljön.

Finland är som medlemsstat i Europeiska unionen bundet av klimatavtalet från Paris och det koldioxidneutralitetsmål som ingår i det. Europa strävar efter nettonollutsläpp 2050. Bestämmelserna bidrar till att tillgodose den grundläggande rätten till en sund miljö enligt grundlagen och gäller byggandet.

Grundlagsutskottet har tidigare bedömt bestämmelserna om fastighetsvis behandling av hushållsavloppsvatten som ingår i miljöskyddslagen utifrån dessa aspekter (GrUU 45/2016 rd

²¹ Tapio Määttä: Ympäristö eurooppalaisena ihmis- ja perusoikeutena: kohti ekososiaalista oikeusvaltiota. I Liisa Nieminen (red.): Perusoikeudet EU:ssa (2001), s. 314–315 (på finska).

och GrUU 44/2010 rd). Kravet på en effektiviserad fastighetsvis behandling av hushållsavloppsvatten i det tekniska ändringsförslaget av miljöskyddslagen är av betydelse med tanke på bestämmelsen om ansvar i 20 § i grundlagen (se GrUU 40/2010 rd, s. 3/II-4/I). Grundlagsutskottet har tidigare också bedömt sambandet mellan 20 § i grundlagen och egendomsskyddet. Utskottet konstaterade att 15 och 20 § i grundlagen förhåller sig på ett sådant sätt till varandra att 20 § för det första inte skapar några förpliktelser för enskilda individer och att den för det andra inte utgör en särskild grund för att inrikta toleransförpliktelser speciellt på markägarna. Å andra sidan utgör båda delar av samma regeluppsättning för grundläggande fri- och rättigheter och kan därmed påverka tolkningen av varandra i ett sammanhang där målet bland annat är att främja en hållbar balans mellan människan och naturen genom lagstiftning (se GrUU 20/2010 rd och GrUU 21/1996 rd).

Genomförande av reningskrav på basnivå på andra områden än vattendrag, i närheten av hav och på grundvattenområden enligt den föreslagna 156 b § 1 mom. i miljöskyddslagen är fortfarande motiverat med tanke på tillgodoseendet av de grundläggande miljö rättigheterna. Den bidrar också till att förebygga miljöförorening till följd av hushållsavloppsvatten i dessa områden. Paragrafen är en del av en mer omfattande reglering av miljöansvaret som tillämpas på hushållsavloppsvatten från glesbebyggelse och i vilken å ena sidan fastighetsägarens egendomsskydd beaktas samt skyldigheten att rengöra avloppsvatten och förebygga förorening av miljön. Bestämmelsen ska enligt ändringsförslaget tillämpas i situationer där sådana reparationer och ändringar eller större renoveringar som avses i paragrafen genomförs. Tidpunkten för renoveringen fastställs enligt ägaren om inget annat följer av miljöskyddsskäl. Granskning av den föreslagna 156 b § 1 mom. i miljöskyddslagen på grund av den nya bygglagen medför inga väsentliga ändringar i det gällande rättsläget med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer därmed både med de grundläggande miljö rättigheterna och med egendomsskyddet i grundlagen.

11.4 Rättssäkerhet

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Enligt 2 mom. i paragrafen ska offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

11.4.1 Tidsfrister

Rätten till handläggning utan dröjsmål är en grundläggande rättighet som tillkommer var och en. Kravet på att handläggningen ska ske utan dröjsmål i 21 § i grundlagen upprepas i 23 § i förvaltningslagen. Dessutom föreskrivs det i 23 a § i förvaltningslagen om angivande av handläggningstid. Enligt paragrafen ska en myndighet för de centrala ärendegrupperna inom sitt verksamhetsområde ange förväntad handläggningstid för sådana ärenden som myndigheten avgör genom förvaltningsbeslut och som kan inledas endast på initiativ av en part. Detta gäller inte ärenden för vars del det föreskrivs om en tidsfrist för handläggningen. Förvaltningslagen föreskriver inte om någon fast tidsfrist för handläggningen av ett ärende. Handläggning av ett ärende och handläggning utan dröjsmål ingår också i en tjänstemans tjänsteplikt. I statstjänstemannalagen (750/1994) och lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003) föreskrivs det om tjänstemännens och tjänsteinnehavarnas allmänna skyldighet att utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål. Genom 68 a § i den föreslagna lagen ska en tidsfrist fastställas för behandling av ansökan om bygglov och ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi. Reglering kring tidsfrister är exceptionellt i

den nationella lagstiftningen. I EU-lagstiftning föreskrivs det mer typiskt om maximilängden för förvaltningsförfarande. Behandling utan dröjsmål har i den nationella lagstiftningen tryggats redan med stöd av 21 § i grundlagen och ovan nämnda bestämmelser i förvaltningslagen. Grundlagsutskottet har inte i sin tidigare avgörandepraxis ansett att tidsfristsreglering strider mot 21 § i grundlagen, utan snarare ansett att den främjar att kravet på behandling utan dröjsmål iakttas (t.ex. GrUU 40/2010 rd och GrUU 6/2010 rd).

Den föreslagna tidsfristregleringen i lagförslaget grundar sig på nationell lagstiftning. Genom placeringstillståndet för omställning till ren energi implementeras Net Zero Industry Act, NZIA, men behandlingstiden på sex månader som föreslås som behandlingsgaranti är en nationell reglering och grundar sig på en skrivning i regeringsprogrammet. Syftet med de föreslagna tidsfristerna på tre och sex månader är inte att skapa ett mål för behandlingstiden, utan att ställa en övre gräns för behandlingstiden. Lagförslaget ingriper följaktligen inte i kraven på behandling utan dröjsmål i 21 § i grundlagen och i förvaltningslagen. Med andra ord, även om behandlingstiden underskrider tidsfristen i lagförslaget, är det fortfarande möjligt med stöd av förvaltningslagen och grundlagen att ifrågasätta att behandlingen av ett ärende sker utan dröjsmål.

11.4.2 Begränsning av besvärsrätten

Besvärsrätten ska begränsas i fråga om museimyndigheter, närings-, trafik- och miljöcentraler och sådana registrerade sammanslutningar inom deras verksamhetsområde till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljöns kvalitet, om byggandet innebär rivning av en byggnad som kräver rivningstillstånd, skyddas med stöd av en plan eller lag eller av någon annan historiskt eller arkitektoniskt värdefull byggnad.

I propositionen föreslås det att närings-, trafik- och miljöcentralens och museimyndighetens besvärsrätt begränsas i 179, 181 och 182 §. Enligt propositionen ska närings-, trafik- och miljöcentralens besvärsrätt motsvara besvärsrätten i 192 § i markanvändnings- och bygglagen. I den ursprungliga bygglagen föreskrivs det att närings-, trafik- och miljöcentralens besvärsrätt är mer omfattande. I omfattningen enligt bygglagen begränsas museimyndighetens kommande besvärsrätt till objekt som är av nationell betydelse eller till betydelse för landskapet. På så sätt har museimyndigheten fortfarande besvärsrätt som den inte har enligt markanvändnings- och bygglagen, men mer begränsad än i bygglagen, vilket gör situationen smidigare för den som påbörjar ett projekt. I propositionen upphävs dessutom besvärsrätten för sådana registrerade sammanslutningar till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljöns kvalitet i 179 och 182 §.

Bestämmelserna i 21 § i grundlagen inte hindrar att man genom lag föreskriver om smärre undantag från de rättigheter som skyddas där, under förutsättning att undantagen i fråga inte ändrar de aktuella rättssäkerhetsgarantiernas ställning som huvudregel eller äventyrar individens rättssäkerhet (GrUU 68/2014 rd). Till följd av arten av den rättighet som garanteras i 21 § 1 mom. i grundlagen och lagförbehållet i 2 mom. står det enligt utskottet klart att regleringen av besvärsrätten och i synnerhet av besvärsförbudet och förbudet mot ändringssökande, men också andra begränsningar av besvärsrätten, omfattas av kravet att det ska finnas bestämmelser i lag. (GrUU 17/2021 rd, GrUU 16/2019 rd och 50/2018 rd och utlåtanden som nämns i dessa).

11.5 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Den föreslagna lagen innehåller bemyndiganden att utfärda förordning och därmed ska propositionen bedömas enligt 80 § 1 mom. i grundlagen. Enligt den kan förordningar utfärdas

med stöd av bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag.

Grundlagsutskottet har av hävd krävt att bestämmelser om bemyndigande att utfärda förordning genom lag ska vara exakta och noggrant avgränsade (t.ex. GrUU 10/2016 rd, GrUU 49/2014 rd, GrUU 25/2005 rd och GrUU 1/2004 rd). Innehållet i bemyndigandet att utfärda förordning ska tydligt framgå av lagen och det ska även avgränsas tillräckligt tydligt. Grundlagsutskottet har dessutom fäst uppmärksamhet vid att det utifrån 80 § i grundlagen är väsentligt att det finns tillräckligt uttömmande grundläggande bestämmelser i lag om det man lagstiftar om och att det därför är skäl att i regel placera ett bemyndigande att utfärda förordning i samband med den grundläggande bestämmelsen (t.ex. GrUU 49/2014 rd och GrUU 10/2016 rd).

Närmare bestämmelser får med stöd av de föreslagna 38 a, 63 a, 82 och 86 § i bygglagen utfärdas genom förordning av statsrådet och närmare bestämmelser med stöd av de föreslagna 38, 39, 61, 68 a och 69 § i bygglagen får utfärdas genom förordning av miljöministeriet. De föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning har placerats i samband med bestämmelsen som innehåller de grundläggande bestämmelserna om det man lagstiftar om. De föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning kan anses grunda sig på tillräckligt exakta och noggrant avgränsade bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Bemyndigandena att utfärda förordning kan därmed anses uppfylla kraven i 80 § 1 mom. i grundlagen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av bygglagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i bygglagen (751/2023) 39 § 2 mom. och 95 §,
ändras 17 § 2 och 3 mom., 38 §, 39 § 3 mom., 42 § 1 mom. 4 punkten, 56 §, rubriken för 59 §, 61, 62, 69 och 71 §, 75 § 3 mom., 82 § 3 mom., 83 § 3 mom., rubriken för 84 §, 84 § 1 och 2 mom., 86 § 3 mom., 93 §, 94 § 2 mom., 109 §, 110 § 3 mom., 112 § 2 mom., 122 § 2 mom. 8 punkten samt 179, 181, 182 och 197 §, och
fogas till lagen nya 38 a, 43 a, 43 b, 46 a, 63 a, 67 a, 68 a och 75 a §, till 82 § ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., till 86 § ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., till 122 § 2 mom. nya 9–11 punkter, till lagen en ny 179 a § och till 183 § ett nytt 2 mom. som följer:

17 §

Byggnadsordning

I byggnadsordningen kan det meddelas sådana föreskrifter som förutsatts av de lokala förhållandena och som gäller ett planmässigt och lämpligt byggande, beaktande av kultur- och naturvärden samt skapande och bevarande av en bra livsmiljö och som inte ändrar vad som i 42 § 1 mom. föreskrivs om tillståndsplikt för nya byggnadsobjekt. Föreskrifterna i byggnadsordningen får inte vara oskäligen för fastighetsägare eller andra rättsinnehavare.

Föreskrifterna i byggnadsordningen kan i fråga om byggande samt reparationer och ändringar gälla

- 1) byggplatser och andra områden för ett byggnadsobjekt som kräver bygglov enligt 42 § 1 mom.,
 - 2) storlek och placering av byggnader som kräver bygglov enligt 42 § 1 mom.,
 - 3) anpassningen till miljön av byggnader som kräver bygglov enligt 42 § 1 mom.,
 - 4) det i 42 § 2 mom. avsedda byggsättet, planteringar, inhägnader och andra byggnadsobjekt än de som nämns i 42 § 1 mom.,
 - 5) det avstånd från gränsen mot grannen som hänför sig till byggnadsobjektens brandsäkerhet,
 - 6) vården av den byggda miljön samt ordnandet av vatten och avlopp,
 - 7) andra lokala byggomständigheter som kan jämföras med dem som avses i 4–6 punkten.
-

38 §

Byggnaders koldioxidsnålhet

Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att en ny byggnad på det sätt som användningsändamålet förutsätter projekteras och uppförs så att den är koldioxidsnål. Koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket från byggnader och byggplatser ska i den

klimatdeklaration som utarbetas för en slutsyn enligt 122 § rapporteras i fråga om följande nya byggnader:

- 1) radhus,
- 2) flervåningsbostadshus,
- 3) kontorsbyggnader och hälsovårdscentraler,
- 4) affärsbyggnader, varuhus, köpcentrum, butiksbyggnader, butikshallar, teatrar, opera-, konsert- och kongresshus, biografer, bibliotek, arkiv, museer, konsthallar och utställningshallar,
- 5) inkvarteringsbyggnader, hotell, internat, servicehus, äldreboenden och vårdinrättningar,
- 6) undervisningsbyggnader och daghem,
- 7) idrottshallar,
- 8) sjukhus,
- 9) lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter.

Skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration gäller inte reparationer och ändringar, utökning av det utrymme som räknas till våningsytan eller utvidgning av en byggnad. Beräkningen av koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket ska omfatta byggnadens hela livscykel. Vid beräkningen ska metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet samt uppgifterna i den nationella utsläppsdatenbanken eller andra uppgifter om miljöegenskaper enligt beräkningsmetoden användas.

Beräkningen av koldioxidsnålhet ska separat omfatta de nya och återvinningsbara byggnads- och teknikdelar som ingår i byggnaden och byggplatsen. Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att det för en byggnad som avses i 1 mom. i bygglovsfasen görs upp en förteckning över byggprodukter på minst huvudritningsnivå. Förteckningen ska i fråga om väsentliga ändringar uppdateras för slutsynen av byggnaden.

Närmare bestämmelser om metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet, om de uppgifter som ska användas vid beräkningen och om rapporteringen av utgångsuppgifter och resultaten av beräkningen, om utarbetandet av en klimatdeklaration och om förteckningen över byggprodukter får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

38 a §

Gränsvärde för koldioxidfotavtrycket

Koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad får inte överskrida det gränsvärde som enligt användningskategori anges för byggnader som avses i 38 § 1 mom. 1–9 punkten. Ett underskridande av gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från en byggnad visas i den klimatdeklaration som utarbetas för slutsynen enligt 122 §. Gränsvärdet gäller inte reparationer och ändringar, utökning av det utrymme som räknas till våningsytan eller utvidgning av en byggnad.

Gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från byggnader ska basera sig på förbrukningen av energi och material under byggnadernas hela livscykel och det omfattar inte koldioxidfotavtrycket från byggplatsen eller koldioxidhandavtrycket från byggnaden eller byggplatsen.

Vid fastställandet av gränsvärdet kan sådana särskilda situationer beaktas där det på grund av särdrag i anslutning till byggnaden, dess användningsändamål eller den plats där den är belägen eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt 29 § är särskilt svårt att underskrida gränsvärdet.

Närmare bestämmelser om gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader får utfärdas genom förordning av statsrådet.

39 §

Byggnaders livscykelegenskaper

Närmare bestämmelser om en byggnads målsatta tekniska livslängd, möjligheterna att variera, underhålla och reparera en byggnad samt möjligheterna att riva byggnadsdelar får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

42 §

Bygglov

Uppförande av ett nytt byggnadsobjekt kräver bygglov, om objektet är

4) en konstruktion för allmänheten som kan användas av minst fem fysiska personer samtidigt, med undantag för sådana konstruktioner för evenemang som uppförs för högst två månader,

43 a §

Placeringstillstånd för omställning till ren energi

Om den som ansöker om bygglov begär det, kan en granskning av förutsättningarna inom områdesanvändningen i fråga om ett industriprojekt för omställning till ren energi göras genom ett placeringstillstånd utan detaljplan eller generalplan, i vilken det bestäms att planen får användas som grund för beviljande av bygglov.

I 1 mom. avsedda industriprojekt för omställning till ren energi är

1) energiproduktionsanläggningar som producerar energi med förnybar energi, med undantag av vind- och solkraftverk,

2) sådana projekt inom industrin som grundar sig på förnybar energi eller elektrifiering och ersätter användningen av fossila bränslen eller råvaror,

3) framställning och utnyttjande av väte, med undantag av framställning av väte från fossila bränslen,

4) avskiljning, utnyttjande och lagring av koldioxid,

5) ackumulatorfabriker samt tillverkning, tillvaratagande och återanvändning av ackumulatormaterial,

6) investeringar för omställning till ren energi inom förädlingsindustrin i områden som avses i artiklarna 17 och 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

Ett placeringstillstånd för omställning till ren energi får inte leda till att kvaliteten på någons livsmiljö försämras avsevärt på ett sätt som inte är motiverat med beaktande av syftet med placeringstillståndet för omställning till ren energi. Genom placeringstillståndet för omställning till ren energi får inte heller markägaren eller någon annan rättsinnehavare åläggas sådana oskäligen begränsningar eller orsakas sådana oskäligen olägenheter som kan undvikas utan att de mål som ställs för placeringstillståndet eller de krav som ställs på det åsidosätts.

43 b §

Beviljande av bygglov före utarbetande av tomtindelning och styckning av tomt

Med avvikelse från 81 § 2 mom. i lagen om områdesanvändning kan bygglov beviljas innan en tomtindelning utarbetas och en tomt styckas. I bygglovet ska då anges att byggnaden inte får tas i bruk förrän tomten införts i fastighetsregistret.

46 a §

Förutsättningar för placeringstillstånd för omställning till ren energi

För placeringstillstånd för omställning till ren energi förutsätts det att

- 1) byggplatsen är minst 1 000 kvadratmeter,
- 2) det inte finns risk för översvämning, ras eller jordskred på byggplatsen,
- 3) byggnaderna kan placeras på minst 4 meters avstånd från fastighetsgränsen med beaktande dessutom av ett skyddsområde enligt 44 § i lagen om trafiksystem och landsvägar och ett frisiktsområde enligt 45 § i den lagen, ett skyddsområde enligt 37 § i banlagen och ett frisiktsområde enligt 38 § i den lagen samt behovet av ett flyghindertillstånd enligt 158 § i luftfartslagen,
- 4) byggnadsobjektet passar in i den byggda miljön och landskapet samt uppfyller kraven på skönhet, högklassig arkitektur eller harmoni,
- 5) det till byggplatsen finns en användbar infartsväg eller att det är möjligt att ordna en sådan,
- 6) vattentillgången, avloppsvattnet och dagvattnet kan skötas utan olägenheter för miljön,
- 7) ordnandet av vägar, vattentillgång eller avlopp inte orsakar kommunen eller staten särskilda kostnader,
- 8) byggandet inte medför olägenheter för grannarna och inte försvårar bebyggandet av grannfastigheterna,
- 9) byggandet är lämpligt med tanke på landskapet och inte försvårar bevarandet av särskilda natur- eller kulturmiljövärden eller tillgodoseendet av rekreationsbehoven,
- 10) byggandet är lämpligt med tanke på skapande av samhällstekniska nät och trafikleder samt trafiksäkerheten och tillgängligheten till tjänster,
- 11) placeringen av produktionsanläggningar som tillverkar, hanterar eller lagrar farliga kemikalier eller explosiva varor är lämplig med beaktande av placeringsplatsens nuvarande och kommande användningssyfte som har anvisats i en plan med rättsverkningar enligt lagen om områdesanvändning och av de planbestämmelser som eventuellt gäller området.

Om byggande i enlighet med placeringstillståndet för omställning till ren energi kräver att en byggnad rivs, är ett villkor för att bygglov ska beviljas dessutom det som föreskrivs om förutsättningarna för beviljande av rivningslov.

56 §

Förutsättningar för rivningslov

Byggnadstillsynsmyndigheten kan bevilja tillstånd att riva en byggnad.

En byggnad får rivas, om en detalj-, general- eller landskapsplan som är mindre än 13 år gammal tillåter rivning och byggnaden inte är skyddad med stöd av lag. På ett område som saknar detalj-, general- eller landskapsplan eller planen är äldre än 13 år, får rivningen av en byggnad inte medföra olägenheter med tanke på den framtida planläggningen eller annan reglering av områdesanvändningen och inte heller försvåra uppnående av målen för skyddet av den byggda miljön.

Leder en rivning till återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet, får en byggnad som inte är skyddad alltid rivas, om

- 1) byggnaden finns i en kommun där byggnaderna har förlorat största delen av sitt värde,
- 2) byggnaden inte längre kan anvisas något användningsändamål, och

- 3) byggnaden är i dåligt skick och möjligheterna att reparera den är små.
- Kommunen kan bevilja tillstånd att riva en byggnad som är skyddad enligt en detaljplan, om
- 1) byggnaden har varit i en kommuns eller ett kommunägt bolags ägo i minst tio år,
- 2) det inte tekniskt, funktionellt och ekonomiskt är möjligt att reparera byggnaden,
- 3) rivningen leder till återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet, och
- 4) byggnaden inte är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

Den som ansöker om rivningslov ska redogöra för hur rivningsarbetet ordnas och vilka möjligheter det finns att sköta behandlingen av det byggavfall som uppstår och att återanvända användbara byggnadsdelar.

59 §

Tillstånd till mindre undantag i samband med bygglov och slutsyn

61 §

Ansökan om bygglov

Den som påbörjar ett byggprojekt och äger eller innehar en byggplats ska skriftligen ansöka om bygglov hos kommunen. Till ansökan om bygglov ska beroende på byggnadsobjektet och dess omfattning fogas

- 1) de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen och vars riktighet byggprojekteraren intygar med sin underskrift,

- 2) en projektinformationsmodell på huvudritningsnivå som gjorts i samband med byggnadens projektbeskrivningar eller uppgifter i maskinläsbart format, eller i fråga om andra objekt än byggnader, en utredning om byggnadsobjektet och dess verkningar på det omgivande området,

- 3) en utredning om att sökanden har besittningsrätt till byggplatsen.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan med beaktande av projektets art och omfattning av grundad anledning kräva att det till ansökan om bygglov även fogas

- 1) en utredning om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden samt det grundläggningssätt som dessa förutsätter och om andra behövliga åtgärder,

- 2) en energiutredning,

- 3) en förteckning över byggprodukter,

- 4) en utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge,

- 5) en utredning om byggnadens skick i fråga om åtgärdsområdet, om det är fråga om ett reparationsprojekt,

- 6) annan än i 1–5 punkten avsedd väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Byggnadstillsynen kan av grundad anledning kräva att sökanden kompletterar en bilaga som avses i 1 och 2 mom. eller lämnar in någon annan väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar samt om beskrivningar i form av informationsmodeller och om innehållet i och utformningen av uppgifterna i maskinläsbart format får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

62 §

Ansökan om placeringstillstånd

Om den som påbörjar ett byggprojekt ansöker om ett separat beslut om placeringstillstånd, ska till tillståndsansökan fogas utredningar på basis av vilka kommunen kan bedöma om förutsättningarna enligt 44–46 § uppfylls. I utredningarna ska det ingå uppgifter om dimensionering och fasad samt placeringen på byggplatsen, ordnandet av körförbindelser och, i fråga om områden där kommunalteknik finns eller är avsedd att genomföras, uppgifter om var byggnaden ska anslutas till kommunaltekniken.

63 a §

Hörande och information om placeringstillstånd för omställning till ren energi

Kommunen ska tillkännage att en ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi anhängiggjorts och höra grannarna och dem vars boende, arbete eller övriga förhållanden kan påverkas betydligt av byggprojektet. Sökanden kan till sin ansökan foga en tillförlitlig utredning om att grannarna eller en del av grannarna är medvetna om handlingar och uppgifter med relevans för projektet och en redogörelse för deras eventuella ställningstaganden till projektet.

Kommunen ska dessutom ge kommunmedlemmar och intressenter tillfälle att framföra sina åsikter om en tillståndsansökan som gäller en byggnad i ett projekt på vilket lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas.

Sökanden ska på byggplatsen tillkännage att en tillståndsansökan är anhängig.

Närmare bestämmelser om hörande och lämnande av information får utfärdas genom förordning av statsrådet.

67 a §

Utlåtande om placeringstillstånd för omställning till ren energi

Kommunen ska begära utlåtande om en ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi av närings-, trafik- och miljöcentralen, landskapsförbundet samt andra statliga myndigheter, om tillståndsansökan i avsevärd mån gäller deras verksamhetsområde.

68 a §

Tidsfrist för behandling av ansökan om bygglov och påföljder vid försummelse av tidsfristen

Byggnadstillsynsmyndigheten ska avgöra en ansökan om bygglov inom tre månader från det att ansökan om bygglov inklusive bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna möjliggör en behandling av ansökan. Ansökan om bygglov för särskilt krävande byggprojekt där projekteringsuppgiften är exceptionellt krävande och ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi ska avgöras inom sex månader från det att ansökan om bygglov inklusive bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna möjliggör en behandling av ansökan.

För dröjsmål med behandlingen av tillståndsansökan ska kommunen på eget initiativ återbetala 20 procent av bygglovsavgiften för varje månad som dröjsmålet varar, om inte dröjsmålet har orsakats av sökanden.

Närmare bestämmelser om beräkningen av tidsfristen får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

69 §

Lämnande av specialbeskrivningar

Byggnadstillsynsmyndigheten kan av grundad anledning i bygglovet, vid det inledande mötet eller under byggnadsarbetet bestämma att specialbeskrivningar som är nödvändiga på grund av byggprojektets art eller omfattning ska utarbetas och lämnas in.

Den som påbörjar ett byggprojekt eller huvudprojekteraren ska se till att en i 1 mom. avsedd specialbeskrivning som gäller byggnadsobjektet och en motsvarande, vid projekteringen gjord projektinformationsmodell eller uppgifter i maskinläsbart format lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten innan det arbetsmoment som beskrivningen gäller påbörjas. Byggnadstillsynen kan av grundad anledning kräva att en inlämnad specialbeskrivning kompletteras.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av specialbeskrivningen och den motsvarande projektinformationsmodellen och uppgifterna i maskinläsbart format får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

71 §

As built-modell för byggnader

Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att projekteraren uppdaterar beskrivningarna så att de ändringar som gjorts under byggnadsarbetet och de projektbeskrivningar på huvudritningsnivå som har formen av projektinformationsmodeller för byggnaden eller som annars är i maskinläsbart format bildar en as built-modell som motsvarar huvudritningsnivån och uppdaterar specialbeskrivningarna så att de motsvarar den uppförda byggnaden. Specialprojekteraren ska lämna uppdaterade specialbeskrivningar till huvudprojekteraren och byggprojekteraren. Ägaren till en byggnad ska se till att as built-modellen för byggnaden eller uppgifterna i maskinläsbart format hålls uppdaterade i samband med ändringsarbeten i byggnaden.

75 §

Miljökonsekvensbedömning

Bestämmelser om tillståndsmyndighetens skyldighet att sända tillståndsansökan och tillståndsbeslutet samt översättningar av de väsentliga delarna av dem till Finlands miljöcentral för sändande till en annan stat i projekt som har gränsöverskridande miljökonsekvenser finns i 29 a § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

75 a §

Bedömning av konsekvenserna av placeringstillstånd för omställning till ren energi

I samband med ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi ska miljökonsekvenserna, de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna samt övriga konsekvenser av planen utredas.

Om det är fråga om ett projekt som avses i 3 § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning, bedöms projektets miljökonsekvenser med iakttagande av 75 § i denna lag.

82 §

Projekteringsuppgifters svårighetsklasser

Utbildningen för projekterare ska till omfattning och innehåll motsvara svårighetsklassen för de projekteringsuppgifter som avses i 1 och 2 mom.

Närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för projekteringsuppgifter och om den utbildning som krävs för projekteringsuppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

83 §

Behörighetsvillkor för projekterare

Projekterarna ska visa sin behörighet för sedvanliga, krävande, mycket krävande och exceptionellt krävande projekteringsuppgifter med ett intyg utfärdat av en aktör som miljöministeriet bemyndigat.

84 §

Anmälan om projekterare till byggnadstillsynsmyndigheten

Den som påbörjar ett byggprojekt ska i samband med ansökan om bygglov skriftligen anmäla projektets huvudprojekterare och byggprojekterare till byggnadstillsynsmyndigheten. Samtidigt ska också med tanke på bedömningen av projektet väsentliga specialprojekterare anmälas. Övriga specialprojekterare ska anmälas innan specialbeskrivningen lämnas in till byggnadstillsynsmyndigheten. Anmälan ska innehålla projekterarens samtycke till uppgiften.

Den som påbörjar ett byggprojekt ska göra en skriftlig anmälan till byggnadstillsynsmyndigheten också om en projekterare byts under ett pågående byggprojekt. På anmälan tillämpas vad som i 1 mom. föreskrivs om innehållet i anmälan.

86 §

Arbetsledningsuppgifters svårighetsklasser

Utbildningen för ansvariga arbetsledare för byggnadsarbete och arbetsledare för specialområden ska till omfattning och innehåll motsvara svårighetsklassen för de arbetsledningsuppgifter som avses i 1 och 2 mom.

Närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för arbetsledningsuppgifter och om den utbildning som krävs för arbetsledningsuppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

93 §

Byggprojekterare

I ett byggprojekt ska det finnas en eller flera byggprojekterare. Byggprojekteraren ska se till att denne har tillgång till de utgångsuppgifter som behövs vid projekteringen och att projektbeskrivningen uppfyller kraven i de bestämmelser och föreskrifter som gäller byggande och kraven på god byggnadssed. Byggprojekteraren ska uppdatera de projektbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnadsobjektet eller som annars är i maskinläsbart format till en as built-modell så att de motsvarar det genomförda

byggnadsobjektet i enlighet med den anmälan som gjorts av den ansvariga arbetsledaren. Dessutom ska byggprojekteraren med avseende på projektbeskrivningens innehåll utarbeta byggnadens bruks- och underhållsanvisningar enligt 139 §.

94 §

Specialprojekterare

Specialprojekteraren ska uppdatera de specialbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnadsobjektet eller som annars är i maskinläsbart format till en as built-modell så att de motsvarar det genomförda byggnadsobjektet i enlighet med den anmälan som gjorts av den ansvariga arbetsledaren. Dessutom ska specialprojekteraren för sitt eget specialområdes del utarbeta byggnadens bruks- och underhållsanvisningar enligt 139 §.

109 §

Åtgärder som får utföras innan byggnadsarbetet påbörjas

Tillåtna åtgärder innan byggnadsarbetet påbörjas är grävning, sprängning, trädfällning eller andra jämförbara förberedande åtgärder med iakttagande av vad som föreskrivs om tillstånd för miljöåtgärder. Den som påbörjar ett byggprojekt ska anmäla sådana förberedande åtgärder till byggnadstillsynsmyndigheten innan de påbörjas.

Pålningsarbete för grunden till en byggnad får i enlighet med en pålningsplan som lämnats till byggnadstillsynsmyndigheten utföras innan byggnadsarbetet påbörjas. Den som påbörjar ett byggprojekt ska göra en anmälan om pålningsarbetet till byggnadstillsynsmyndigheten innan det påbörjas. För pålningsarbete som utförs innan byggnadsarbetet påbörjas ska det finnas en av byggnadstillsynsmyndigheten godkänd ansvarig arbetsledare eller arbetsledare för specialområdet.

110 §

Inledande möte

Vid det inledande mötet konstateras och protokollförs de centrala aktörerna i projekteringen och byggnadsarbetet och deras granskningsuppgifter, myndighetssyn och myndighetsinspektioner samt övriga utredningar och åtgärder som behövs med tanke på kvaliteten på byggandet. De förfaranden som avtalats vid det inledande mötet ska iaktas i byggnadsarbetet.

112 §

Myndighetssyn

Den tjänsteinnehavare som förrättar synen ska utreda om de åtgärder, inspektioner och utredningar som hör till ett visst arbetsmoment vid byggandet har utförts och om åtgärder som förutsätts med anledning av uppdagade missförhållanden eller brister har vidtagits. Den ansvariga arbetsledaren ska vara närvarande vid synen. Projekterare och arbetsledare för ett specialområde ska vara närvarande vid synen om deras sakkunskap behövs för utredning av en

sak som synen gäller. Om en syn ger anledning till en anmärkning, ska den tjänsteinnehavare som förrättat synen skriftligen förordna om behövliga åtgärder och om den tid inom vilken ett missförhållande eller fel ska avhjälpas eller korrigeras. Syn får förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur endast om det är nödvändigt för att utreda den sak som synen gäller. Synen får endast gälla utrymmen som omfattas av byggnadsarbete som utförs med stöd av bygglov. I övrigt iakttas 38 § i förvaltningslagen (434/2003).

122 §

Slutsyn

Slutsyn kan förrättas när den som påbörjat byggprojektet har meddelat byggnadstillsynsmyndigheten att

- 8) kommunens tillstånd eller godkännande har erhållits för avvikelser under genomförandet,
 - 9) byggnaden underskrider det i 38 a § angivna gränsvärde för koldioxidfotavtrycket som angetts för den i klimatdeklarationen,
 - 10) byggnadens förteckning över byggprodukter enligt 38 § 3 mom. har uppdaterats,
 - 11) tomten har införts i fastighetsregistret i enlighet med 43 b §.
-

179 §

Besvärsrätt i fråga om bygglov

Besvärsrätt i fråga om bygglov på ett detaljplaneområde, i fråga om bygglov som gäller en byggplats som är belägen utanför ett detaljplaneområde och på vilken bestämmelserna om områden i behov av planering inte tillämpas eller i fråga om ett placeringstillstånd som avgörs genom ett separat beslut på dessa områden har

- 1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,
- 2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,
- 3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,
- 4) kommunen,
- 5) en grannkommun vars markanvändningsplanering beslutet påverkar,
- 6) en museimyndighet, om beslutet gäller ett skyddat byggnadsobjekt av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

Besvärsrätt har dessutom inom sitt verksamhetsområde en sådan registrerad sammanslutning vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård, om bygglovet gäller en byggnad i ett projekt på vilket lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas.

Om byggande enligt bygglovet innebär att en sådan byggnad av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet som det krävs rivningslov för rivs, har även närings-, trafik- och miljöcentralen besvärsrätt i fråga om bygglovet.

179 a §

Besvärsrätt i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi

Besvärsrätt i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi har

- 1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,
- 2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,
- 3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,
- 4) kommunen,
- 5) en grannkommun vars markanvändningsplanering beslutet påverkar,
- 6) närings-, trafik- och miljöcentralen,
- 7) en annan än i 4–6 punkten avsedd myndighet i ärenden som hör till dess verksamhetsområde.

Besvärsrätt har dessutom inom sitt verksamhetsområde en sådan registrerad sammanslutning vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård.

181 §

Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd

Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd som avgörs genom ett separat beslut har

- 1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,
- 2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,
- 3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,
- 4) kommunen,
- 5) en museimyndighet, om beslutet gäller ett skyddat byggnadsobjekt av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

182 §

Besvärsrätt i fråga om rivningslov

Besvärsrätt i fråga om rivningslov har

- 1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,
- 2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,
- 3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,
- 4) kommunen.

Besvärsrätt i fråga om ett beslut om rivning av en byggnad har även närings-, trafik- och miljöcentralen samt en museimyndighet, om byggnaden är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

183 §

Besvärsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder

Besvärsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder har, om en lagakraftvunnen detalj- eller generalplan genomförs med stöd av ett tillstånd för miljöåtgärder,

- 1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,
- 2) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar.

197 §

Övergångsbestämmelse om lämnande av uppgifter till datasystemet för den byggda miljön

Kommunen ska börja lämna de uppgifter som avses i 72 och 73 § till datasystemet för den byggda miljön senast från och med den 1 januari 2029.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 38, 38 a, 61 och 68 a § tillämpas dock först från och med den 1 januari 2026.

På ansökan om bygglov ska från och med den 1 januari 2025 till och med den 31 december 2025 tillämpas 131 § i lagen om områdesanvändning (132/1999).

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av markanvändnings- och bygglagen (752/2023) 1 mom. i ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025. Upphävandet av 131 § i den lag som ändras genom denna lag träder dock i kraft först den 1 januari 2026.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av markanvändnings- och bygglagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om områdesanvändning (132/1999) 57 § 1 mom., 131 och 188 a § och 197 § 1 mom., sådana de lyder, 57 § 1 mom. och 197 § 1 mom. i lag 752/2023, 131 § i lag 41/2014 och 188 a § i lag 1147/2022, som följer:

57 §

Detaljplanebestämmelser

I detaljplanen utfärdas bestämmelser som med beaktande av planens syfte och de krav som ställs på planens innehåll behövs när detaljplaneområdet bebyggs eller annars används (*detaljplanebestämmelser*). Detaljplanebestämmelserna kan också gälla förhindrande eller begränsning av skadliga miljökonsekvenser.

131 §

Ansökan om bygglov

Bygglov söks skriftligen hos byggnadstillsynsmyndigheten. Till ansökan om bygglov ska fogas

1) en utredning om att sökanden har besittningsrätt till byggplatsen,
2) de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen och vars riktighet byggprojekteraren intygar med sin namnteckning.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan med beaktande av projektets art och omfattning vid behov kräva att det till ansökan om bygglov även fogas

1) ett utdrag ur grundkartan över området eller, när det byggs på detaljplanerat område, ett utdrag ur detaljplanen samt ett utdrag ur fastighetsregistret och vid behov en tomtkarta, om inte byggnadstillsynsmyndigheten redan har tillgång till dem,

2) en utredning om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden samt det grundläggningssätt som dessa förutsätter och om andra behövliga åtgärder,

3) en energiutredning,

4) en utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge,

5) en utredning om byggnadens skick som utarbetats av en kompetent person,

6) annan än i 1–5 punkten avsedd väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

188 a §

Skyndsam behandling av besvär som gäller planer som är viktiga med tanke på produktionen av förnybar energi

Besvär som gäller en detaljplan som ska anses vara viktig med tanke på produktionen av förnybar energi eller en i 77 a § avsedd generalplan som styr uppförande av vindkraftverk ska vid förvaltningsdomstolen behandlas skyndsamt i förhållande till andra besvär som gäller planärenden enligt denna lag och tillståndsärenden enligt bygglagen.

197 §

Förhållande till annan lagstiftning

När en plan godkänns ska, utöver vad som föreskrivs i denna lag, iaktas vad som föreskrivs i 5 kap. i naturvårdslagen. Naturvårdslagen ska också iaktas när ett annat beslut av en myndighet fattas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 156 b § i miljöskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i miljöskyddslagen (527/2014) 156 b § 1 mom., sådant det lyder i lag 19/2017, som följer:

156 b §

Genomförande av reningskrav på basnivå på andra områden

Ägaren till en fastighet ska se till att reningskravet på basnivå iakttas vid reparation och ändring av ett sådant system enligt 156 a § för behandling av avloppsvatten som är beläget på andra än i den paragrafen avsedda områden, då det på fastigheten

- 1) byggs en vattenklosett eller görs sådana reparationer eller ändringar som gäller vatten- och avloppsanläggningar så att systemet förnyas delvis eller repareras i dess helhet, eller
- 2) görs sådana reparationer och ändringar som kan jämföras med uppförande av en byggnad och som kräver bygglov.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av lagen om ändring av 7 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av 7 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program 7 § 2 mom., sådant det lyder i lag 768/2023, som följer:

7 §

Begränsning av tillämpningsområdet och förhållande till annan lagstiftning

Bestämmelser om den miljökonsekvensbedömning som motsvarar en miljöbedömning enligt denna lag och som ska göras vid utarbetandet av planer finns i lagen om områdesanvändning (132/1999).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 19 september 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Miljö- och klimatminister Kai Mykkänen

1.

Lag

om ändring av bygglagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i bygglagen (751/2023) 39 § 2 mom. och 95 §,
ändras 17 § 2 och 3 mom., 38 §, 39 § 3 mom., 42 § 1 mom. 4 punkten, 56 §, rubriken för 59 §, 61, 62, 69 och 71 §, 75 § 3 mom., 82 § 3 mom., 83 § 3 mom., rubriken för 84 §, 84 § 1 och 2 mom., 86 § 3 mom., 93 §, 94 § 2 mom., 109 §, 110 § 3 mom., 112 § 2 mom. 122 § 2 mom. 8 punkten samt 179, 181, 182 och 197 §, och
fogas till lagen nya 38 a, 43 a, 43 b, 46 a, 63 a, 67 a, 68 a och 75 a §, till 82 § ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., till 86 § ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., till 122 § 2 mom. nya 9–11 punkter, till lagen en ny 179 a § och till 183 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

17 §

Byggnadsordning

I byggnadsordningen kan det meddelas sådana föreskrifter som förutsätts av de lokala förhållandena och som behövs med tanke på ett planmässigt och lämpligt byggande och för att kultur- och naturvärden ska kunna beaktas samt för att en bra livsmiljö ska kunna skapas och bevaras. Föreskrifterna i byggnadsordningen får inte vara oskäligen för fastighetsägare och andra rättsinnehavare.

Föreskrifterna i byggnadsordningen kan gälla byggplatser och andra områden, byggnaders storlek och placering, anpassningen av byggnader till miljön, byggsättet, planteringar, inhägnader och andra byggnadsobjekt som är mindre än en byggnad, vården av den byggda miljön, ordnandet av vatten och avlopp samt andra lokala byggomständigheter som kan

Föreslagen lydelse

17 §

Byggnadsordning

I byggnadsordningen kan det meddelas sådana föreskrifter som förutsätts av de lokala förhållandena och som *gäller ett planmässigt och lämpligt byggande, beaktande av kultur- och naturvärden samt skapande och bevarande av en bra livsmiljö och som inte ändrar vad som i 42 § 1 mom. föreskrivs om tillståndsplikt för nya byggnadsobjekt.* Föreskrifterna i byggnadsordningen får inte vara oskäligen för fastighetsägare eller andra rättsinnehavare.

Föreskrifterna i byggnadsordningen kan *i fråga om byggande samt reparationer och ändringar gälla*

- 1) byggplatser och andra områden för ett byggnadsobjekt som kräver bygglov enligt 42 § 1 mom.,*
- 2) storlek och placering av byggnader som kräver bygglov enligt 42 § 1 mom.,*
- 3) anpassningen till miljön av byggnader som kräver bygglov enligt 42 § 1 mom.,*

Gällande lydelse

jämställas med dessa.

38 §

Byggnaders koldioxidsnålhet

Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att byggnaden på det sätt som användningsändamålet förutsätter projekteras och uppförs så att den är koldioxidsnål. Koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket från en ny byggnad eller en byggnad som genomgår en större renovering som kräver bygglov ska rapporteras i den klimatdeklaration som utarbetas för bygglovet. Någon klimatdeklaration behövs inte för nya byggnader som inte ska projekteras och uppföras som nära-nollenergibygnader enligt 37 § eller för sådana fristående småhus som ska repareras eller sådana byggnader som genomgår en större renovering, vilkas energiprestanda enligt 37 § inte behöver förbättras i samband med reparationen.

Beräkningen av koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket ska omfatta byggnadens hela livscykel eller, i fråga om en byggnad som genomgår en större renovering, de faser i byggnadens livscykel som infaller under och efter renoveringen. Vid beräkningen ska en metod för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet samt uppgifterna i den nationella utsläppsdaten eller andra uppgifter om miljöegenskaper enligt en beräkningsmetod användas.

Koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad

Föreslagen lydelse

4) det i 42 § 2 mom. avsedda byggsättet, planteringar, inhägnader och andra byggnadsobjekt än de som nämns i 42 § 1 mom.,

5) det avstånd från gränsen mot grannen som hänför sig till byggnadsobjektens brandsäkerhet,

6) vården av den byggda miljön samt ordnandet av vatten och avlopp,

7) andra lokala byggomständigheter som kan jämföras med dem som avses i 1–6 punkten.

38 §

Byggnaders koldioxidsnålhet

Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att en ny byggnad på det sätt som användningsändamålet förutsätter projekteras och uppförs så att den är koldioxidsnål. Koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket från byggnader och byggplatser ska i den klimatdeklaration som utarbetas för en slutsyn enligt 122 § rapporteras i fråga om följande nya byggnader:

1) radhus,
2) flervåningsbostadshus,
3) kontorsbyggnader och hälsovårdscentraler,

4) affärsbyggnader, varuhus, köpcentrum, butikbyggnader, butikshallar, teatrar, opera-, konsert- och kongresshus, biograf, bibliotek, arkiv, museer, konstmuseer och utställningshallar,

5) inkvarteringsbyggnader, hotell, internat, servicehus, äldreboenden och vårdinrättningar,

6) undervisningsbyggnader och daghem,

7) idrottshallar,

8) sjukhus,

9) lagerbyggnader, trafikbyggnader, simhallar och ishallar med en uppvärmd nettoarea på över 1 000 kvadratmeter.

Skyldigheten att utarbeta en klimatdeklaration gäller inte reparationer och ändringar, utökning av det utrymme som

Gällande lydelse

får inte överskrida det gränsvärde som anges enligt användningskategori. Detta gäller dock inte nya byggnader som inte ska projekteras och uppföras som nära-nollenergibyggnader enligt 37 §, fristående småhus eller byggnader som genomgår en större renovering. Gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader ska basera sig på förbrukningen av energi och material under byggnadernas hela livscykel.

Närmare bestämmelser om gränsvärdena för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader får utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser om metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet och om de uppgifter som ska användas vid beräkningen samt om utarbetandet av en klimatdeklaration får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

Föreslagen lydelse

räknas till våningsytan eller utvidgning av en byggnad. Beräkningen av koldioxidfotavtrycket och koldioxidhandavtrycket ska omfatta byggnadens hela livscykel. Vid beräkningen ska metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet samt uppgifterna i den nationella utsläppsdatenbanken eller andra uppgifter om miljöegenskaper enligt beräkningsmetoden användas.

Beräkningen av koldioxidsnålhet ska separat omfatta de nya och återvinningsbara byggnads- och tekniskdelar som ingår i byggnaden och byggplatsen. Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att det för en byggnad som avses i 1 mom. i bygglovsfasen görs upp en förteckning över byggprodukter på minst huvudritningsnivå. Förteckningen ska i fråga om väsentliga ändringar uppdateras för slutsynen av byggnaden.

Närmare bestämmelser om metoden för beräkning av byggnaders koldioxidsnålhet, om de uppgifter som ska användas vid beräkningen och om rapporteringen av utgångsuppgifter och resultaten av beräkningen, om utarbetandet av en klimatdeklaration och om förteckningen över byggprodukter får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

38 a §

Gränsvärde för koldioxidfotavtrycket

Koldioxidfotavtrycket från en ny byggnad får inte överskrida det gränsvärde som enligt användningskategori anges för byggnader som avses i 38 § 1 mom. 1–9 punkten. Ett underskridande av gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från en byggnad visas i den klimatdeklaration som utarbetas för slutsynen enligt 122 §. Gränsvärdet gäller inte reparationer och ändringar, utökning av det utrymme som räknas till våningsytan eller utvidgning av en byggnad.

Gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från byggnader ska basera sig på förbrukningen av energi och material under byggnadernas

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

hela livscykel och det omfattar inte koldioxidfotavtrycket från byggplatsen eller koldioxidhandavtrycket från byggnaden eller byggplatsen.

Vid fastställandet av gränsvärdet kan sådana särskilda situationer beaktas där det på grund av särdrag i anslutning till byggnaden, dess användningsändamål eller den plats där den är belägen eller på grund av det tekniska och funktionella genomförandet av väsentliga tekniska krav enligt 29 § är särskilt svårt att underskrida gränsvärdet.

Närmare bestämmelser om gränsvärdet för koldioxidfotavtrycket från nya byggnader får utfärdas genom förordning av statsrådet.

39 §

39 §

Byggnaders livscykelegenskaper

Byggnaders livscykelegenskaper

Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att det för en ny byggnad eller en byggnad som genomgår en större renovering som kräver bygglov upprättas en materialspecifikation som i maskinläsbart format innehåller uppgifter om de material och produkter som använts vid byggandet. Någon materialspecifikation behövs inte för nya byggnader som inte ska projekteras och uppföras som nära-nollenergibygnader enligt 37 § eller för sådana fristående småhus som ska repareras eller sådana byggnader som genomgår en större renovering, vilkas energiprestanda enligt 37 § inte behöver förbättras i samband med reparationen. Material och produkter som används vid byggandet ska förtecknas när en byggnad uppförs eller repareras.

Genom förordning av miljöministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

1) en byggnads målsatta tekniska livslängd, möjligheterna att variera, underhålla och reparera en byggnad samt möjligheterna att riva byggnadsdelar,

2) upprättande av en materialspecifikation för en byggnad och innehållet i materialspecifikationen och bevarande av

(upphävs 2 mom)

Närmare bestämmelser om en byggnads målsatta tekniska livslängd, möjligheterna att variera, underhålla och reparera en byggnad samt möjligheterna att riva byggnadsdelar får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

Gällande lydelse

den samt om en förteckning över byggmaterial och byggprodukter och bevarande av den.

42 §

Bygglov

Uppförande av ett nytt byggnadsobjekt kräver bygglov, om objektet är

4) en konstruktion för allmänheten som kan användas av minst fem fysiska personer samtidigt,

Föreslagen lydelse

42 §

Bygglov

Uppförande av ett nytt byggnadsobjekt kräver bygglov, om objektet är

4) en konstruktion för allmänheten som kan användas av minst fem fysiska personer samtidigt, *med undantag för sådana konstruktioner för evenemang som uppförs för högst två månader,*

43 a §

Placeringstillstånd för omställning till ren energi

Om den som ansöker om bygglov begär det, kan en granskning av förutsättningarna inom områdesanvändningen i fråga om ett industriprojekt för omställning till ren energi göras genom ett placeringstillstånd utan detaljplan eller generalplan, i vilken det bestäms att planen får användas som grund för beviljande av bygglov.

I 1 mom. avsedda industriprojekt för omställning till ren energi är

1) energiproduktionsanläggningar som producerar energi med förnybar energi, med undantag av vind- och solkraftverk,

2) sådana projekt inom industrin som grundar sig på förnybar energi eller elektrifiering och ersätter användningen av fossila bränslen eller råvaror,

3) framställning och utnyttjande av väte, med undantag av framställning av väte från fossila bränslen,

4) avskiljning, utnyttjande och lagring av koldioxid,

5) ackumulatorfabriker samt tillverkning, tillvaratagande och återanvändning av ackumulatormaterial,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6) investeringar för omställning till ren energi inom förädlingsindustrin i områden som avses i artiklarna 17 och 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

Ett placeringstillstånd för omställning till ren energi får inte leda till att kvaliteten på någons livsmiljö försämras avsevärt på ett sätt som inte är motiverat med beaktande av syftet med placeringstillståndet för omställning till ren energi. Genom placeringstillståndet för omställning till ren energi får inte heller markägaren eller någon annan rättsinnehavare åläggas sådana oskäligen begränsningar eller orsakas sådana oskäligen olägenheter som kan undvikas utan att de mål som ställs för placeringstillståndet eller de krav som ställs på det åsidosätts.

43 b §

Beviljande av bygglov före utarbetande av tomtindelning och styckning av tomt

Med avvikelse från 81 § 2 mom. i lagen om områdesanvändning kan bygglov beviljas innan en tomtindelning utarbetas och en tomt styckas. I bygglovet ska då anges att byggnaden inte får tas i bruk förrän tomten införts i fastighetsregistret.

46 a §

Förutsättningar för placeringstillstånd för omställning till ren energi

För placeringstillstånd för omställning till ren energi förutsätts det att

1) byggplatsen är minst 1 000 kvadratmeter,

2) det inte finns risk för översvämning, ras eller jordskred på byggplatsen,

3) byggnaderna kan placeras på minst 4 meters avstånd från fastighetsgränsen med beaktande dessutom av ett skyddsområde

enligt 44 § i lagen om trafiksystem och landsvägar och ett frisiktsområde enligt 45 § i den lagen, ett skyddsområde enligt 37 § i banlagen och ett frisiktsområde enligt 38 § i den lagen samt behovet av ett flyghindertillstånd enligt 158 § i luftfartslagen,

4) byggnadsobjektet passar in i den byggda miljön och landskapet samt uppfyller kraven på skönhet, högklassig arkitektur eller harmoni,

5) det till byggplatsen finns en användbar infartsväg eller att det är möjligt att ordna en sådan,

6) vattentillgången, avloppsvattnet och dagvattnet kan skötas utan olägenheter för miljön,

7) ordnandet av vägar, vattentillgång eller avlopp inte orsakar kommunen eller staten särskilda kostnader,

8) byggandet inte medför olägenheter för grannarna och inte försvårar bebyggandet av grannfastigheterna,

9) byggandet är lämpligt med tanke på landskapet och inte försvårar bevarandet av särskilda natur- eller kulturmiljövärden eller tillgodoseendet av rekreationsbehoven,

10) byggandet är lämpligt med tanke på skapande av samhällstekniska nät och trafikleder samt trafiksäkerheten och tillgängligheten till tjänster,

11) placeringen av produktionsanläggningar som tillverkar, hanterar eller lagrar farliga kemikalier eller explosiva varor är lämplig med beaktande av placeringsplatsens nuvarande och kommande användningssyfte som har anvisats i en plan med rättsverkningar enligt lagen om områdesanvändning och av de planbestämmelser som eventuellt gäller området.

Om byggande i enlighet med placeringstillståndet för omställning till ren energi kräver att en byggnad rivs, är ett villkor för att bygglov ska beviljas dessutom det som föreskrivs om förutsättningarna för beviljande av rivningslov.

Förutsättningar för rivningslov

Kommunen beviljar tillstånd att riva en byggnad. För att rivningslov ska beviljas förutsätts det att

1) rivningen inte medför olägenheter med tanke på planläggningen, genomförandet av en plan eller annan reglering av områdesanvändningen,

2) rivningen inte försvårar uppnående av målen för skyddet av den byggda miljön.

Bestämmelserna i 1 mom. 1 punkten tillämpas inte om det byggnadsobjekt som ska rivas finns på ett område där byggnaderna har förlorat största delen av sitt värde. En förutsättning för rivning är då att rivningen leder till betydande återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet.

Den som ansöker om rivningslov ska redogöra för hur rivningsarbetet ordnas och vilka möjligheter det finns att sköta behandlingen av det byggavfall som uppstår och att återanvända användbara byggnadsdelar

Förutsättningar för rivningslov

Byggnadstillsynsmyndigheten kan bevilja tillstånd att riva en byggnad.

En byggnad får rivas, om en detalj-, general- eller landskapsplan som är mindre än 13 år gammal tillåter rivning och byggnaden inte är skyddad med stöd av lag. På ett område som saknar detalj-, general- eller landskapsplan eller planen är äldre än 13 år, får rivningen av en byggnad inte medföra olägenheter med tanke på den framtida planläggningen eller annan reglering av områdesanvändningen och inte heller försvåra uppnående av målen för skyddet av den byggda miljön.

Leder en rivning till återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet, får en byggnad som inte är skyddad alltid rivas, om

1) byggnaden finns i en kommun där byggnaderna har förlorat största delen av sitt värde,

2) byggnaden inte längre kan anvisas något användningsändamål, och

3) byggnaden är i dåligt skick och möjligheterna att reparera den är små.

Kommunen kan bevilja tillstånd att riva en byggnad som är skyddad enligt en detaljplan, om

1) byggnaden har varit i en kommuns eller ett kommunägt bolags ägo i minst tio år,

2) det inte tekniskt, funktionellt och ekonomiskt är möjligt att reparera byggnaden,

3) rivningen leder till återanvändning eller återvinning av rivningsmaterialet, och

4) byggnaden inte är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

Den som ansöker om rivningslov ska redogöra för hur rivningsarbetet ordnas och vilka möjligheter det finns att sköta behandlingen av det byggavfall som uppstår och att återanvända användbara byggnadsdelar.

Gällande lydelse

Tillstånd till mindre undantag i samband med bygglov

61 §

Ansökan om bygglov

Den som påbörjar ett byggprojekt och äger eller innehar en byggplats ska skriftligen ansöka om bygglov hos kommunen. Till ansökan om bygglov ska beroende på byggnadsobjektet och dess omfattning fogas

1) de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen och vars riktighet byggprojekteraren intygar med sin underskrift,

2) en projektinformationsmodell som motsvarar byggnadens projektbeskrivningar eller uppgifter i maskinläsbart format, eller i fråga om andra objekt än byggnader, en utredning om byggnadsobjektet och dess verkningar på det omgivande området,

3) en utredning om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden samt det grundläggningssätt som dessa förutsätter och om andra behövliga åtgärder,

4) en energiutredning,

5) en klimatdeklaration,

6) en materialspecifikation,

7) en utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge,

8) en utredning om byggnadens skick i fråga om åtgärdsområdet, om det är fråga om ett reparationsprojekt,

9) en utredning om att sökanden har besittningsrätt till byggplatsen,

10) annan än i 1–9 punkten avsedd väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar samt om beskrivningar i form av informationsmodeller får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

Föreslagen lydelse

Tillstånd till mindre undantag i samband med bygglov och slutsyn

61 §

Ansökan om bygglov

Den som påbörjar ett byggprojekt och äger eller innehar en byggplats ska skriftligen ansöka om bygglov hos kommunen. Till ansökan om bygglov ska beroende på byggnadsobjektet och dess omfattning fogas

1) de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen och vars riktighet byggprojekteraren intygar med sin underskrift,

2) en projektinformationsmodell *på huvudritningsnivå som gjorts i samband med byggnadens projektbeskrivningar* eller uppgifter i maskinläsbart format, eller i fråga om andra objekt än byggnader, en utredning om byggnadsobjektet och dess verkningar på det omgivande området,

3) en utredning om att sökanden har besittningsrätt till byggplatsen.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan med beaktande av projektets art och omfattning av grundad anledning kräva att det till ansökan om bygglov även fogas

1) en utredning om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden samt det grundläggningssätt som dessa förutsätter och om andra behövliga åtgärder,

2) en energiutredning,

3) en förteckning över byggprodukter,

4) en utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge,

5) en utredning om byggnadens skick i fråga om åtgärdsområdet, om det är fråga om ett reparationsprojekt,

6) annan än i 1–5 punkten avsedd väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Byggnadstillsynen kan av grundad anledning kräva att sökanden kompletterar

Gällande lydelse

62 §

Ansökan om placeringstillstånd

Om den som påbörjar ett byggprojekt ansöker om ett separat beslut om placeringstillstånd, ska till tillståndsansökan fogas utredningar på basis av vilka kommunen kan bedöma om förutsättningarna enligt 44–46 § uppfylls. I utredningarna ska det ingå uppgifter om massa och fasad samt placeringen på byggplatsen, ordnandet av körförbindelser och, på områden där kommunalteknik finns eller är avsedd att genomföras, uppgifter om var byggnaden ska anslutas till kommunaltekniken.

Föreslagen lydelse

en bilaga som avses i 1 och 2 mom. eller lämnar in någon annan väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar samt om beskrivningar i form av informationsmodeller och om innehållet i och utformningen av uppgifterna i maskinläsbart format får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

62 §

Ansökan om placeringstillstånd

Om den som påbörjar ett byggprojekt ansöker om ett separat beslut om placeringstillstånd, ska till tillståndsansökan fogas utredningar på basis av vilka kommunen kan bedöma om förutsättningarna enligt 44–46 § uppfylls. I utredningarna ska det ingå uppgifter om *dimensionering* och fasad samt placeringen på byggplatsen, ordnandet av körförbindelser och, i fråga om områden där kommunalteknik finns eller är avsedd att genomföras, uppgifter om var byggnaden ska anslutas till kommunaltekniken.

63 a §

Hörande och information om placeringstillstånd för omställning till ren energi

Kommunen ska tillkännage att en ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi anhängiggjorts och höra grannarna och dem vars boende, arbete eller övriga förhållanden kan påverkas betydligt av byggprojektet. Sökanden kan till sin ansökan foga en tillförlitlig utredning om att grannarna eller en del av grannarna är medvetna om handlingar och uppgifter med relevans för projektet och en redogörelse för deras eventuella ställningstaganden till projektet.

Kommunen ska dessutom ge

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

kommunmedlemmar och intressenter tillfälle att framföra sina åsikter om en tillståndsansökan som gäller en byggnad i ett projekt på vilket lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas.

Sökanden ska på byggplatsen tillkännage att en tillståndsansökan är anhängig.

Närmare bestämmelser om hörande och lämnande av information får utfärdas genom förordning av statsrådet.

67 a §

Utlåtande om placeringstillstånd för omställning till ren energi

Kommunen ska begära utlåtande om en ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi av närings-, trafik- och miljöcentralen, landskapsförbundet samt andra statliga myndigheter, om tillståndsansökan i avsevärd mån gäller deras verksamhetsområde

68 a §

Tidsfrist för behandling av ansökan om bygglov och påföljder vid försummelse av tidsfristen

Byggnadstillsynsmyndigheten ska avgöra en ansökan om bygglov inom tre månader från det att ansökan om bygglov inklusive bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna möjliggör en behandling av ansökan. Ansökan om bygglov för särskilt krävande byggprojekt där projekteringsuppgiften är exceptionellt krävande och ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi ska avgöras inom sex månader från det att ansökan om bygglov inklusive bilagor har anhängiggjorts vid byggnadstillsynen och bilagorna möjliggör en behandling av ansökan.

För dröjsmål med behandlingen av tillståndsansökan ska kommunen på eget initiativ återbetala 20 procent av bygglovsavgiften för varje månad som dröjsmålet varar, om inte dröjsmålet har

Gällande lydelse

69 §

Lämnande av specialbeskrivningar

Den som påbörjar ett byggprojekt eller huvudprojekteraren ska se till att en specialbeskrivning som gäller byggnadsobjektet och en motsvarande projektinformationsmodell eller uppgifter i maskinläsbart format lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten innan det arbetsmoment som beskrivningen gäller påbörjas.

På basis av projektbeskrivningarnas innehåll samt byggprojektets art och omfattning kan byggnadstillsynsmyndigheten konstatera att någon specialbeskrivning inte behöver lämnas in.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av specialbeskrivningen och den motsvarande projektinformationsmodellen och uppgifterna i maskinläsbart format får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

71 §

As built-modell för byggnader

Den huvudansvariga aktören ska underrätta projekterarna om hur byggnadsarbetena framskrider och om ändringar som gjorts under byggnadsarbetet, så att projekterarna kan uppdatera de projektbeskrivningar och specialbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnaden eller som annars är i maskinläsbart format till

Föreslagen lydelse

orsakats av sökanden.

Närmare bestämmelser om beräkningen av tidsfristen får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

69 §

Lämnande av specialbeskrivningar

Byggnadstillsynsmyndigheten kan av grundad anledning i bygglovet, vid det inledande mötet eller under byggnadsarbetet bestämma att specialbeskrivningar som är nödvändiga på grund av byggprojektets art eller omfattning ska utarbetas och lämnas in.

Den som påbörjar ett byggprojekt eller huvudprojekteraren ska se till att en i 1 mom. avsedd specialbeskrivning som gäller byggnadsobjektet och en motsvarande, vid projekteringen gjord projektinformationsmodell eller uppgifter i maskinläsbart format lämnas till byggnadstillsynsmyndigheten innan det arbetsmoment som beskrivningen gäller påbörjas. Byggnadstillsynen kan av grundad anledning kräva att en inlämnad specialbeskrivning kompletteras.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av specialbeskrivningen och den motsvarande projektinformationsmodellen och uppgifterna i maskinläsbart format får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

71 §

As built-modell för byggnader

Den som påbörjar ett byggprojekt ska se till att projekteraren uppdaterar beskrivningarna så att de ändringar som gjorts under byggnadsarbetet och de projektbeskrivningar på huvudritningsnivå som har formen av projektinformationsmodeller för byggnaden eller som annars är i maskinläsbart format

Gällande lydelse

en as built-modell i takt med att byggnadsarbetet framskrider så att de motsvarar den uppförda byggnaden. Specialprojekteraren ska lämna uppdaterade specialbeskrivningar till huvudprojekteraren och byggprojekteraren. Ägaren till en byggnad ska se till att as built-modellen för byggnaden eller uppgifterna i maskinläsbart format hålls uppdaterade i samband med ändringar av byggnaden.

75 §

Miljökonsekvensbedömning

Bestämmelser om tillståndsmyndighetens skyldighet att sända tillståndsansökan och tillståndsbeslutet samt översättningar av de väsentliga delarna av dem till miljöministeriet för sändande till en annan stat i projekt som har gränsöverskridande miljökonsekvenser finns i 29 a § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

82 §

Projekteringsuppgifters svårighetsklasser

Föreslagen lydelse

bildar en as built-modell som motsvarar huvudritningsnivån och uppdaterar specialbeskrivningarna så att de motsvarar den uppförda byggnaden. Specialprojekteraren ska lämna uppdaterade specialbeskrivningar till huvudprojekteraren och byggprojekteraren. Ägaren till en byggnad ska se till att as built-modellen för byggnaden eller uppgifterna i maskinläsbart format hålls uppdaterade i samband med ändringsarbeten i byggnaden.

75 §

Miljökonsekvensbedömning

Bestämmelser om tillståndsmyndighetens skyldighet att sända tillståndsansökan och tillståndsbeslutet samt översättningar av de väsentliga delarna av dem till *Finlands miljöcentral* för sändande till en annan stat i projekt som har gränsöverskridande miljökonsekvenser finns i 29 a § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning.

75 a §

Bedömning av konsekvenserna av placeringstillstånd för omställning till ren energi

I samband med ansökan om placeringstillstånd för omställning till ren energi ska miljökonsekvenserna, de samhällsekonomiska, sociala och kulturella konsekvenserna samt övriga konsekvenser av planen utredas.

Om det är fråga om ett projekt som avses i 3 § i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning, bedöms projektets miljökonsekvenser med iakttagande av 75 § i denna lag

82 §

Projekteringsuppgifters svårighetsklasser

Närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för projekteringsuppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

83 §

Behörighetsvillkor för projekterare

Huvudparten av den erfarenhet som krävs enligt 2 och 3 mom. ska vara erfarenhet av projekteringsuppgifter inom projekteringsområdet i fråga. Den som planerar reparationer eller ändringsarbeten ska ha erfarenhet av projekteringsuppgifter som avser reparationer eller ändringar. Projekterarna ska visa sin behörighet för sedvanliga, krävande, mycket krävande och exceptionellt krävande projekteringsuppgifter med ett intyg utfärdat av en aktör som miljöministeriet bemyndigat.

84 §

Anmälan om projekterare till byggnadstillsynsmyndigheten

Den som påbörjar ett byggprojekt ska i samband med ansökan om bygglov skriftligen anmäla den valda huvudprojekteraren och byggprojekteraren till byggnadstillsynsmyndigheten. Samtidigt ska också med tanke på bedömningen av projektet väsentliga specialprojekterare anmälas. Övriga specialprojekterare ska anmälas innan specialbeskrivningen lämnas in till byggnadstillsynsmyndigheten. Anmälan ska innehålla projekterarens samtycke till uppgiften. Om den som påbörjar ett byggprojekt har utsett en huvudansvarig aktör, ska den som påbörjar byggprojektet skriftligen anmäla den person eller aktör som utsetts till huvudansvarig aktör till byggnadstillsynsmyndigheten.

Utbildningen för projekterare ska till omfattning och innehåll motsvara svårighetsklassen för de projekteringsuppgifter som avses i 1 och 2 mom.

Närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för projekteringsuppgifter och om den utbildning som krävs för projekteringsuppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

83 §

Behörighetsvillkor för projekterare

Projekterarna ska visa sin behörighet för sedvanliga, krävande, mycket krävande och exceptionellt krävande projekteringsuppgifter med ett intyg utfärdat av en aktör som miljöministeriet bemyndigat.

84 §

Anmälan om projekterare till byggnadstillsynsmyndigheten

Den som påbörjar ett byggprojekt ska i samband med ansökan om bygglov skriftligen anmäla projektets huvudprojekterare och byggprojekterare till byggnadstillsynsmyndigheten. Samtidigt ska också med tanke på bedömningen av projektet väsentliga specialprojekterare anmälas. Övriga specialprojekterare ska anmälas innan specialbeskrivningen lämnas in till byggnadstillsynsmyndigheten. Anmälan ska innehålla projekterarens samtycke till uppgiften.

Anmälan ska innehålla den huvudansvariga aktörens samtycke till uppgiften.

Den som påbörjar ett byggprojekt ska göra en skriftlig anmälan till byggnadstillsynsmyndigheten också om en projekterare eller huvudansvarig aktör byts under ett pågående byggprojekt. På anmälan tillämpas vad som i 1 mom. föreskrivs om innehållet i anmälan.

86 §

Arbetsledningsuppgifters svårighetsklasser

Närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för arbetsledningsuppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

93 §

Byggprojekterare

I ett byggprojekt ska det finnas en eller flera byggprojekterare. Byggprojekteraren ska se till att denne har tillgång till de utgångsuppgifter som behövs vid projekteringen och att projektbeskrivningen uppfyller kraven i de bestämmelser och föreskrifter som gäller byggande och kraven på god byggnadssed. Byggprojekteraren ska uppdatera de projektbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnadsobjektet eller som annars är i maskinläsbart format till en as built-modell så att de motsvarar det genomförda byggnadsobjektet i enlighet med den anmälan som gjorts av den huvudansvariga aktören. Dessutom ska byggprojekteraren med avseende på projektbeskrivningens innehåll utarbeta byggnadens bruks- och underhållsanvisningar enligt 139 §.

Den som påbörjar ett byggprojekt ska göra en skriftlig anmälan till byggnadstillsynsmyndigheten också om en projekterare byts under ett pågående byggprojekt. På anmälan tillämpas vad som i 1 mom. föreskrivs om innehållet i anmälan.

86 §

Arbetsledningsuppgifters svårighetsklasser

Utbildningen för ansvariga arbetsledare för byggnadsarbete och arbetsledare för specialområden ska till omfattning och innehåll motsvara svårighetsklassen för de arbetsledningsuppgifter som avses i 1 och 2 mom.

Närmare bestämmelser om bestämmande av svårighetsklassen för arbetsledningsuppgifter och om den utbildning som krävs för arbetsledningsuppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

93 §

Byggprojekterare

I ett byggprojekt ska det finnas en eller flera byggprojekterare. Byggprojekteraren ska se till att denne har tillgång till de utgångsuppgifter som behövs vid projekteringen och att projektbeskrivningen uppfyller kraven i de bestämmelser och föreskrifter som gäller byggande och kraven på god byggnadssed. Byggprojekteraren ska uppdatera de projektbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnadsobjektet eller som annars är i maskinläsbart format till en as built-modell så att de motsvarar det genomförda byggnadsobjektet i enlighet med den anmälan som gjorts av den ansvariga arbetsledaren. Dessutom ska byggprojekteraren med avseende på projektbeskrivningens innehåll utarbeta byggnadens bruks- och

underhållsanvisningar enligt 139 §.

94 §

Specialprojekterare

Specialprojekteraren ska uppdatera de specialbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnadsobjektet eller som annars är i maskinläsbart format till en as built-modell så att de motsvarar det genomförda byggnadsobjektet i enlighet med den anmälan som gjorts av den huvudansvariga aktören. Dessutom ska specialprojekteraren för sitt eget specialområdes del utarbeta byggnadens bruks- och underhållsanvisningar enligt 139 §.

94 §

Specialprojekterare

Specialprojekteraren ska uppdatera de specialbeskrivningar som har formen av projektinformationsmodeller för byggnadsobjektet eller som annars är i maskinläsbart format till en as built-modell så att de motsvarar det genomförda byggnadsobjektet i enlighet med den anmälan som gjorts av den ansvariga arbetsledaren. Dessutom ska specialprojekteraren för sitt eget specialområdes del utarbeta byggnadens bruks- och underhållsanvisningar enligt 139 §.

109 §

Åtgärder som får utföras innan byggnadsarbetet påbörjas

Tillåtna åtgärder innan byggnadsarbetet påbörjas är grävning, sprängning, trädfällning eller andra jämförbara förberedande åtgärder med iakttagande av vad som föreskrivs om tillstånd för miljöåtgärder. Den huvudansvariga aktören ska anmäla sådana förberedande åtgärder till byggnadstillsynsmyndigheten innan de påbörjas.

Pålningsarbete för grunden till en byggnad får i enlighet med en pålningsplan som lämnats till byggnadstillsynsmyndigheten utföras innan byggnadsarbetet påbörjas. Den huvudansvariga aktören ska göra en anmälan om pålningsarbetet till byggnadstillsynsmyndigheten innan det påbörjas. För pålningsarbete som utförs innan byggnadsarbetet påbörjas ska det finnas en av byggnadstillsynsmyndigheten godkänd ansvarig arbetsledare eller arbetsledare för specialområdet

110 §

109 §

Åtgärder som får utföras innan byggnadsarbetet påbörjas

Tillåtna åtgärder innan byggnadsarbetet påbörjas är grävning, sprängning, trädfällning eller andra jämförbara förberedande åtgärder med iakttagande av vad som föreskrivs om tillstånd för miljöåtgärder. Den som påbörjar ett byggprojekt ska anmäla sådana förberedande åtgärder till byggnadstillsynsmyndigheten innan de påbörjas.

Pålningsarbete för grunden till en byggnad får i enlighet med en pålningsplan som lämnats till byggnadstillsynsmyndigheten utföras innan byggnadsarbetet påbörjas. Den som påbörjar ett byggprojekt ska göra en anmälan om pålningsarbetet till byggnadstillsynsmyndigheten innan det påbörjas. För pålningsarbete som utförs innan byggnadsarbetet påbörjas ska det finnas en av byggnadstillsynsmyndigheten godkänd ansvarig arbetsledare eller arbetsledare för specialområdet

110 §

Inledande möte

Vid det inledande mötet konstateras och protokollförs *de skyldigheter som gäller den huvudansvariga aktören*, de centrala aktörerna i projekteringen och byggnadsarbetet och deras granskningsuppgifter, myndighetssyn och myndighetsinspektioner samt övriga utredningar och åtgärder som behövs med tanke på kvaliteten på byggandet. De förfaranden som avtalats vid det inledande mötet ska iakttas i byggnadsarbetet.

112 §

Myndighetssyn

Den tjänsteinnehavare som förrättar synen ska utreda om de åtgärder, inspektioner och utredningar som hör till ett visst arbetsmoment vid byggandet har utförts och om åtgärder som förutsätts med anledning av uppdagade missförhållanden eller brister har vidtagits. *Den huvudansvariga aktören och den ansvariga arbetsledaren* ska vara närvarande vid synen. Projekterare och arbetsledare för ett specialområde ska vara närvarande vid synen om deras sakkunskap behövs för utredning av en sak som synen gäller. Om en syn ger anledning till en anmärkning, ska den tjänsteinnehavare som förrättat synen skriftligen förordna om behövliga åtgärder och om den tid inom vilken ett missförhållande eller fel ska avhjälpas eller korrigeras. Syn får förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur endast om det är nödvändigt för att utreda den sak som synen gäller. Synen får endast gälla utrymmen som omfattas av byggnadsarbete som utförs med stöd av bygglov. I övrigt iakttas 38 § i förvaltningslagen (434/2003).

122 §

Slutsyn

Inledande möte

Vid det inledande mötet konstateras och protokollförs de centrala aktörerna i projekteringen och byggnadsarbetet och deras granskningsuppgifter, myndighetssyn och myndighetsinspektioner samt övriga utredningar och åtgärder som behövs med tanke på kvaliteten på byggandet. De förfaranden som avtalats vid det inledande mötet ska iakttas i byggnadsarbetet.

112 §

Myndighetssyn

Den tjänsteinnehavare som förrättar synen ska utreda om de åtgärder, inspektioner och utredningar som hör till ett visst arbetsmoment vid byggandet har utförts och om åtgärder som förutsätts med anledning av uppdagade missförhållanden eller brister har vidtagits. Den ansvariga arbetsledaren ska vara närvarande vid synen. Projekterare och arbetsledare för ett specialområde ska vara närvarande vid synen om deras sakkunskap behövs för utredning av en sak som synen gäller. Om en syn ger anledning till en anmärkning, ska den tjänsteinnehavare som förrättat synen skriftligen förordna om behövliga åtgärder och om den tid inom vilken ett missförhållande eller fel ska avhjälpas eller korrigeras. Syn får förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur endast om det är nödvändigt för att utreda den sak som synen gäller. Synen får endast gälla utrymmen som omfattas av byggnadsarbete som utförs med stöd av bygglov. I övrigt iakttas 38 § i förvaltningslagen (434/2003).

122 §

Slutsyn

Slutsyn kan förrättas när den som påbörjat byggprojektet har meddelat byggnadstillsynsmyndigheten att

8) kommunens tillstånd eller godkännande har erhållits för avvikelser under genomförandet.

Slutsyn kan förrättas när den som påbörjat byggprojektet har meddelat byggnadstillsynsmyndigheten att

8) kommunens tillstånd eller godkännande har erhållits för avvikelser under genomförandet,

9) byggnaden underskrider det i 38 a § angivna gränsvärde för koldioxidfotavtrycket som angetts för den i klimatdeklarationen,

10) byggnadens förteckning över byggprodukter enligt 38 § 3 mom. har uppdaterats,

11) tomten har införts i fastighetsregistret i enlighet med 43 b §.

179 §

Besvärsrätt i fråga om bygglov

Besvärsrätt i fråga om bygglov på ett detaljplaneområde, i fråga om bygglov som gäller en byggplats som är belägen utanför ett detaljplaneområde och på vilken bestämmelserna om områden i behov av planering inte tillämpas eller i fråga om ett placeringstillstånd som avgörs genom ett separat beslut på dessa områden har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen,

5) en grannkommun vars markanvändningsplanering beslutet påverkar,

6) en museimyndighet, om beslutet gäller ett byggnadsobjekt som är skyddat med stöd av en plan eller lag.

Besvärsrätt har dessutom närings-, trafik- och miljöcentralen, museimyndigheten och inom det egna verksamhetsområdet en sådan registrerad sammanslutning till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljöns kvalitet, om byggandet innebär att en sådan byggnad som är skyddad med stöd av en plan

179 §

Besvärsrätt i fråga om bygglov

Besvärsrätt i fråga om bygglov på ett detaljplaneområde, i fråga om bygglov som gäller en byggplats som är belägen utanför ett detaljplaneområde och på vilken bestämmelserna om områden i behov av planering inte tillämpas eller i fråga om ett placeringstillstånd som avgörs genom ett separat beslut på dessa områden har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen,

5) en grannkommun vars markanvändningsplanering beslutet påverkar,

6) en museimyndighet, om beslutet gäller ett skyddat byggnadsobjekt av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

Besvärsrätt har dessutom inom sitt verksamhetsområde en sådan registrerad sammanslutning vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård, om bygglovet gäller en byggnad i ett projekt på vilket lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas.

Om byggande enligt bygglovet innebär att

eller lag eller någon annan historiskt eller arkitektoniskt värdefull byggnad och som det krävs rivningslov för rivs.

Besvärsrätt har dessutom inom sitt verksamhetsområde en sådan registrerad sammanslutning vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård, om bygglovet gäller en byggnad i ett projekt på vilket lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas.

en sådan byggnad av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet som det krävs rivningslov för rivs, har även närings-, trafik- och miljöcentralen besvärsrätt i fråga om bygglovet.

179 a §

Besvärsrätt i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi

Besvärsrätt i fråga om placeringstillstånd för omställning till ren energi har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen,

5) en grannkommun vars markanvändningsplanering beslutet påverkar,

6) närings-, trafik- och miljöcentralen,

7) en annan än i 4–6 punkten avsedd myndighet i ärenden som hör till dess verksamhetsområde.

Besvärsrätt har dessutom inom sitt verksamhetsområde en sådan registrerad sammanslutning vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård.

181 §

Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd

Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd som avgörs genom ett separat beslut har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan

181 §

Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd

Besvärsrätt i fråga om genomförandetillstånd som avgörs genom ett separat beslut har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan

fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen,

5) en museimyndighet om beslutet gäller byggande som är skyddat med stöd av en plan eller lag.

182 §

Besvärsrätt i fråga om rivningslov

Besvärsrätt i fråga om rivningslov har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen.

Besvärsrätt i fråga om ett beslut om rivning av en byggnad har även närings-, trafik- och miljöcentralen samt en museimyndighet, om byggnaden är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

Besvärsrätt har dessutom närings-, trafik- och miljöcentralen, museimyndigheten och inom det egna verksamhetsområdet en sådan registrerad sammanslutning till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljöns kvalitet, om beslutet gäller rivning av en byggnad som är skyddad med stöd av en plan eller lag eller någon annan historiskt eller arkitektoniskt värdefull byggnad.

183 §

Besvärsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder

fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen,

5) en museimyndighet, om beslutet gäller ett *skyddat byggnadsobjekt av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet*.

182 §

Besvärsrätt i fråga om rivningslov

Besvärsrätt i fråga om rivningslov har

1) ägaren och innehavaren av en fastighet eller ett annat område som ligger invid eller mittemot,

2) ägaren och innehavaren av en sådan fastighet eller ett annat område vars bebyggande eller användning i annat syfte beslutet i väsentlig mån kan påverka,

3) den vars rätt, skyldighet eller fördel beslutet direkt påverkar,

4) kommunen.

Besvärsrätt i fråga om ett beslut om rivning av en byggnad har även närings-, trafik- och miljöcentralen samt en museimyndighet, om byggnaden är av nationell betydelse eller av betydelse för landskapet.

183 §

Besvärsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder

Besvärsrätt i fråga om tillstånd för miljöåtgärder har, om en lagakraftvunnen detalj- eller generalplan genomförs med stöd av ett tillstånd för miljöåtgärder,

1) ägaren och innehavaren av en fastighet

eller ett annat område som ligger invid eller
mittemot,

2) den vars rätt, skyldighet eller fördel
beslutet direkt påverkar.

197 §

*Övergångsbestämmelse om lämnande av
uppgifter till datasystemet för den byggda
miljön*

Kommunen ska lämna de uppgifter som
avses i 72 och 73 § till datasystemet för den
byggda miljön inom tre år från
ikraftträdandet av denna lag.

197 §

*Övergångsbestämmelse om lämnande av
uppgifter till datasystemet för den byggda
miljön*

Kommunen ska *börja* lämna de uppgifter
som avses i 72 och 73 § till *datasystemet* för
den byggda miljön *senast från och med den 1
januari 2029*.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Bestämmelserna i 38, 38 a, 61 och 68 a §
tillämpas dock först från och med den 1
januari 2026.*

*På ansökan om bygglov ska från och med
den 1 januari 2025 till och med den 31
december 2025 tillämpas 131 § i lagen om
områdesanvändning (132/1999).*

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av markanvändnings- och bygglagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av markanvändnings- och bygglagen (752/2023) 1 mom. i ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025. Upphävandet av 131 § i den lag som ändras genom denna lag träder dock i kraft först den 1 januari 2026.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av markanvändnings- och bygglagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om områdesanvändning (132/1999) 57 § 1 mom., 131 och 188 a § och 197 § 1 mom., sådana de lyder, 57 § 1 mom. och 197 § 1 mom. i lag 752/2023, 131 § i lag 41/2014 och 188 a § i lag 1147/2022, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

57 §

57 §

Detaljplanebestämmelser

Detaljplanebestämmelser

I detaljplanen utfärdas bestämmelser som med beaktande av planens syfte och de krav som ställs på planens innehåll behövs när detaljplaneområdet bebyggs eller annars används (*detaljplanebestämmelser*). Detaljplanebestämmelserna kan också gälla förhindrande eller begränsning av skadliga miljökonsekvenser.

I detaljplanen utfärdas bestämmelser som med beaktande av planens syfte och de krav som ställs på planens innehåll behövs när detaljplaneområdet bebyggs eller annars används (*detaljplanebestämmelser*). Detaljplanebestämmelserna kan också gälla förhindrande eller begränsning av skadliga miljökonsekvenser.

131 §

131 §

Ansökan om bygglov

Ansökan om bygglov

Bygglov söks skriftligen hos byggnadstillsynsmyndigheten. Till ansökan om bygglov ska fogas

1) utredning om att sökanden har besittningsrätt till byggplatsen,

2) de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen och vars riktighet byggprojekteraren intygar med sin namnteckning.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan med beaktande av projektets art och omfattning vid behov kräva att det till ansökan om bygglov även fogas

1) ett utdrag ur grundkartan över området eller, när det byggs på detaljplanerat område, ett utdrag ur detaljplanen samt ett utdrag ur fastighetsregistret och vid behov en tomtkarta, om inte byggnadstillsynsmyndigheten redan har

Bygglov söks skriftligen hos byggnadstillsynsmyndigheten. Till ansökan om bygglov ska fogas

1) en utredning om att sökanden har besittningsrätt till byggplatsen,

2) de huvudritningar som ingår i projektbeskrivningen och vars riktighet byggprojekteraren intygar med sin namnteckning.

Byggnadstillsynsmyndigheten kan med beaktande av projektets art och omfattning vid behov kräva att det till ansökan om bygglov även fogas

1) ett utdrag ur grundkartan över området eller, när det byggs på detaljplanerat område, ett utdrag ur detaljplanen samt ett utdrag ur fastighetsregistret och vid behov en tomtkarta, om inte byggnadstillsynsmyndigheten redan har

Gällande lydelse

tillgång till dem,

2) utredning om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden samt det grundläggningssätt som dessa förutsätter och om andra behövliga åtgärder,

3) en energiutredning,

4) utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge,

5) utredning om byggnadens skick som utarbetats av en kompetent person,

6) annan väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

188 a §

Skyndsamt behandling av besvär som gäller planer som är viktiga med tanke på produktionen av förnybar energi

Besvär som gäller en detaljplan som ska anses vara viktig med tanke på produktionen av förnybar energi eller en i 77 a § avsedd generalplan som styr uppförande av vindkraftverk ska vid förvaltningsdomstolen behandlas skyndsamt i förhållande till andra besvär som gäller planärenden eller tillståndsärenden enligt denna lag.

197 §

Förhållande till annan lagstiftning

När en plan godkänns och fastställs ska utöver denna lag även 5 kap. i naturvårdslagen iakttas. Naturvårdslagen ska också iakttas när ett tillståndsärende avgörs och ett annat beslut av en myndighet fattas

Föreslagen lydelse

tillgång till dem,

2) en utredning om byggplatsens grundläggnings- och grundbottenförhållanden samt det grundläggningssätt som dessa förutsätter och om andra behövliga åtgärder,

3) en energiutredning,

4) en utredning om byggplatsens hygieniska förhållanden och höjdläge,

5) en utredning om byggnadens skick som utarbetats av en kompetent person,

6) annan än i 1–5 punkten avsedd väsentlig utredning som behövs för avgörandet av ansökan om bygglov.

Närmare bestämmelser om innehållet i och utformningen av huvudritningar och utredningar får utfärdas genom förordning av miljöministeriet.

188 a §

Skyndsamt behandling av besvär som gäller planer som är viktiga med tanke på produktionen av förnybar energi

Besvär som gäller en detaljplan som ska anses vara viktig med tanke på produktionen av förnybar energi eller en i 77 a § avsedd generalplan som styr uppförande av vindkraftverk ska vid förvaltningsdomstolen behandlas skyndsamt i förhållande till andra besvär som gäller planärenden enligt denna lag och tillståndsärenden enligt bygglagen.

197 §

Förhållande till annan lagstiftning

När en plan godkänns ska, utöver vad som föreskrivs i denna lag, iakttas vad som föreskrivs i 5 kap. i naturvårdslagen. Naturvårdslagen ska också iakttas när ett annat beslut av en myndighet fattas.

—————
Denna lag träder i kraft den 20

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4.

Lag

om ändring av 156 b § i miljöskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i miljöskyddslagen (527/2014) 156 b § 1 mom., sådant det lyder i lag 19/2017, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

156 b §

156 b §

*Genomförande av reningskrav på basnivå på
andra områden*

*Genomförande av reningskrav på basnivå på
andra områden*

Ägaren till en fastighet ska se till att reningskravet på basnivå iakttas vid reparation och ändring av ett sådant system enligt 156 a § för behandling av avloppsvatten som är beläget på andra än i den paragrafen avsedda områden, då det på fastigheten

1) byggs en vattenklosett eller görs sådana tillståndspliktiga reparationer eller ändringar som gäller vatten- och avloppsanläggningar så att *systemet* förnyas eller repareras i dess helhet, eller

2) görs sådana reparationer och ändringar som kan jämföras med uppförande av en byggnad och som kräver bygglov.

Ägaren till en fastighet ska se till att reningskravet på basnivå iakttas vid reparation och ändring av ett sådant system enligt 156 a § för behandling av avloppsvatten som är beläget på andra än i den paragrafen avsedda områden, då det på fastigheten

1) byggs en vattenklosett eller görs sådana reparationer eller ändringar som gäller vatten- och avloppsanläggningar så att systemet förnyas delvis eller repareras i dess helhet, eller

2) görs sådana reparationer och ändringar som kan jämföras med uppförande av en byggnad och som kräver bygglov.

Denna lag träder i kraft den 20

5.

Lag

om ändring av lagen om ändring av 7 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av 7 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program 7 § 2 mom., sådant det lyder i lag 768/2023, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

7 §

*Begränsning av tillämpningsområdet och
förhållande till annan lagstiftning*

*Begränsning av tillämpningsområdet och
förhållande till annan lagstiftning*

Bestämmelser om den
miljökonsekvensbedömning som motsvarar
en miljöbedömning enligt denna lag och som
ska göras vid utarbetandet av planer finns i
lagen om områdesanvändning (132/1999).
Bestämmelser om den
miljökonsekvensbedömning som ska göras
vid utarbetandet av förvaltningsplaner och
havsförvaltningsplaner samt tillhörande
åtgärdsprogram finns i lagen om
vattenvårds- och
havsvårdsförvaltningen (1299/2004).

Bestämmelser om den
miljökonsekvensbedömning som motsvarar
en miljöbedömning enligt denna lag och som
ska göras vid utarbetandet av planer finns i
lagen om områdesanvändning (132/1999).

Denna lag träder i kraft den 20 .
